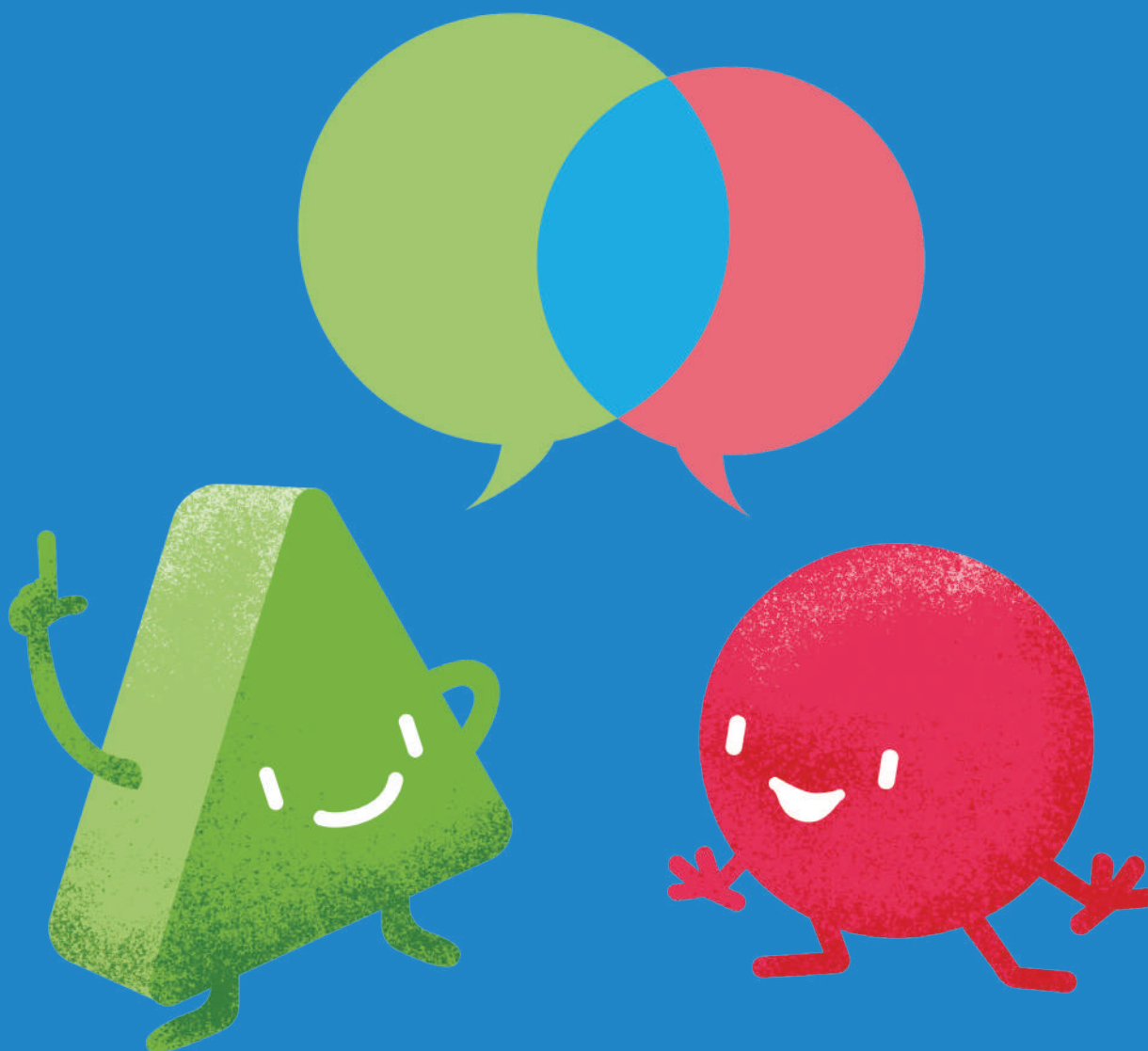

Applying Safe Behaviours

ATT FÖREBYGGA OCH BEMÖTA
VÅLD MELLAN BARN OCH UNGA

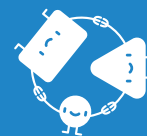
PRAKTISK VÄGLEDNING

SOS CHILDREN'S
VILLAGES

Samfinansierat av Europeiska
unionens program för
rättigheter, jämlikhet och
medborgarskap (REC)

Applying
Safe
Behaviours

PREVENTING AND RESPONDING
TO PEER VIOLENCE

Impressum

©SOS Children's Villages International, 2021

Utgiven i Österrike av SOS Children's Villages International.

Första upplagan publicerad i maj 2022 på engelska.

Denna översättning har tagits fram inom projektet Applying Safe Behaviours: Preventing and Responding to Peer Violence and Gender-Based Violence Amongst Vulnerable Children and Young People (2025–2027). Projektet medfinansieras av Europeiska unionen.

Eftertryck förbjudet. Ingen del av denna publikation får reproduceras, lagras i ett hämtningsystem eller överföras, i någon form eller på något sätt, utan föregående skriftligt tillstånd från SOS Children's Villages International, eller enligt vad som uttryckligen tillåts enligt lag, eller enligt överenskomna villkor. Förfrågningar om reproduktion som inte omfattas av ovanstående ska i första hand skickas till SOS Children's Villages International på nedanstående adress.

SOS Children's Villages International

Hermann-Gmeiner-Str.51

A-6020 Innsbruck

Österrike

E-post: train4childrights@sos-kd.org

Huvudförfattare

Dr Chrissie Gale och Evelyn Vrouwenfelder

Redaktionskommitté

Francine Stansfield, Irene Stevens, Florence Treyvaud Nemtzov

Design och layout

Bestias Design

Illustrationer

Josip Vranjković

Föreslagen hänvisning

SOS Children's Villages International (2022) Applying Safe Behaviours: Att förebygga och bemöta våld mellan jämnåriga bland barn och unga. Praktisk vägledning. SOS Children's Villages International.

Denna publikation har tagits fram med stöd av Europeiska unionen. SOS Children's Villages International är ensamt ansvariga för innehållet i publikationen, som inte på något sätt ska anses återspegla Europeiska unionens åsikter.

Applying Safe Behaviours

ATT FÖREBYGGA OCH BEMÖTA
VÅLD MELLAN BARN OCH UNGA

**Applying
Safe
Behaviours**

PREVENTING AND RESPONDING
TO PEER VIOLENCE

Tack till

SOS Children's Villages International vill tacka alla som har deltagit i projektet och i förberedelserna och produktionen av denna publikation.

PROJEKTGRUPP PÅ PARTNERNIVÅ

SOS Children's Villages International vill tacka alla barn och ungdomar som har deltagit i de nationella barn- och ungdomsexpertgrupperna i varje projektland, samt ungdomarna i den internationella unga expertgruppen.

SOS Children's Villages International: Coenraad de Beer, Francine Stansfield, Florence Treyvaud Nemtzov, Fae Wallner.

SOS Barnbyar Belgien: Adeline Puerta, Melissa Seggio.

SOS Barnbyar Frankrike: Emma Baz, Fanny Hug, Sandrine Margueres.

SOS Barnbyar Italien: Margherita Brasca, Teresa Pietravalle.

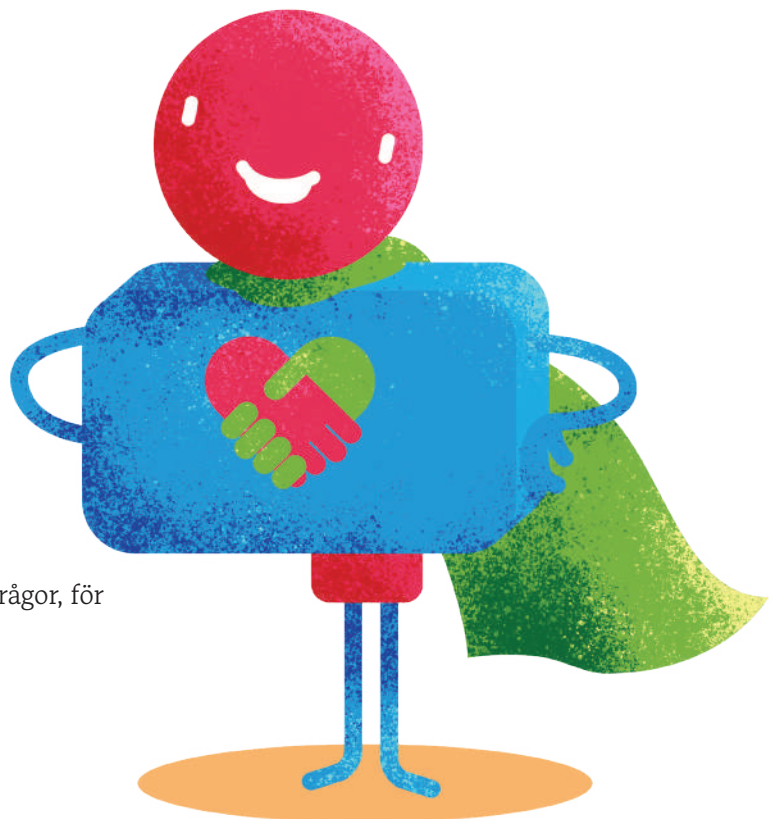
SOS Barnbyar

Rumänien: Andreea Ancuta, Adriana Birloi, Nicoleta Moldovanu.

SOS Barnbyar

Spanien: Marie Daries, Inmaculada Concepcion Maldonado Calvo.

SOS Barnbyar International vill rikta ett särskilt tack till Europeiska kommissionens Generaldirektorat för rättsliga frågor och konsumentfrågor, för deras finansiella bidrag och fortsatta stöd i genomförandet av projektet.

Förord

Barn och unga utan föräldraomsorg och i utsatta familjer löper större risk än sina jämnåriga att utsättas för kränkningar av de mänskliga rättigheterna, som till exempel våld. Som en följd av sina erfarenheter är de mer sårbara för att bli offer för våld från sina jämnåriga eller för att utöva våld mot sina jämnåriga.¹

Men trots att våld är vanligt förekommande – och trots att det är av avgörande betydelse att barn och unga behandlas med värdighet och respekt för att de ska kunna utveckla de band de behöver för att bli sina starkaste jag – upplever barn- och ungdomsvårdspersonal och andra vuxna som hjälper barn och unga ofta utmaningar när det gäller att bemöta våld mellan jämnåriga på ett effektivt sätt.

Projektet *Applying Safe Behaviours* – som kan genomföras tack vare ett bidrag från Europeiska unionens program för rättigheter, jämlikhet och medborgarskap (REC) – syftar till att ta itu med detta problem, och denna praktiska vägledning är ett viktigt resultat av projektet.

Projektet samordnas av SOS Children's Villages International och genomförs i samarbete med SOS Barnbyars medlemsorganisationer i Belgien, Frankrike, Italien, Rumänien och Spanien. Vi är tacksamma för stödet från dessa medlemsorganisationer och alla partner som har bidragit till projektet och den praktiska vägledningen.

”Inget om oss utan oss” är ett vanligt uttryck, och det har särskild relevans för projektet *Applying Safe Behaviours*. För att ta itu med utmaningen med våld mellan jämnåriga måste barn och unga involveras. Därför har projektet lyssnat på barns och ungas röster och behov, i syfte att bygga upp deras förmåga och kunskap. Ett viktigt mål med projektet är att göra barn och unga till *aktiva aktörer* som skapar en trygg miljö för sig själva och sina jämnåriga.

Det är viktigt att betona att våld mellan jämnåriga förekommer överallt och att faktorer i den bredare miljö där barn och unga lever kan öka risken för att drabbas, oavsett om de är måltavlor, initiativtagare eller vittnen till våldet.

Det här projektet fokuserar också på att göra det möjligt för barn- och ungdomsvårdspersonal att reagera på lämpligt sätt. Detta kräver utveckling av en *sektorsövergripande strategi* där alla som är involverade i tillhandahållandet av vård – inklusive de som ansvarar för att fastställa policyer och skapa en organisationskultur som främjar skydd – har en gemensam förståelse för frågorna och den roll som varje verksamhet bör spela. Därför strävar projektet efter att involvera, informera och ge råd till chefer, makthavare och andra beslutsfattare så att de känner till behovet av skyddsåtgärder för att förebygga och bemöta våld mellan jämnåriga.

1. Brodie & Pearce, 2017

Den här praktiska vägledningen fyller ett viktigt behov, och vi är glada över att den tar sig an utmaningarna på ett så heltäckande sätt. Vi kommer att dela med oss av resurserna inom hela SOS Barnbyars federation och vi hoppas att vägledningen, tillsammans med det tillhörande utbildningsmaterialet, kommer att användas vitt och brett runt om i världen och bidra till att minska våld mellan jämnåriga och skapa en trygg miljö för barn och unga som har förlorat sin föräldraomsorg.

Ingrid Maria Johansen
VD, SOS Children's Villages International

Förord från den internationella unga expertgruppen

Följande punkter har tagits fram av ungdomarna som ingår i projektets internationella unga expertgrupp. Det här är vad de vill att de som tar hand om och arbetar med barn och unga ska veta om våld mellan jämnåriga.

Våld mellan jämnåriga är vanligare när ett barn betraktas som annorlunda.

Det kan handla om verbala övergrepp, skambeläggande, kroppsskammande, social utslagning, gruppträck och hat. Det kan ta formen av sexism, rasism, homofobi och diskriminering på grund av ens ekonomiska status eller etniska tillhörighet. Att lära ut tolerans och acceptans till barn är något som vuxna måste göra.

Barn och unga handskas med det i många olika sammanhang, ofta utan att vuxna ser det.

Våld kan förekomma överallt: på nätet, i sociala medier, i skolor, i alternativ omvårdnad, i sociala klubbar och idrottsföreningar, ute på stan eller i kollektivtrafiken. Det finns inte alltid en vuxen närvarande.

Erfarenhet av alternativ omvårdnad borde inte ses som en svaghet – för att det ska bli så bör barn i alternativ omvårdnad få mer stöd. Gör det tydligt att erfarenhet av alternativ omvårdnad kan vara värdefullt, och bidra till att slå hål på myter om alternativ omvårdnad. Barn i alternativ omvårdnad har inte alltid en fast person att vända sig till i händelse av våld mellan jämnåriga. Besvärlig gruppdynamik kan leda till våld mellan jämnåriga i alternativ omvårdnad och även i andra grupp miljöer.

Prata mer om våld mellan jämnåriga med barn, ungdomar och vuxna.

Våld borde inte vara ett tabubelagt ämne. Prata om det och gå från ord till handling, så att barn kan känna igen det, rapportera det och kanske undvika det. Rollspel är ett bra verktyg för att inleda dialogen.

Stöd från jämnåriga är till hjälp, men en ansvarig vuxen behöver vara närvarande

Ungdomar kan finnas där för sina jämnåriga som utsätts för våld. De kan hjälpa dem att rapportera till en vuxen, de kan lyssna på dem och ge råd utifrån sina egna personliga erfarenheter.

Att bygga upp självkänslan är avgörande.

Låg självkänsla kan trigga aggressivt beteende och leda till våld mellan jämnåriga. Vi borde arbeta tillsammans för att omvandla olikheter till personliga krafter och stärka alla barn och ungdomar!

Vuxna bör aldrig betrakta våld mellan jämnåriga som en fänig lek barn emellan.

Vuxna måste ta barnens ord på allvar när de rapporterar en incident med våld mellan jämnåriga. Få dem inte att tro att de överdriver! Se till att alltid bekräfta deras känslor! Var goda förebilder för barn och unga!

Barn och unga pratar inte om våld mellan jämnåriga för de är rädda för konsekvenserna.

De är rädda för att situationen kan bli värre och de är rädda att andra inte skulle tro på dem. Att bli avvisad är skrämmande! I andra fall inser barn inte vad våld är eftersom det inte ges tillräckligt stor vikt, eller för att det normaliseras.

Alla barn behöver stöd när de påverkas av våld mellan jämnåriga.

Både den som initierar det och barnet som utsätts påverkas av våld mellan jämnåriga. Båda två behöver en pålitlig och ansvarsfull person som lyssnar på dem. Det handlar inte om att straffa eller skuldbelägga, utan om att hitta lösningar tillsammans. Tänk på att den som initierar våldet också kan ha utsatts för våld.

Sekretess är ett måste.

Förklara och respektera sekretessregler. Prata inte om vår berättelse med alla, och fråga oss innan ni delar den!

Innehållsförteckning

AVSNITT 1 – INTRODUKTION TILL DEN PRAKTISKA VÄGLEDNINGEN	11
Varför behövs den praktiska vägledningen?	12
Vad är syftet med den praktiska vägledningen?	13
Vem är den praktiska vägledningen avsedd för?	13
Begränsningar i den praktiska vägledningen	14
Vad innehåller den praktiska vägledningen?	14
Så används den praktiska vägledningen	14
AVSNITT 2 – TERMINOLOGI	17
AVSNITT 3 – VÄGLEDANDE PRINCIPER	22
AVSNITT 4 – VAD ÄR VÅLD MELLAN JÄMNÅRIGA?	27
Våld mellan jämnåriga	28
Var förekommer våld mellan jämnåriga?	29
AVSNITT 5 – BARNS OCH UNGAS RÖSTER 31	
Vad barn och unga berättade för oss	32
AVSNITT 6 – VEM DRABBAS AV VÅLD MELLAN JÄMNÅRIGA OCH VARFÖR? 41	
Vilka faktorer bidrar till våld mellan jämnåriga?	42
AVSNITT 7 – IDENTIFIERA OROANDE BETEENDEN 49	
Barns och ungas beteende och risker för våld mellan jämnårig	51
Utveckling av sexuellt beteende	61
AVSNITT 8 – SKAPA TRYGGA UTRYMMEN 69	
Organisationskultur och organisationsutveckling	71
Vad bör en policy för skydd mot våld mellan jämnåriga innehålla?	71
Roller och ansvarsområden i utvecklingen och implementeringen av en policy för skydd mot våld mellan jämnåriga	72
Påbörja processen med att utveckla en policy för skydd mot våld mellan jämnåriga	73
Personalrekrytering och kapacitetsuppbyggnad	76
AVSNITT 9 – RELATIONSBASERAD PRAKTIK 79	
Relationsbaserad praktik	81
Förstå bakgrunden, beteendet och reaktionerna hos barnen och ungdomarna som du tar hand om	82
Hur vi reagerar	85

Förebyggande och tidiga insatser	91
Identifiering, rapportering och informationsdelning	93
AVSNITT 10 - REPARATIV PRAKTIK	101
AVSNITT 11 - BARN OCH UNGA:	
RESPEKTFULLA RELATIONER OCH FÄRDIGHETER FÖR LIVET	109
Utbildning i respektfulla relationer	111
AVSNITT 12 - ATT FÖRESPRÅKA FÖRÄNDRING	121

AVSNITT 1

Introduktion till den praktiska vägledningen

AVSNITT 1

Introduktion till den praktiska vägledningen

VARFÖR BEHÖVS DEN PRAKTISKA VÄGLEDNINGEN?

Relationer med jämnåriga är viktiga för barn och unga. De bidrar till att fastställa sociala normer, bygga upp självförtroende och sociala färdigheter och kan påverka beteenden och livsval. Vår förhoppning är att alla barn och unga ska kunna skapa trygga och skyddande relationer med jämnåriga. Men när det förekommer våld mellan jämnåriga är det skadligt och kan ha en negativ inverkan på ett barns eller en ung persons känslomässiga, fysiska och mentala välbefinnande.

Innan vi skrev den här praktiska vägledningen genomförde vi en sondering för att samla in information om våld mellan jämnåriga i de länder där de fem deltagande SOS Barnbyar-organisationerna i det EU-delfinansierade projektet "Applying Safe Behaviours: Preventing and Responding to Peer Violence Among Children Without or at Risk of Losing Parental Care" har sin verksamhet: Belgien, Frankrike, Italien, Rumänien och Spanien. Sonderingen bestod av två huvudsakliga delar: intervjuer mellan jämnåriga som utfördes av ungdomar och en webbenkät som fylldes i av barn- och ungdomsvårdspersonal och andra intressenter. Gruppdiskussioner med barn och unga med erfarenhet av samhällsvård samt med barn och unga från utsatta familjer bidrog också till informationsinsamlingen. All information som samlades in har format innehållet i den praktiska vägledningen.

Vi fick lära oss att våld mellan jämnåriga påverkar:

- barnet eller den unga personen som är direkt utsatt för våld mellan jämnåriga
- den som initierar våld mellan jämnåriga
- andra barn och unga, till exempel som vittnen till fall av våld mellan jämnåriga.

I den här praktiska vägledningen kommer vi kollektivt att identifiera dessa barn och ungdomar som "drabbade" av våld mellan jämnåriga.

Vi fick också lära oss hur viktigt det är att alla som har till uppgift att ta hand om och hjälpa barn och unga har en förståelse för våld mellan jämnåriga, hur det kan förebyggas och vilket stöd som behövs för dem som har drabbats av det. Barn och unga bad oss särskilt att dela med oss av information som skulle bidra till att förbättra den respons och det stöd de får när de drabbas av våld mellan jämnåriga.

VAD ÄR SYFTET MED DEN PRAKTISKA VÄGLEDNINGEN?

Barn och unga berättade för oss att alla platser där de interagerar, bor, lär sig och umgås kan bli otrygga på grund av våld mellan jämnåriga. Därför strävar denna praktiska vägledning efter att ge information om stöd till och skydd av barn och unga i alla miljöer.

I detta syfte innehåller den praktiska vägledningen information som vi hoppas ska bidra till att skapa trygga och omsorgsfulla miljöer för barn och unga. Detta inkluderar tre huvudsakliga aspekter relaterade till att uppnå följande:

- välutbildad och medveten personal, vårdgivare och andra intressenter
- organisatoriska riktlinjer och praxis för skydd som fullt ut omfattar åtgärder för att förebygga och på lämpligt sätt bemöta våld mellan jämnåriga
- möjligheter för barn och unga att söka och få allt stöd de behöver om de drabbas av våld mellan jämnåriga.

VEM ÄR DEN PRAKTISKA VÄGLEDNINGEN AVSEDD FÖR?

Den praktiska vägledningen har tagits fram för att informera och utrusta alla som tar hand om och arbetar med barn och unga som riskerar att utsättas för eller upplever våld mellan jämnåriga.

Först och främst betyder det de som arbetar direkt med och tar hand om barn och unga dagligen – till exempel primära omsorgsgivare samt de som arbetar inom olika sektorer såsom utbildning, socialt arbete, hälsa, idrott och sociala aktiviteter, brottsbekämpning, rättsväsendet, trosbaserade organisationer och internet-/webbplatsleverantörer osv. Den är också relevant för alla andra vars roll det är att ta itu med olika underliggande orsaker till våld – inklusive orsaker till social utslagning, stigmatisering och diskriminering.

På så sätt främjar den praktiska vägledningen en sektorsövergripande strategi som understödjer en gemensam förståelse av frågor som rör våld mellan jämnåriga och de roller som varje vårdgivare och verksamhet kan spela.

Dessutom bör den praktiska vägledningen utgöra ett användbart medel för att informera och ge råd till beslutsfattare och lagstiftare om behoven hos barn och unga som drabbas av våld mellan jämnåriga och strategier för att förebygga sådana omständigheter. Denna praktiska vägledning är också relevant för alla som förespråkar positiva reformer för att skydda barn och unga.

BEGRÄNSNINGAR I DEN PRAKTISKA VÄGLEDNINGEN

Innan vi går vidare är det viktigt att framhålla begränsningarna i den praktiska vägledningen och att detta dokument, med tanke på ämnets bredd och komplexitet, **inte kan täcka alla detaljer och delar av samtliga teman**. Vad den försöker göra är dock att ge en bred förståelse som kan byggas vidare på, och uppmuntra dig att arbeta med och utforska ämnena ytterligare.

VAD INNEHÅLLER DEN PRAKTISKA VÄGLEDNINGEN?

Den praktiska vägledningen innehåller följande avsnitt:

Avsnitt 1. Introduktion till den praktiska vägledningen

Avsnitt 2. Terminologi

Avsnitt 3. Vägledande principer

Avsnitt 4. Vad är våld mellan jämnåriga?

Avsnitt 5. Barns och ungas röster

Avsnitt 6. Vem drabbas av våld mellan jämnåriga och varför?

Avsnitt 7. Identifiera oroande beteenden

Avsnitt 8. Skapa trygga utrymmen: Vikten av en policy för skydd mot våld mellan jämnåriga

Avsnitt 9. Relationsbaserad praktik: Färdigheter och kunskaper för att bemöta våld mellan jämnåriga

Avsnitt 10: Reparativ praktik

Avsnitt 11. Barn och unga: Respektfulla relationer och färdigheter för livet

Avsnitt 12. Att förespråka förändring

SÅ ANVÄNDS DEN PRAKTISKA VÄGLEDNINGEN

Den praktiska vägledningen har utformats för att uppfylla två tydliga funktioner:

Som ett referensdokument för alla som tar hand om och arbetar med barn och unga. Den är utformad för att vara användarvänlig, med tydligt definierade avsnitt som behandlar olika aspekter av våld mellan jämnåriga. Den fungerar också som ett effektivt diskussionsunderlag när man arbetar tillsammans med kollegor från andra organisationer, och som en hjälp i att förstå några av de områden som behöver åtgärdas för barn och unga som riskerar att drabbas av eller upplever våld mellan jämnåriga.

Som en del av ett bredare utbildnings- och utvecklingsprogram för att förbereda dem som arbetar med och tar hand om barn och unga som riskerar att drabbas av eller är drabbade av våld mellan jämnåriga. Vi uppmuntrar dig som läser och använder denna praktiska vägledning att delta i utbildningen som har utvecklats specifikt för detta projekt. Denna korresponderande utbildning erbjuds av SOS Barnbyar och har utformats för att göra innehållet i den praktiska vägledningen så relevant som möjligt för intressenter i varje deltagande land.

Utöver innehållet kommer du i hela den praktiska vägledningen att se dessa symboler, där du kan hitta ytterligare innehåll:

TIPS OCH VERKTYG: Ytterligare idéer, information eller aktiviteter som du kanske vill pröva.

LÄS OCH FUNDERA: Förslag på ytterligare läsning som kan öka läsarens förståelse. Detta material är huvudsakligen på engelska.

TITTA OCH FUNDERA: Förslag på ytterligare videomaterial som kan öka din förståelse för ämnena som diskuteras. Detta material är på engelska.

AVSNITT 2

Terminologi

AVSNITT 2

Terminologi

INLEDNING

I detta avsnitt presenterar vi en ordlista med termer som används i vägledningen.

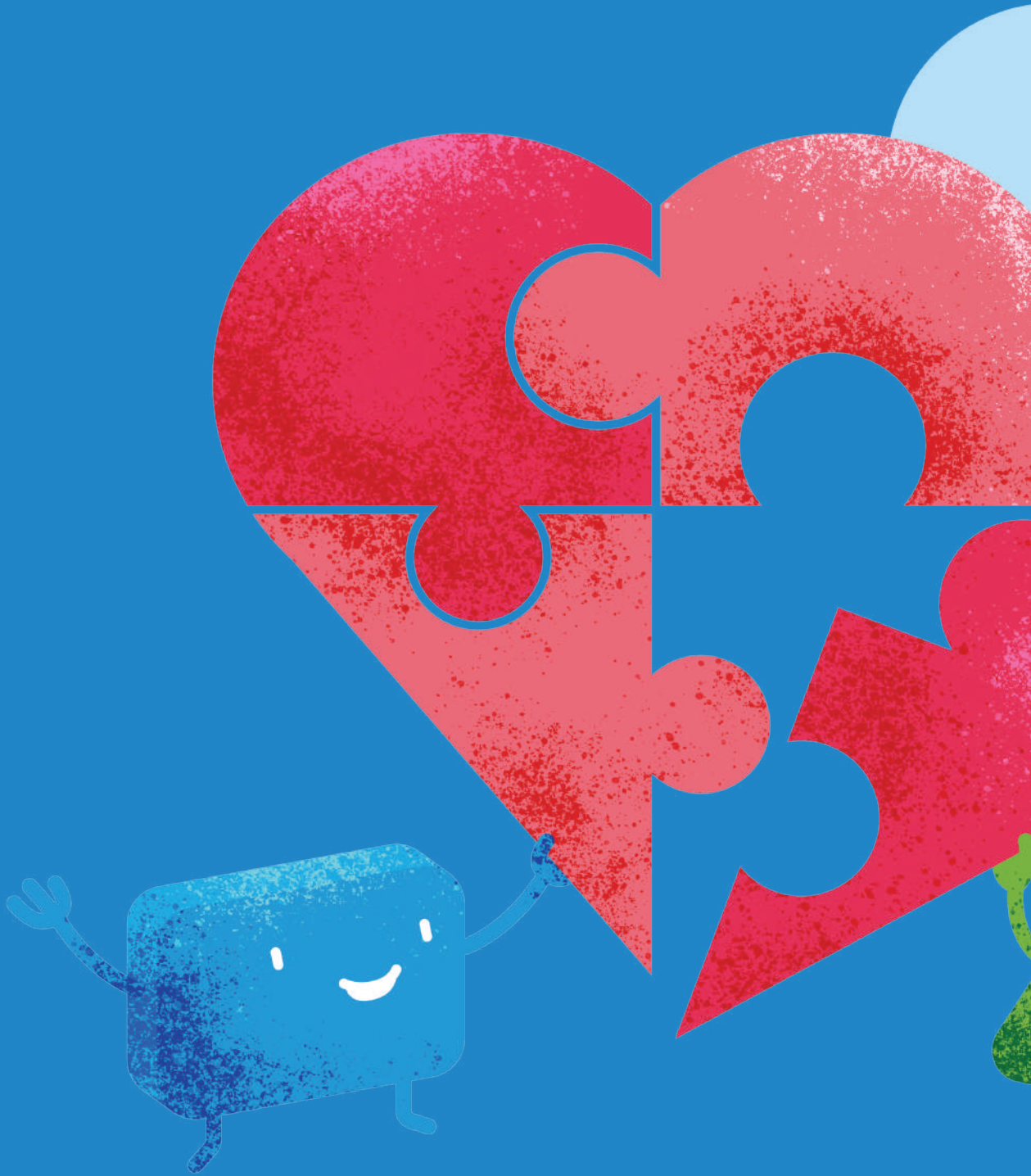
Med uttrycken "barn och unga" och "barn och ungdomar" avser vi barn, ungdomar och unga vuxna i åldern 0–24 år. Vidare använder vi uttrycket "de som tar hand om och arbetar med barn" som ett samlingsbegrepp för alla som arbetar med barn- och ungdomsvård och andra yrkesgrupper som har ansvar för barns och ungas omsorg, skydd, välbefinnande och utveckling.

Den övergripande definitionen av våld mellan jämnåriga som vi använder i den praktiska vägledningen anges också i avsnitt 4.

Terminologi

TERM/UTTRYCK	BETYDELSE
Extra stödbehov (<i>Additional Support Needs, ASN</i>)	Barn och unga med extra stödbehov (ASN) omfattar till exempel personer med fysiska eller andra funktionsnedsättningar, psykisk ohälsa och inlärningssvårigheter osv. De kan till exempel ha autismspektrumtillstånd (AST), uppmärksamhetsstörning (ADD) eller uppmärksamhetsstörning med hyperaktivitet (ADHD).
Svåra barndomsupplevelser (<i>Adverse Childhood Experiences, ACE</i>)	Svåra barndomsupplevelser (ACE) är en term som används för att beskriva traumatiska händelser som barn upplever. De definieras som mycket påfrestande händelser eller situationer som inträffar under barndomen och/eller tonåren. Det kan handla om en enskild händelse eller incident, eller om långvariga hot mot ett barns eller en ungs säkerhet, trygghet eller kroppsliga integritet. Den som har varit med om sådana upplevelser behöver betydande sociala, emotionella, neurobiologiska, psykologiska och beteendemässiga anpassningar för att överleva.

Alternativ omvårdnad	Formell alternativ omvårdnad är all omvårdnad som tillhandahålls i en familjemiljö och som har beslutats av ett behörigt administrativt organ eller en behörig rättslig myndighet, och all omvårdnad som tillhandahålls i en boendemiljö, inklusive i privata inrättningar, oavsett om det sker till följd av administrativa eller rättsliga åtgärder eller inte. Mer information finns i FN:s riktlinjer för alternativ omvårdnad av barn från 2009.
Alternativa omvårdnadsmiljöer	Detta är platser där barn och unga lagligen tas om hand av andra personer än sina biologiska föräldrar.
Barn	Varje människa under 18 år, såvida inte barnet enligt den lagstiftning som gäller för barnet blir myndigt tidigare (FN:s konvention om barnets rättigheter, artikel 1).
Drabbad av våld mellan jämnåriga	Detta avser de barn eller ungdomar som är direkt utsatta för våld mellan jämnåriga, de som initierar våld mellan jämnåriga och andra som kan påverkas på något sätt, till exempel som vittnen till händelser.
Våld mellan jämnåriga	Skada som uppstår när det förekommer någon form av fysiskt, sexuellt, känslomässigt eller ekonomiskt övergrepp eller tvingande kontroll som utövas mellan barn och unga. Det omfattar mobbning och hot, nätmobbning, sexuellt, emotionellt och fysiskt våld, trakasserier och hot.
De som tar hand om eller arbetar med barn och unga	Samlingsbegrepp för att beskriva en rad vuxna som antingen tillhandahåller direkt vård och tjänster för barn, inklusive barn i alternativa omvårdnadsmiljöer, och/eller som har ansvar för att leda eller samordna tjänster, t.ex. vårdpersonal, lärare, socialarbetare, socialpedagoger, polis osv.
Ung person	FN definierar ungdomar (unga personer) som personer mellan 15 och 24 år (FN:s generalförsamling 2001, 56:e sessionen).

AVSNITT 3

Vägledande principer

AVSNITT 3

Vägledande principer

INLEDNING

I detta avsnitt beskrivs sju övergripande principer som bör beaktas och tillämpas i all vägledning som ges i denna publikation. Dessa principer är strukturerade inom ett övergripande barn- och ungdomscentrerat synsätt som erkänner barn och unga som mångsidiga och självständiga individer och rättighetshavare. Principerna som listas nedan är alla lika viktiga.

SJU VÄGLEDANDE PRINCIPER

PRINCIP 1: FRÄMJA OCH SKYDDA ALLA BARN OCH UNGAS MÄNSKLIGA RÄTTIGHETER

De mänskliga rättigheter som alla barn och unga har rätt till bör ligga till grund för det stöd som erbjuds dem som riskerar att utsättas för eller drabbas av våld mellan jämnåriga. Detta innebär att särskild uppmärksamhet ska ägnas åt FN:s konvention om barnets rättigheter (barnkonventionen), som fastställer att vuxna är skyldighetsbärare och barn rättighetshavare. Även om barnkonventionen specifikt beskriver rättigheterna för personer upp till 17 års ålder, framhåller vi i den praktiska vägledningen även vikten av ungdomar över denna ålder, som också bör få omvårdnad och stöd med vederbörlig respekt för och uppfyllande av alla deras mänskliga rättigheter.

Alla barns rättigheter är lika viktiga. Bland artiklarna i barnkonventionen finns det dock ett antal som vi vill lyfta fram eftersom de särskilt behöver beaktas när det gäller barn som riskerar att utsättas för eller är drabbade av våld mellan jämnåriga. Detta gäller exempelvis de artiklar som lyfter fram rätten till skydd (artikel 32-36) och tillgång till grundläggande tjänster, inklusive hälso- och sjukvård, social trygghet och utbildning (artikel 24, 26 och 28). Barn med funktionsnedsättningar har rätt till särskilt stöd (artikel 23), och andra artiklar värnar om barns kulturella identitet (artikel 30) och skyddar dem mot diskriminering (artikel 2).

Ett rättighetsbaserat förhållningssätt bör ligga till grund för och vägleda ett genomtänkt och omsorgsfullt bemötande när det gäller att stötta barn och unga som påverkas av våld mellan jämnåriga.

PRINCIP 2: FULLT OCH MENINGSFULLT DELTAGANDE

FN:s barnkonvention föreskriver vikten av och skyldigheten att inhämta och beakta barns åsikter i alla frågor som rör dem (artikel 12). Det finns flera viktiga förutsättningar för ett sådant deltagande i beslutsfattandet.

För det första måste barn och unga – individuellt och som grupp – erbjudas eller kunna begära och få information om alla omständigheter de befinner sig i. All information de får bör vara relevant för deras ålder och mognad och vara lätt att förstå för att deras "deltagande" ska vara meningsfullt. För det andra måste informationen vara realistisk när det gäller vilka möjligheter och vilket stöd som verkligen finns till hands.

För det tredje måste barnets eller den unga personens åsikter inhämtas på ett sätt och i ett sammanhang som gör det möjligt för dem att fritt uttrycka sina åsikter. De ska inte känna sig pressade eller begränsade på något sätt när de uttrycker en åsikt. För det fjärde måste barnet eller den unga personen redan från början informeras om att det kanske inte är möjligt att fatta beslut och agera på ett sätt som är helt i enlighet med deras önskemål. Barn och unga ska alltid få veta hur och varför ett beslut har fattats.

Att på lämpligt sätt svara upp mot principen om "deltagande" innebär inte bara "samråd". Barnets eller den unga personens fulla och meningsfulla deltagande, och följaktligen alla vuxnas åtagande att främja och säkerställa det, måste garanteras. När deltagande sker på den här nivån bidrar det avsevärt till att stärka barnets eller den ungas egenmakt, samt till att förbättra och bygga vidare på deras resiliens – faktorer som är avgörande för att säkerställa optimala följder för dem som drabbas av våld mellan jämnåriga.

Slutligen, och inte mindre viktigt, är barn och unga som på detta sätt har deltagit i beslutsprocessen särskilt väl lämpade att bidra med sina synpunkter på insatser för att förbättra det övergripande tillhandahållandet av policyer, tjänster och stöd, samt på förfaranden som ytterligare kan förbättra förebyggandet och hanteringen av våld mellan jämnåriga.

PRINCIP 3: PRINCIPEN OM BARNETS BÄSTA

FN:s barnkonvention kräver att det vid alla beslut och åtgärder ska beaktas "vad som bedöms vara barnets bästa" (artikel 3.1). Å ena sidan innebär detta att barnets eller den ungas åsikter och önskemål är mycket viktiga när man beslutar vilka åtgärder som är till barnets bästa. Det kan dock också innebära att beslut, efter att alla faktorer och all information har beaktats, kan behöva gå helt eller delvis emot ett barns åsikter och önskemål för att barnets bästa ska tillgodoses. Detta kan vara en känslig balansgång och understryker återigen vikten av att tillhandahålla, diskutera och förklara all relevant information, alla alternativ och alla beslut med barnet eller den unga personen i ett öppet och stöttande sammanhang.

Denna princip innebär också ett erkännande av att varje barn och ungdom är unik. Följaktligen bör det bemötande och stöd som erbjuds vara flexibelt och ha ett individuellt förhållningssätt som är helt i enlighet med deras omständigheter.

PRINCIP 4: BYGGA UPP VARAKTIGA RELATIONER PRÄGLADE AV OMSORG, FÖRTROENDE OCH RESPEKT OCH UPPRÄTTHÅLLA ETT BARN- OCH UNGDOMSCENTRERAT FÖRHÅLLNINGSSÄTT

Denna praktiska vägledning intar systematiskt ställningen att det sätt på vilket stöd ges till barn och unga alltid bör ske genom ett barn-/ungdomscentrerat förhållningssätt som säkerställer att de känner sig trygga, omhändertagna, värdefulla och respekterade. Den framhåller vikten av att barn och unga växer upp i en kärleksfull och omtänksam miljö och det sätt på vilket vi alla bör vara fullt engagerade i att se till att det blir verklighet.

PRINCIP 5: EN SEKTORSÖVERGRIPANDE STRATEGI

I denna praktiska vägledning betonas att förebyggande av och stöd till barn och unga som drabbas av våld mellan jämnåriga innebär att man måste förstå och vidta åtgärder som tar hänsyn till flera faktorer i det bredare samhällsliga, kulturella och ekonomiska sammanhang där de lever och som kan utsätta dem för risker. Detta kräver en hög grad av sektorsövergripande engagemang och samordning för att på bästa sätt kunna förebygga våld och bemöta det på lämpligast möjliga sätt.

PRINCIP 6: ETT TRAUMAMEDVETET FÖRHÅLLNINGSSÄTT

Ett traumamedvetet förhållningssätt tar hänsyn till hur negativa upplevelser, som att uppleva och bevittna våld, kan leda till trauma. Trauma kan vara ett resultat av:

”En enskild händelse, flera händelser eller en uppsättning omständigheter som upplevs av en individ som fysiskt och känslomässigt skadliga eller hotfulla och som har bestående negativa effekter på individens fysiska, sociala och känslomässiga välbefinnande.”¹

Ett traumamedvetet förhållningssätt gör det möjligt för yrkesverksamma, vårdpersonal och andra att reagera på ett sätt som främjar säkerhet, förhindrar återtraumatisering och stärker de barn och ungdomar som har drabbats. Ett traumamedvetet förhållningssätt

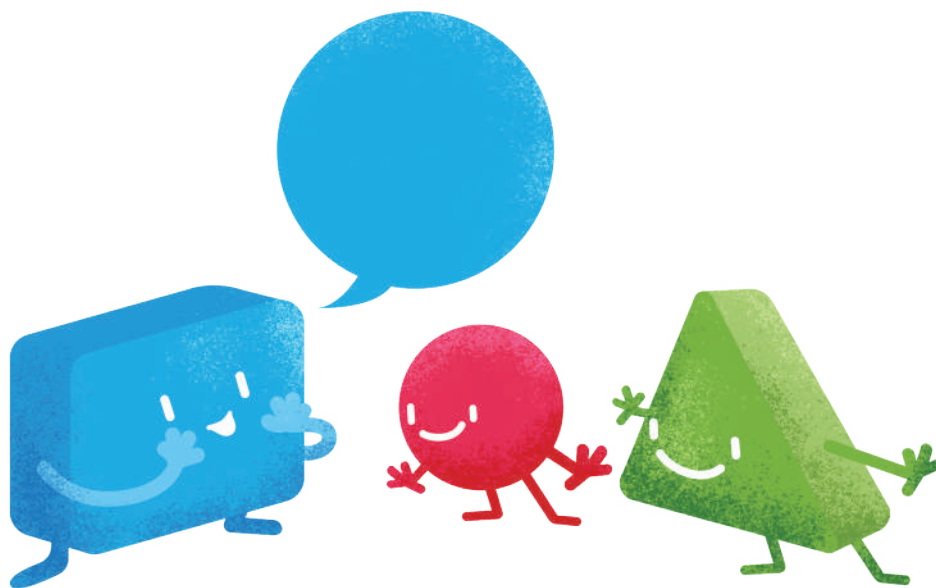
1. SAMHSA's Trauma and Justice Strategic Initiative (2014). SAMHSA'S Concept of trauma and guidance for a trauma-informed approach. U.S. Department of Health and Human Services Substance Abuse and Mental Health Services Administration Office of Policy, Planning and Innovation. Tillgänglig på: https://ncsacw.samhsa.gov/userfiles/files/SAMHSA_Trauma.pdf.

innebär att man erkänner effekterna av trauma och arbetar målmedvetet för att tillhandahålla säkra miljöer och minska exponeringen för trauma eller återtraumatisering.² En traumainformerad organisation säkerställer att alla policyer och rutiner underbyggs av ett traumainformerat förhållningssätt.³

PRINCIP 7: OMSORG OM VÅRDARNA

Våld mellan jämnåriga har en känslig karaktär som kan påverka dem som tar hand om och stöttar barn och unga i situationer med våld mellan jämnåriga. Personal, volontärer och andra i denna roll kan ta frågor som de hanterar väldigt personligt och kan uppleva stress, sorg eller rädsla. Därför är det viktigt att känna till hur man kan utöva personlig egenvård och få regelbundet stöd och handledning för att säkerställa välbefinnandet hos yrkesverksamma i första ledet, vårdpersonal och andra.⁴

Detta kräver chefer, organisationsledare och andra som har erfarenhet av och utbildning i att erbjuda detta stöd. De bör kunna erbjuda handledning på ett förstående och omtänksamt sätt och skapa en öppen och trygg miljö där alla uppmuntras att öppet ta upp utmaningar som de kan ställas inför och söka lämpligt stöd.⁵

2. Se: SOS Children's Villages Internationals projekt om traumamedveten praktik – Praktisk vägledning, vägledningsdokument om organisationsutveckling och e-lärandeprogram finns på: <https://www.soschildrensvillages.org/trauma-informed-practices>.

3. ibid.

4. ibid.

5. Se: SOS Children's Villages Internationals projekt om traumamedveten praktik – Praktisk vägledning, vägledningsdokument för organisationsutveckling och e-lärandeprogram osv. Tillgängliga på: <https://www.sos-childrensvillages.org/trauma-informed-practices>

LÄS OCH FUNDERA:

SOS Children's Villages International (2013), "Securing Children's Rights: A guide for professionals working in alternative care." Europarådet. Tillgänglig på: <https://edoc.coe.int/en/children-s-rights/7318securing-childrens-rights-a-guide-for-professionals-working-withchildren-in-alternative-care.html>

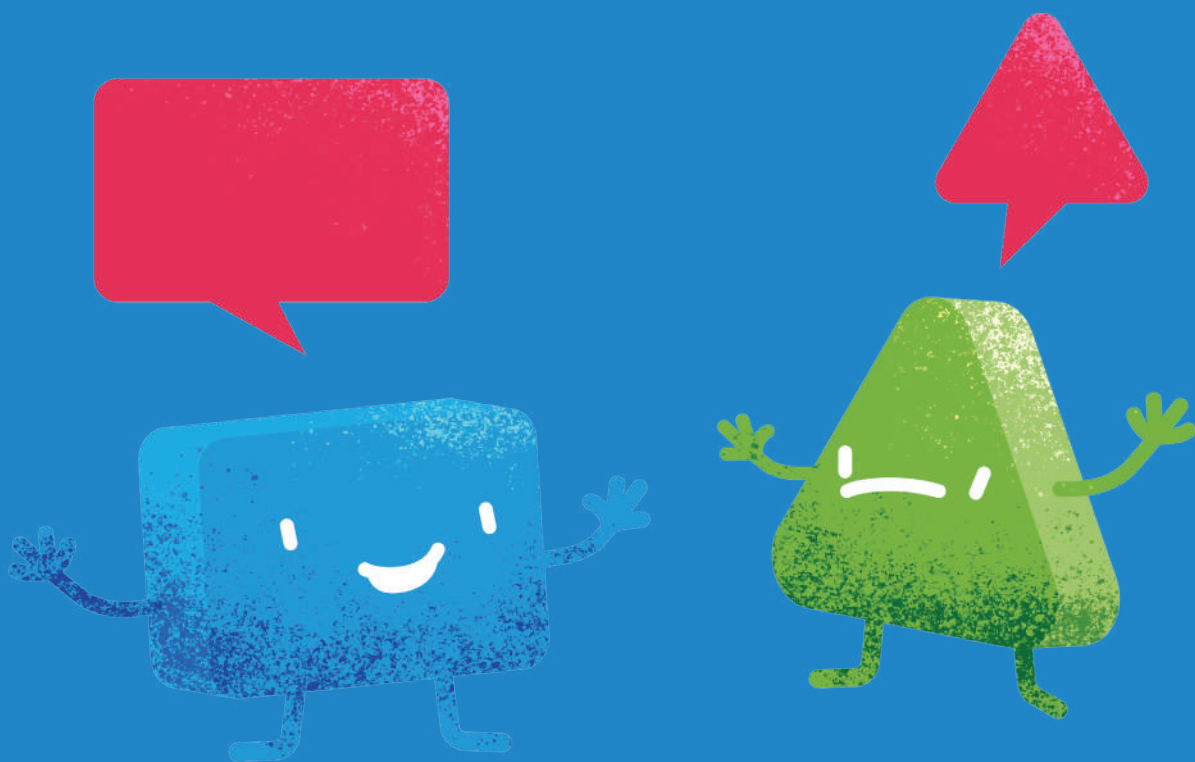
SOS Children's Villages International (2009), "Children and young people in care: Discover your rights!" Europarådet. Tillgänglig på: <https://edoc.coe.int/en/children-s-rights/8015-children-and-youngpeople-in-care-discover-your-rights.html>

SOS Children's Villages, "I've Got Rights." Tillgänglig på: https://www.sos-childrensvillages.org/getmedia/9ea5795cfaa4-4c0e-9c29-1a0e2c059258/UN_Convention_Poster.pdf

Du hittar en rad resurser som rör barns deltagande på den här länken: <https://resourcecentre.savethechildren.net/topics/child-participation/>
SOS Children's Villages International, projektet "Safe Places, Thriving

Children: Embedding Trauma-Informed Practices into Alternative Care Settings". Praktisk vägledning, vägledningsdokuments för organisationsutveckling och e-lärandeprogram osv. Tillgängliga på: <https://www.sos-childrensvillages.org/trauma-informed-practices>

AVSNITT 4

Vad är våld mellan jämnåriga?

AVSNITT 4

Vad är våld mellan jämnåriga?

INLEDNING

I detta avsnitt kommer vi att utforska definitionen av våld mellan jämnåriga. Vi kommer också att fundera över olika platser där barn kan uppleva våld mellan jämnåriga.

VÅLD MELLAN JÄMNÅRIGA

Våld mellan jämnåriga innebär beteenden som är skadliga för barn och unga som är involverade i beteendena.

Som nämnts tidigare i den praktiska vägledningen omfattar barn och ungdomar som ”**drabbas**” av våld mellan jämnåriga de som är måltavlor, initierar våldet eller påverkas på andra sätt, till exempel om de har bevittnat händelser.

I denna praktiska vägledning kommer vidare följande definition att användas för att definiera våld mellan jämnåriga:

”Skada som uppstår när det förekommer någon form av fysiskt, sexuellt, känslomässigt eller ekonomiskt övergrepp eller tvingande kontroll som utövas mellan barn och unga. Det omfattar mobbning och hot, nätmobbning, sexuellt, emotionellt och fysiskt våld, trakasserier och hot.”

Nedan ger vi en kort förklaring, men inte en uttömmande beskrivning, av dessa olika former av våld mellan jämnåriga:

Mobbning och hot: Beteenden, yttranden och handlingar som att håna, förfölja, förlöjliga och nedvärdera andra, vilket sannolikt kränker ett barns värdighet och/eller får barnet att känna sig hotad, förnedrad eller förödmjukad, och/eller skapar en fientlig och ovänlig miljö. Det kan också handla om mobbning baserat på fördomar, såsom rasism och andra former av diskriminering.

Fysiska övergrepp: Såsom att slå, skaka, bita, dra i håret eller på annat sätt orsaka fysisk skada.

Nätmobbning och nättrakasserier: Till exempel användning av telefoner, snabbmeddelanden, e-post, chattrum eller sociala nätverkssajter för att trakassera,

trycka ner, hota, skrämma, håna och förlöjliga någon. Det inkluderar "sexting" på nätet, till exempel att någon delar sexuella, nakna eller halvnakna bilder eller videor av sig själv eller andra, eller skickar sexuellt explicita meddelanden.

Sexuella trakasserier: Detta kan definieras som oönskat beteende av sexuell natur. Det kan handla om sexuella kommentarer, såsom att berätta sexuella historier, göra obscena kommentarer, göra sexuella anmärkningar som till exempel att hänvisa till kläder och utseende, kalla någon för sexualiserade namn och framföra sexuella "skämt" eller håna. Det är handlingar som kan leda till att barn och unga känner sig hotade, förnedrade eller förödmjukade och/eller skapar en fientlig, kränkande eller sexualiserad miljö.

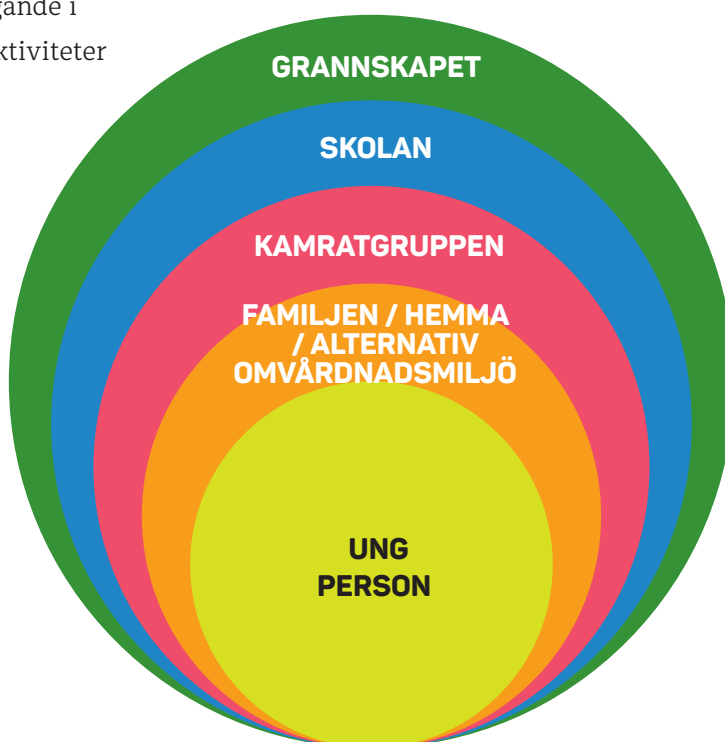
Sexuella övergrepp: Sexuellt skadligt beteende som kan omfatta sexuella övergrepp/våldtäkt, olämplig eller oönskad sexualiserad beröring, påtryckningar eller att tvinga eller förmå någon att delta i sexuella handlingar, sexuella eller sexistiska tillmälen och användning av olämpligt sexuellt språk.

Det är viktigt att inse att ett barn eller en ung person kan drabbas av mer än en form av våld samtidigt.

VAR FÖREKOMMER VÅLD MELLAN JÄMNÅRIGA?

Under en sondering (se avsnitt 5) frågade vi barn och unga om vilka platser de kände sig otrygga på. De tog upp följande miljöer:

- i skolan
- i sociala miljöer – som till exempel sportklubbar, ungdomsklubbar och under deltagande i
- i andra sociala aktiviteter/fritidsaktiviteter eller fester.
- på nätet
- i offentliga miljöer – till exempel på stan, i parker och på lekplatser
- i kollektivtrafiken
- hemma
- i alternativa omvårdnadsmiljöer – inklusive särskilt boende och familjebaserad vård
- på jobbet.

Med utgångspunkt i denna kunskap är all information i den praktiska vägledningen tillämplig på de olika miljöer där barn och unga kan utsättas för våld mellan jämnåriga.

LÄS OCH FUNDERA:

Dessa länkar tar dig till en webbplats med ytterligare förklaringar av de olika formerna av våld mellan jämnåriga och ytterligare resurser: <https://www.theeducationpeople.org/our-expertise/safeguarding/safeguarding-priorities/peer-on-peer-abuse/> och <https://safeguarding.network/content/safeguarding-resources/peer-peer-abuse/>

Den här länken tar dig till en rad resurser om traumamedvetna praktiker som utvecklats av SOS Children's Villages International: <https://www.sos-childrensvillages.org/trauma-informed-practices>

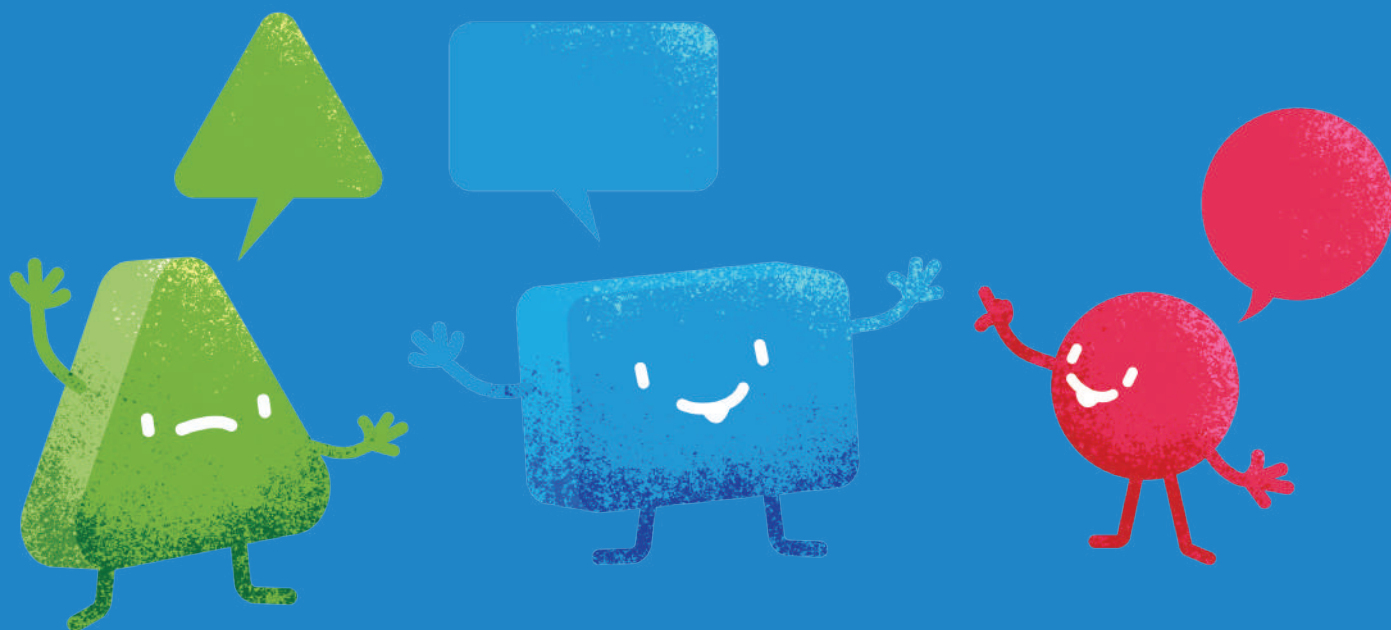

TITTA OCH FUNDERA:

Childnet International har tagit fram en serie korta scenarier för ungdomar, varav några handlar om våld mellan jämnåriga. Filmerna är användbara eftersom de visar hur våld mellan jämnåriga kan uppstå och eskalera. De visar också hur barn och unga kan dras in i våld mellan jämnåriga. Du hittar ett sådant scenario på den här länken: https://www.youtube.com/watch?v=v_tG52x8gNE

I den här kortfilmen tar George Curtis från University of Bedfordshire upp de särskilda frågor som förknippas med skydd i fall av sexuellt utnyttjande och våld mellan jämnåriga. Tillgänglig på: <https://childhub.org/en/child-protection-multimedia-resources/peer-peer-child-sexual-exploitation-george-curtis?language=uk>

På den här länken hittar du en kort video som producerats av The Safeguarding Alliance om vad våld mellan jämnåriga är: https://www.youtube.com/watch?v=zYna_yzImK8.

AVSNITT 5

**Barns och
ungas röster**

AVSNITT 5

Barns och ungas röster

INLEDNING

Innehållet i den praktiska vägledningen bygger på en detaljerad sondering som genomfördes i vart och ett av de fem länder som deltar i projektet: Belgien, Frankrike, Italien, Rumänien och Spanien. Detta inkluderade:

- intervjuer mellan jämnåriga
- en webbenkät som besvarades av 121 barn- och ungdomsvårdspersonal och andra intressenter
- gruppdiskussioner med barn och ungdomar i Italien, Rumänien och Spanien.

I detta avsnitt kommer vi att utforska informationen vi fick från barnen och ungdomarna.

VAD BARN OCH UNGA BERÄTTADE FÖR OSS

Totalt genomfördes 46 intervjuer mellan jämnåriga av och med ungdomar. I samråd med medlemmar i projektets internationella unga expertgrupp, som består av två unga experter från varje land, valdes följande tre nyckelfrågor ut för att användas under intervjuerna:

1. Vad tycker du att vuxna ska göra för att förhindra våld mellan jämnåriga?
2. Vad tycker du att vuxna ska göra för att stötta barn och unga som har skadats av andra barn och unga?
3. Vad tycker du att vuxna ska göra för att stötta barn och unga som orsakar andra barn och unga skada?

Dessutom hölls en rad workshoppar med barn och unga i de deltagande länderna för att utforska ämnet våld mellan jämnåriga ur deras perspektiv och hur jämnåriga skulle kunna stötta varandra.

Informationen i tabellen nedan innehåller en sammanfattning av den fantastiska information som barnen och ungdomarna gav oss.

Vad barn och unga berättade för oss

ÄMNE

SLUTSATSER

Jämlikhet och respekt för mångfald

"Lär väldigt unga barn att vi alla är jämlika; att det finns pojkar, det finns flickor, det finns allt. Att de kan vara svarta, att de kan vara vita, att de kan tillhöra vilken ras som helst, att de kan tycka om vad som helst, men att de i slutändan alla är barn, och de kommer att växa upp och alla kommer att göra det."

Intolerans mot andra och maktobalans kan leda till våld mellan jämnåriga. Barn och unga kan bli mer sårbara för våld mellan jämnåriga om de till exempel tillhör en annan etnisk grupp eller religion, har en annan sexuell läggning eller kanske kommer från en socioekonomiskt svag bakgrund. Barn och unga som lider av psykisk ohälsa eller har en funktionsnedsättning kan också löpa högre risk att uppleva våld mellan jämnåriga. För att förebygga våld mellan jämnåriga är det viktigt att förstå och ta itu med dessa problem.

För att bidra till att förebygga och bemöta våld mellan jämnåriga på ett lämpligt sätt vill barn och unga att vuxna ska spela en roll i att "guida" och "utbilda" dem när det handlar om positiva sociala och kulturella värderingar och beteenden. I detta ingår att främja "respekt" för och värdesätta mångfald och "jämlikhet". De ska "lära ut" vikten av att vara snälla mot varandra. Attityder och känslor av överlägsenhet, makt och diskriminering bör tas itu med så att barn och unga kan leva i en miljö som främjar enighet och vänskap. De vill också förstå vad som är "rätt och fel" beteende.

Vuxna som förebilder

"Som samhälle är det dessutom inte bara föräldrar, lärare, skolor och så vidare som är ansvariga för den bild de förmedlar – alla barn ser upp till vuxna och om du föregår med gott exempel genom ditt beteende ser barnen det också och tar efter det, så det är viktigt."

Barn och unga ser vuxna som förebilder och kommer att kopiera det goda eller dåliga beteende som de observerar. Om barn och unga ser våld hos vuxna, särskilt hos dem som spelar en viktig roll i deras liv, såsom primära omsorgsgivare och lärare, kan detta leda till att det förekommer våld mellan jämnåriga. De vill att vuxna ska inse att de alltid borde sträva efter att vara dessa goda förebilder. Det innebär att vi genom goda exempel hjälper barnen att förstå vikten av att alla behandlar varandra lika och med omsorg och respekt.

Öka medvetenheten och prata om våld mellan jämnåriga

”Prata mycket om [våld mellan jämnåriga]. Öka medvetenheten om det. Berätta för barnen vad som händer i världen och prata mycket om vad som kan göras åt det ... Och jag säger, prata mycket med barnen för att förebygga det, för att undvika det så mycket som möjligt. Och ja, diskutera det. Ignorera det inte. Diskutera det på riktigt.”

För att förebygga och effektivt bemöta våld mellan jämnåriga säger barn och unga att våldet måste erkännas och inte ignoreras. De vill att det ska talas öppet om våld och skadan det kan orsaka, särskilt när det handlar om ämnen som normalt sett kan vara tabubelagda, som sex och sexualundervisning. Dessa frågor borde inte gömmas undan.

Att ha en ”ansvarig” vuxen att vända sig till

”De första man vänder sig till är såklart oftast människor man litar på. Man letar efter en allierad. Sedan finns det också vissa referenspersoner att vända sig till, till exempel psykologer, socialarbetare, polisen eller andra kunniga och kompetenta personer. Personer som man kan gå till och diskutera saker med, även om situationen inte verkar så dålig för en själv.”

Barn och unga sa att de behöver någon – en ”ansvarig vuxen” – som de kan vända sig till när de möter svårigheter. De vill ha någon de kan lita på, som de inte är rädda för och som verkligen lyssnar på dem. Ansvariga vuxna måste hantera situationer med våld mellan jämnåriga på ett förtroligt, stöttande och omtänksamt sätt. De får inte ignorera situationer med våld mellan jämnåriga och de bör fortsätta att erbjuda stöd tills situationen för alla inblandade har lösts – de får inte överge eller avvisa någon.

Att känna sig älskad och omhändertagen

”Jag vill inte låta alltför klyschig, men oftast agerar mobbaren som begår våldshandlingar utifrån en känsla av obehag, för det mesta. Om mobbaren är ett barn och allt går bra i hans liv, han känner sig älskad, lyssnad på och omhändertagen, vaknar han vanligtvis inte på morgonen och säger: ’Idag ska jag gå till skolan och slå min klasskamrat’.”

Barn och unga som blir försummade eller som inte känner sig älskade, skyddade och omhändertagna kan känna ilska, ha dålig självkänsla och känna sig avvisade. Ungdomarna sa att detta i sin tur kan ta sig uttryck i kränkande beteende mot jämnåriga. För att förebygga våld mellan jämnåriga är det viktigt att alla barn och unga känner sig älskade, omhändertagna och skyddade.

Individuellt och omtänksamt stöd till dem som drabbas av våld mellan jämnåriga

”Framför allt ge dem kärlek och få dem att känna sig som den de faktiskt är. För de drabbas av trakasserier, men de är inte mindre värda än någon annan. Nej, de hamnade bara i den situationen och var tvungna att leva med det. Och det viktigaste är att få dem att känna att de är värdefulla, att de värdesätter sig själva, att de kan gå vidare utan problem.”

Barn och unga som drabbas av våld mellan jämnåriga kan känna sig stigmatiserade och skämmas över det som händer/har hänt. De kan uppleva känslor av värdelöshet, avvisande, isolering, underlägsenhet och smärta. De kan känna sig hjälplösa och vet inte hur de ska hantera situationen eller hur de ska skydda sig själva. Barn och unga borde få veta att de inte har någon anledning att skämmas och att det är viktigt att prata om sina upplevelser i stället för att gömma undan dem. De bör erbjudas stöd i att inse sitt egenvärde och hitta sin självkänsla. De bör också försäkras om vad som kommer att hända med dem och hur deras framtid kan bli något positivt. Barn och unga behöver stöd för att hantera sin situation och få veta att någon finns där för dem så länge det behövs.

Sekretess och rädsla för att rapportera

”I början kan vuxna behöva tvinga barnen lite, men inte för mycket (för att undvika motsatt effekt), och barnen kan visa motvilja, men efteråt kan de inse att det är en bra möjlighet att prata med en betrodd person som inte avslöjar deras hemligheter för andra ...”

Barn och unga ska att de måste kunna lita på dem de vänder sig till, och det innebär att de måste känna sig trygga om de rapporterar sina bekymmer. De är rädda för vedergällning från den som har initierat våldet och för att bli avvisade av vänner för att de är ”skvallerbyttor”. Detta innebär att vuxna bör följa sekretessregler och endast lämna ut information till dem som behöver veta. Det föreslås att det ska finnas sätt för barn att rapportera bekymmer anonymt, till exempel genom ”brevlådor”.

Erbjuda en trygg plats

”Om jag visste att det finns en trygg plats i närheten dit jag kan gå och säga att någon till exempel har retat mig, skulle jag känna mig lugn och mindre orolig. Kort sagt, ungdomar behöver fler neutrala platser där de kan prata.”

Barn och unga ska se att alla platser där de interagerar, bor, lär sig och umgås ska vara trygga platser. Dessutom skulle de vilja ha en särskild barn- och ungdomsvänlig trygg plats inom organisationerna de deltar i, så att de har någonstans att gå där de kan sitta och prata om sina erfarenheter, besvär, rädslor och bekymmer.

Stöd till barn och unga som initierar våld

”Jag tycker att de ska få stöd utan att bli dömda. För oavsett orsaken till aggressionen, om den var fysisk, känslomässig, sexuell eller via sociala medier ... vad det än var, måste vi få barnet att känna sig förstådd, inte dömd och framför allt att någon följer hen i processen att övervinna eller acceptera.”

Barn och unga som initierar våld borde bli förstådda och stöttas snarare än ”straffas”. Det är viktigt att inse att de själva kan befinna sig i utmanande och svåra omständigheter som bidrar till deras beteende. Vuxna som arbetar med personer som initierar våld bör in ta en lugn inställning och inte bemöta våldet med ytterligare aggression eller negativa och anklagande attityder. Barn och unga bör stöttas på ett sätt som hjälper dem att skilja på rätt och fel, samtidigt som de på ett positivt och konstruktivt sätt får hjälp att ändra sitt beteende.

Ansvariga vuxna bör försöka få en fullständig förståelse för varje situation

”Så jag tycker att vuxna ska tänka sig in i barnens situation, lyssna på dem, ha ett mycket mer uppmärksamt och omtänksamt förhållningssätt, för det är bara på det sättet som de kan uppfatta och förstå ...”

Det är viktigt att ansvariga vuxna alltid försöker få fullständig förståelse för vad som har hänt när de stöttar barn och unga som på något sätt drabbas av våld mellan jämnåriga. De bör noggrant bedöma situationen, handlingarna, motivationen och eventuella konsekvenser innan de fattar beslut om hur de ska reagera och stötta alla inblandade.

**Individuell
dynamik,
gruppdynamik
och grupptryck**

"Grupptryck kan också spela en roll. Till exempel kanske några ungdomar inte tycker om en viss person, och grupptrycket leder naturligt till att andra jämnåriga inte heller tycker om den personen, och om en person går lite längre än så och flera andra följer efter kan det till slut övergå i faktiskt våld."

"Om man inte dricker eller röker, inte festar eller inte tar droger är man inte cool och då blir man mobbad."

Barn och unga inser vilken roll individuell dynamik och gruppdynamik spelar för våld mellan jämnåriga. Vissa individer initierar våld mot andra individer och även grupper av barn och unga riktar in sig på enskilda. Grupper kan också vara i konflikt med andra grupper.

En grupp barn eller unga som avsiktligt utesluter någon från sin grupp identifieras som en form av mobbning och trakasserier. Vissa "går med" i en grupp som anstiftar våld för att skydda sig själva, även om det inte är kamrater som de vanligtvis skulle välja att vara vänner med. Barn och unga blir särskilt sårade när det är någon de betraktar som en vän som börjar initiera våld mot dem eller som ansluter sig till en grupp som gör dem illa. Barn och unga kan också påverkas av grupptryck som får dem att agera på ett sätt som de vanligtvis inte skulle göra och/eller inte tycker om. Vuxna bör vara medvetna om vilken roll kamratrelationer, inklusive gruppdynamik, spelar i våld mellan jämnåriga.

**Delaktighet
i
beslutsfattandet**

"Vuxna bör [säga]: 'Vi involverar dig i alla val och vi vill att du ska veta att vi finns här för dig.'"

Att barn och unga får vara delaktiga är viktigt för dem, och deras delaktighet bör möjliggöras så att de är fullt involverade i alla beslut som fattas om deras liv. Detta gäller både på ett personligt plan och som en del av organisationers mer strukturerade bemötande av våld mellan jämnåriga.

**Stöd till barn
i alternativ
omvårdnad**

”Jag har alltid sett våld mellan en grupp och en individ. Gruppens styrka: 'Jag är starkare eftersom jag är i en grupp, med mina vänner, medan du är ensam och jag riktar in mig på dig.' Det är ganska vanligt, även i familjehem. Det finns alltid den där lilla gruppen. Jag har bott i ett familjehem, så jag har upplevt den här typen av dynamik direkt. Det kan också finnas en andra dynamik mellan grupper, grupp 1 mot grupp 2 ...”

Barn i alternativ omvårdnad interagerar och drabbas av våld mellan jämnåriga i samhället i stort, till exempel i skolan och när de umgås, på samma sätt som andra barn. Barnen och ungdomarna pekade dock på ett antal specifika faktorer kopplade till erfarenhet av samhällsvård.

En sådan fråga är gruppvåld och hur det på särskilda boenden finns särskilda möjligheter att bilda grupper, till exempel som vänner eller de som delar sovrum/sovsal osv. Dessa grupperingar kan bli naturliga kanaler för att utöva våld mot andra jämnåriga, till exempel när ett nytt barn anländer till omvårdnadsmiljön och betraktas som en inkräktare eller stör dynamiken i en befintlig grupp.

Vissa barn och unga med erfarenhet av samhällsvård upplever att vårdgivare, oavsett om det är i ett särskilt boende eller i fosterhem, inte alltid har de nödvändiga färdigheterna och förståelsen för att stötta dem i frågor som rör våld mellan jämnåriga. Barn och unga med erfarenhet av samhällsvård kan också betraktas som ”annorlunda” av sina jämnåriga, vilket också kan göra dem mer sårbara för våld mellan jämnåriga. Otillfredsställelse och instabilitet i omvårdnaden kan också leda till att ett barn eller en ung person uppvisar aggressivitet mot sina jämnåriga.

Utbildning och kapacitetsuppbyggnad för vuxna

”Utbilda de vuxna lite mer, så att de blir mindre benägna att vara avfärdande, de blir lite mer uppmärksamma och sedan använder lite mer psykologi ... det finns vissa grunder som jag tycker att alla borde känna till. Jag tycker att när man arbetar med barn och skyddsåtgärder för barn är det lite av ett minimikrav att ha utbildning, det är bara logiskt, tycker jag. Man arbetar med barn som har mer eller mindre olika profiler, som har upplevt olika nivåer av hemska saker, men ingen är utbildad för att lyssna på vad de säger, för att kunna hjälpa dem på bästa möjliga sätt, för att stötta dem så som de borde stöttsas.”

Vuxna behöver färdigheter, kunskap och utbildning som hjälper dem att känna igen, förebygga och bemöta våld mellan jämnåriga. De behöver ha rätt förståelse och färdigheter för att kunna reagera på ett omtänksamt och omsorgsfullt sätt. Vuxna bör ha förmågan att lyssna aktivt, se till att ingen känner sig stigmatiserad eller skäms över det som har hänt, och att hjälpa barn och unga att bygga upp eller återfå självförtroende och självkänsla. Detta omfattar inte bara föräldrar, vårdpersonal och lärare, utan alla vuxna som har ansvar för att stötta och skydda barn genom en sektorsövergripande strategi.

Föräldrar och andra vårdgivare kan särskilt behöva hjälp med att förändra sitt eget beteende och sina attityder till våld så att de blir positiva förebilder. De kan också behöva hjälp med att bygga upp sin kapacitet och sina färdigheter för att bättre kunna stötta barnen de tar hand om.

En sektorsövergripande strategi

”Ja, att be om hjälp och ge hjälp när det behövs. Ja, att kalla in så många organisationer som möjligt för att verkligen hjälpa dem.”

En ansvarig vuxen som arbetar för att stötta barn och unga som drabbas av våld mellan jämnåriga bör också engagera och arbeta med andra yrkesverksamma kollegor, föräldrar och andra om och när det är lämpligt.

Kamratstöd

”Kanske kan vänner och jämnåriga vara andra viktiga referenspersoner att prata med, att anförtro sig åt, att öppna sig för på en vänskaplig nivå.”

Barn och unga sa att de bör känna att de kan vända sig till varandra och ge varandra känslomässigt stöd när något dåligt händer. De vill kunna berätta vad de har varit med om för en vän, eftersom det är en person som de kan lita på och som de redan har förtroende för. De tror att de skulle kunna uppmuntra personer som drabbas av våld att prata med en ansvarig vuxen. Ett förslag är också att yngre barn kanske skulle kunna vända sig till äldre barn och unga för att få stöd. De känner dock oro, i synnerhet när de rapporterar om våld mellan jämnåriga, för att de själva ska bli måltavlor eller ses som ”tjallare”.

Alla ovan nämnda frågor har varit avgörande för innehållet i och utvecklingen av den praktiska vägledningen. Innehållet har dessutom präglats av svar från en omfattande enkät som besvarades av 121 barn- och ungdomsvårdare och andra yrkesverksamma i de deltagande länderna. De tillfrågades om förekomsten av våld mellan jämnåriga i deras land. De tillfrågades också om vilka färdigheter, vilken förståelse och vilka andra egenskaper som krävs för att stötta barn och ungdomar som drabbas av våld mellan jämnåriga.

Ytterligare exempel på vad barn och unga berättade för oss finns i form av pratbubblor i den praktiska vägledningen.

AVSNITT 6

Vem drabbas av våld mellan jämnåriga och varför?

AVSNITT 6

Vem drabbas av våld mellan jämnåriga och varför?

INLEDNING

För att effektivt kunna förebygga och bemöta våld mellan jämnåriga är det absolut nödvändigt att vi förstår vilka som drabbas och varför det sker.

Flickor och pojkar i alla åldrar drabbas av våld mellan jämnåriga – det gäller både de som utsätts direkt, de som initierar våldet och de som påverkas av det på andra sätt. Vi har också tidigare i den praktiska vägledningen konstaterat att våld mellan jämnåriga kan förekomma på många olika platser där de interagerar, till exempel där de bor, studerar eller umgås.

Dessutom visar forskningen att det finns en rad socioekonomiska och kulturella faktorer som kan öka risken för att våld mellan jämnåriga uppstår. I detta avsnitt av den praktiska vägledningen ger vi en kort introduktion till några av dessa frågor som är viktiga att känna till och förstå.

VILKA FAKTORER BIDRAR TILL VÅLD MELLAN JÄMNÅRIGA?

”De retade mig lite och mobbade mig för att jag var ’den nya tjejen’, för att jag var blyg och inte var som dem.”

”Sedan letar de efter svagheter. Min svaghet är till exempel min mamma. För min mamma, jag behöver inte säga det här, men hon gick bort för två år sedan, och det är okej, jag har kommit över det, men det slutade med att mina klasskamrater var elaka mot mig, några av dem retade mig på grund av det.”

Faktorer som bidrar till att barn och unga drabbas av våld mellan jämnåriga är bland annat:

Sociala normer och värderingar

Sociala normer är de oskrivna beteenderegler som påverkar och styr attityder och agerande. De påverkar våra värderingar, och det kan i sin tur påverka:

- hur väl barn och unga skyddas
- den förhöjda risken för att våld mellan jämnåriga ska uppstå
- acceptansen av våld
- i vilken utsträckning våld rapporteras och bemöts.

Forskning⁶, inklusive den information vi fick av barn och unga under sonderingen för det här projektet (se avsnitt 5 för mer information), uppmärksammar oss på hur sociala normer och värderingar – tillsammans med andra faktorer som är förknippade med det sammanhang och den miljö där barn bor, lär sig och umgås – kan ha en betydande inverkan på deras sårbarhet för att bli inblandade i våld mellan jämnåriga.

Vissa sociala normer kan till exempel främja känslor av överlägsenhet, makt och diskriminering snarare än värden som enighet, jämlikhet och respekt för mångfald. På så sätt kan vissa barn och unga reagera på sin omgivning genom att tro att de är överlägsna och bli djärvare, vilket i sin tur kan leda till att de uppviglar till våld mellan jämnåriga. Andra barn och unga kan, på grund av att de uppfattas ha en svagare social ställning – till exempel om de kommer från ett hushåll med väldigt låg socioekonomisk status – vara mer sårbara för att bli måltavlor för jämnåriga.

Barn och unga berättade också att de som lever i ett sammanhang där det förekommer våld, försummelse eller diskriminering, eller där de inte känner sig älskade, skyddade och omhändertagna, kan uppleva ilska, bristande självkänsla och känna sig avvisade. Hos vissa barn och unga kan dessa känslor leda till ett kränkande beteende mot jämnåriga. Samtidigt kan det göra vissa barn och unga mer sårbara för att utsättas för våld.

Exempel på faktorer som kan bidra till risken för våld mellan jämnåriga är bland annat:

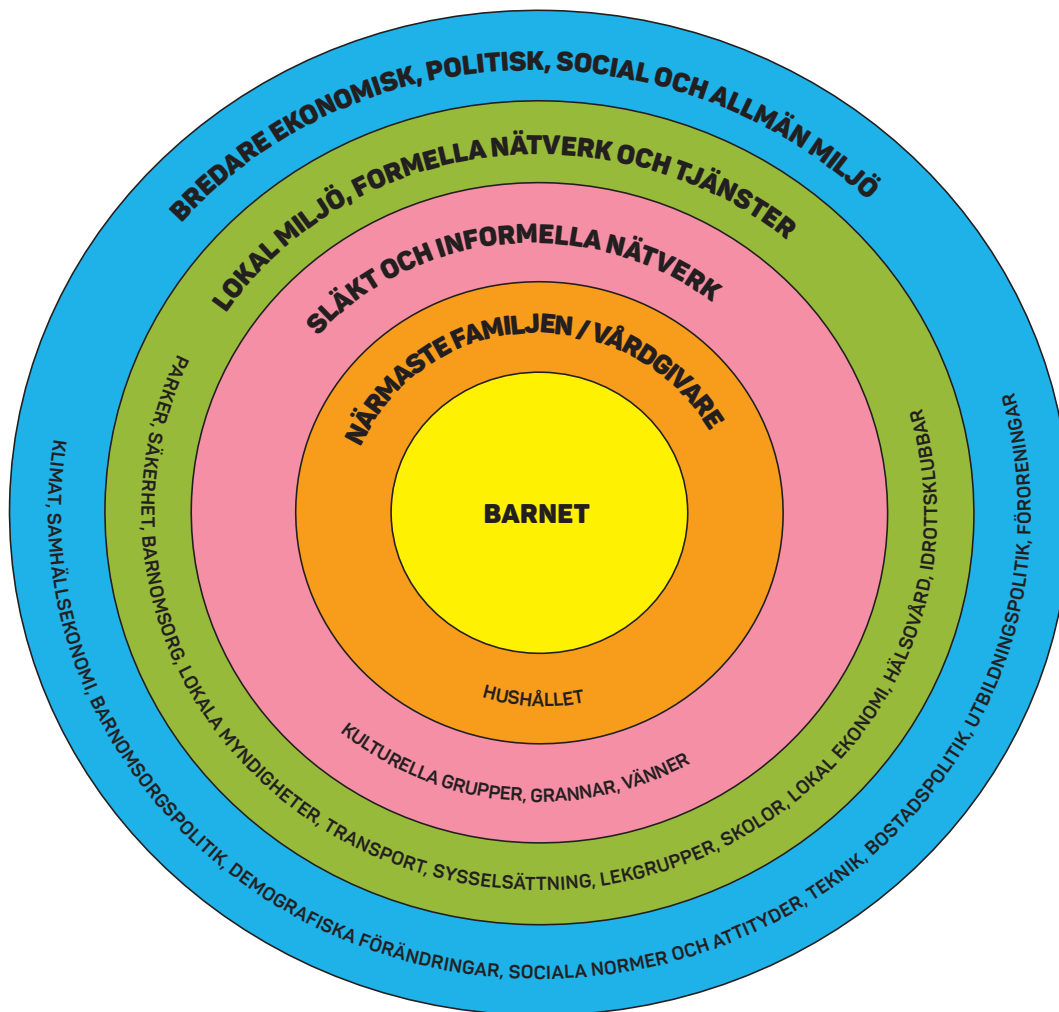
6. Se till exempel: International Institute for Child Rights and Development & Child Hub (2021) Regional Research on violence against Children in schools in South east Europe. Child Protection Hub for South East Europe; Know Violence in Childhood (2017) *Ending Violence in Childhood* Global Report 2017. Know Violence in Childhood. New Delhi, Indien; UNICEF (2018) Making the connection. <https://www.unicef.org/eca/reports/making-connection>. Se även UNICEF (2014) Hidden in plain sight. Tillgänglig på: https://www.unicef.org/media/85661/file/Hidden_in_plain_sight_statistical_analysis_Summary_EN_2_Sept_2014.pdf <https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/youth-violence> <https://somepomed.org/articulos/contents/mobipreview.htm?9/48/9985?view=print>; Hawkins et al. (2000) Predictors of Youth Violence <https://www.ojp.gov/pdffiles1/ojdp/179065.pdf>; Ferrara et al. (2019) 45:76 Physical, psychological and social impact of school violence on children. Italian Journal of Paediatrics. Tillgänglig på: <https://ijponline.biomedcentral.com/track/pdf/10.1186/s13052-019-0669-z.pdf>

- att komma från en utsatt och marginaliserad socioekonomisk bakgrund
- att komma från en annan kultur, religion eller ett annat land, t.ex. flykting- och invandrarbarn eller barn från en etnisk minoritet
- att bo i ett våldsamt område eller hushåll
- att ha föräldrar eller andra primära omsorgsgivare med positiva attityder till våld
- bristande stöd från föräldrar/vårdgivare och/eller likgiltigt eller dåligt engagemang och dåliga relationer med vårdgivare
- att ha extra stödbehov (ASN), t.ex. personer med fysisk funktionsnedsättning, inlärningssvårigheter eller andra intellektuella svårigheter, psykisk ohälsa, autismspektrumtillstånd (ASD), uppmärksamhetsstörning (ADD) eller uppmärksamhetsstörning med hyperaktivitet (ADHD)
- sexuell läggning och/eller könsidentitet – t.ex. att identifiera sig som homosexuell, bisexuell, transperson, queer eller ifrågasättande, eller något annat (HBTQ+)
- att ha haft svåra barndomsupplevelser (ACE) – såsom fysiska, känslomässiga och sexuella övergrepp, allvarlig försummelse, att ha bevittnat våld eller ha upplevt andra traumatiska händelser såsom våld i hemmet, krig, en nära anhörigs död eller förlust av föräldraomsorg
- att uppfattas som tystare, svagare eller mindre intellektuell
- utseende – t.ex. barn och unga som betraktas som överviktiga, bär glasögon eller inte är välklädda/klädda på samma sätt som jämnåriga
- massmediers inflytande, t.ex. exponering för våld på tv och film osv.
- barnens och ungdomarnas ålder, dvs. vissa åldersgrupper kan löpa större risk att utsättas för och bli måltavlor för våld mellan jämnåriga
- alkohol- och droganvändning
- bristande eller dålig socialpolitik och skyddspolicy, dålig tillgång till tjänster och ett svagt system för skydd av barn – t.ex. avsaknad av säkra rapporteringssystem.
- Om du tar hand om och/eller stöttar barn och unga som bor i **alternativa omvårdnadsmiljöer**, är ytterligare en faktor att beakta risken för diskriminering på grund av att de har erfarenhet av samhällsvård.

När vi funderar över riskfaktorer kan det vara bra att utgå från en så kallad **ekologisk modell**. Syftet med att använda denna modell är att utforska och förstå inflytande från mikro- och makrosystem, hur de påverkar barns och ungas liv och i sin tur leder till att barn och unga drabbas av våld mellan jämnåriga.⁷

7. Se: SOS Children's Villages Internationals projekt om traumamedvetna praktiker – Resurser finns på: <https://www.sos-childrensvillages.org/trauma-informed-practices>, och McLeod, S. (2020) Bronfenbrenners ekologiska systemteori på: <https://www.simplypsychology.org/Bronfenbrenner.html>

BRONFENBRENNERS EKOLOGISKA MODELL (ANPASSAD⁸)

Kön

Både flickor och pojkar drabbas av våld mellan jämnåriga, men de kan uppleva det på olika sätt och i olika stadier av sin barndom och tonårstid. När vi överväger olika sätt att hantera barns och ungas utsatthet är det viktigt att vi förstår vilken roll olika sociala och könsbaserade värderingar och attityder kan spela.

Till exempel behandlas flickor och pojkar ofta på olika sätt i olika delar av världen och det kan finnas olika förväntningar på dem. Ett exempel kan vara patriarkala normer som styr beteendet hos flickor, som förväntas anpassa sig till idéer om femininitet och ett sedesamt beteende. När flickorna blir äldre kan de få begränsad frihet, varnas för att inte dra skam över familjen och uppmanas att vara lydiga och anspråkslösa. Deras ojämlika ställning i samhället kan öka deras risk för att bli måltavlor för våld mellan jämnåriga. Dessutom kan de känna att de måste hålla tyst om de utsätts för sådant våld, särskilt om det rör sig om sexuellt våld.

8. https://www.researchgate.net/publication/311843438_Housing_Children_South_Auckland_The_Housing_Pathways_Longitudinal_Study/figures?lo=1

Samtidigt kan pojkar förväntas visa sin maskulinitet och uppmuntras att ha en mer öppen närvaro i samhället. Detta kan i sin tur påverka pojkars större benägenhet att involveras i fysiskt våld för att bevisa sin manlighet och sin ställning i sitt lokalsamhälle. De kan bli mer mottagliga för riskbeteenden som att gå med i gäng och använda droger och alkohol, vilket i sin tur har kopplats till eskalerande våldsbeteenden bland unga män. Det innebär också att pojkar som inte anses uppfylla maskulina förväntningar löper ökad risk att bli måltavlor för jämnåriga. Pojkar kan också känna att de inte kan be om hjälp, för att det inte anses acceptabelt att visa sig sårbar.

Barn i alternativ omvårdnad

För att undersöka omständigheter som specifikt kan gälla för barn och unga i alternativ omvårdnad genomförde forskaren Christine Barter två studier om våld mellan jämnåriga i alternativa omvårdnadsmiljöer. I sin första studie⁹ samlade hon in information från ungdomar i 14 småskaliga särskilda boenden. I sina slutsatser bekräftade hon att ungdomar i samhällsvård står inför samma övergripande risker för våld som andra jämnåriga, eftersom de också interagerar, socialiserar, lär sig och leker i samma utrymmen som andra barn i närområdet. Gruppboenden kan dock innebära särskilda möjligheter att utveckla "grupp hierarkier" eller "hackordningar" mellan jämnåriga, och blir därmed ett sammanhang där våld mellan jämnåriga kan förekomma. Det kan handla om att en eller två ungdomar använder sig av makt och inflytande och kan utöva fysisk styrka, känslomässig manipulation och hot mot andra. Förändringar i gruppdynamiken kan också vara problematiska, som till exempel när en ny ung person kommer in i omvårdnadsmiljön.

Barter forskning visade att mycket av våldet mellan jämnåriga som förekom på de särskilda boendena doldes för personalen och att det fanns ett stort tryck på jämnåriga att inte rapportera det. Andra skäl som ungdomarna uppgav till att de inte ville anförtra sig åt personalen var bristande förtroende för dem, liksom en oro för att de inte skulle kunna eller vilja lösa problemet. De trodde till och med att personalen skulle kunna förvärra situationen. Ungdomarna ville inte bli involverade eller identifieras som någon som skvallrar på sina jämnåriga.

I den andra studien¹⁰, av Christine Barter och Eleanor Luftman, undersöktes våld mellan jämnåriga i fosterhem. Forskarna bekräftade att "våldigt lite är känt om våld mellan jämnåriga i fosterhem", samtidigt som de lyfte en oro för att fosterhemsplacerade barn och unga, på grund av sin status och diskriminering kopplat till att de var "omhändertagna", kan löpa en högre risk att uppleva negativa reaktioner och interaktioner från jämnåriga.

9. Barter, C. (2003) Young People in Residential Care Talk about Peer Violence. *Scottish Journal of Residential Child Care*, Vol 2 (2). Tillgänglig på: https://www.celcis.org/application/files/9016/2324/8217/Peer_Violence.pdf

10. Luftman, E. & Barter, C. (2016) Peer violence in foster care: A review of the research evidence. *Child and Family Social Work*, Vol 22 (2). Tillgänglig på: https://www.researchgate.net/publication/295858600_Peer_violence_in_foster_care_A_review_of_the_research_evidence

LÄS OCH FUNDERA:

Den här boken ger en kontextualiserad bild av våld mellan jämnåriga och tittar på samspelet mellan olika miljöer och personliga val. Den använder en utvidgad fallstudie för att illustrera sina poänger.

Firmin, C. (2017) *Abuse between young people: A contextual account*. London, Routledge.

REVIS-projektet – "Responding to peer violence among children in schools and adjacent settings" – samlar barnskyddsorganisationer i sydöstra Europa för att arbeta tillsammans för att minska våld mot barn, bygga upp kapacitet och kunskap bland barnomsorgspersonal och ge barn möjlighet att ta itu med skadliga beteenden. Mer information finns på: <https://childhub.org/en/series-of-child-protection-materials/revis>

Den här länken tar dig till en rad resurser om traumamedvetna praktiker som utvecklats av SOS Children's Villages International som en del av projektet "Safe Places, Thriving Children": <https://www.soschildrensvillages.org/trauma-informed-practices>

TITTA OCH FUNDERA:

Dessa resurser från BBC Teaching visar på ett mycket bra sätt hur det känns att drabbas av våld mellan jämnåriga. Följande två videor visar korta animerade sanna berättelser om hur det känns att vara den som initierar våld mellan jämnåriga och vad konsekvenserna kan bli av att vara måltavla för våld mellan jämnåriga.

"The effect of being bullied" – tillgänglig på: <https://www.youtube.com/watch?v=BILlr1uUbIM>

"Being a bully" – tillgänglig på: https://www.youtube.com/watch?v=_B6ro7M4mZg

AVSNITT 7

Identifiera oroande beteenden

AVSNITT 7

Identifiera oroande beteenden

"Så först och främst bör vuxna identifiera fenomenet och alla inblandade parter."

"Det är väldigt svårt att identifiera den här typen av våld, enligt min uppfattning."

"Jag måste tacka min lärare som förstod att jag hade det svårt och bröt cirkeln innan det blev allvarligare."

INLEDNING

Under sonderingen för projektet berättade barn- och ungdomsvårdspersonal och andra intressenter att de vill förbättra sin förmåga att känna igen när ett barns eller en ungs beteende gentemot jämnåriga blir oroande. De sa att det var särskilt utmanande att avgöra trösklarna mellan lämpliga och olämpliga sexuella beteenden.

När vi gör bedömningar om våld mellan jämnåriga är det bra att ha en förståelse för barns utveckling – eftersom det är kopplat till den fysiska, kognitiva, sociala och känslomässiga utveckling som sker under hela barnets och ungdomens liv – samt kunskap om förväntade åldersrelaterade beteenden och oroande beteenden. **Samtidigt** är det också viktigt att vi tillstår att de här frågorna är komplexa och att det skulle krävas mer utrymme än vad som kan ägnas åt detta i just denna praktiska vägledning för att kunna erbjuda djupgående information. Därför ger vi i detta avsnitt endast en **allmän introduktion och en kort översikt över** förväntat beteende kopplat till relationer mellan jämnåriga från tidig barndom till sena tonåren.

Vi vill uppmana dig att läsa mer ingående om ämnet och om möjligt utbilda dig i hur man identifierar oroande beteenden kopplat till våld mellan jämnåriga. **Dessutom är det mycket viktigt att notera att alla barn och ungdomar är olika – de kommer att växa, lära sig, mogna och utveckla förmågor i sin egen individuella takt.** Det innebär att när vi arbetar med ett barn eller en ung person måste vi bedöma och förstå deras unika situation till fullo.

BARNS OCH UNGAS BETEENDE OCH RISKER FÖR VÅLD MELLAN JÄMNÅRIGA

Barn och unga i alla åldrar påverkas av våld mellan jämnåriga.¹¹ Men i olika åldrar och olika utvecklingsstadier kan risken bli större för dem att drabbas. Resultaten av projektets sondering visade till exempel att barn- och ungdomsvårdspersonal och andra yrkesverksamma i projektets fem deltagande länder anser att barn i åldern 11–15 år är de som är mest sårbara för våld mellan jämnåriga, tätt följt av 16–18-åringar.

Det är också viktigt att vi, när vi överväger hur vi ska bemöta våld mellan jämnåriga, tar hänsyn till vilka typer av beteenden vi ser eller får höra om. Exempelvis kan våld mellan jämnåriga variera i grad, från att ett barn knuffar ett annat på lekplatsen till allvarligt fysiskt våld. Det kan sträcka sig från sexualiserade kommentarer till sexuella övergrepp, eller från ogenomtänkta kommentarer till specifika och grova verbala och känslomässiga övergrepp.

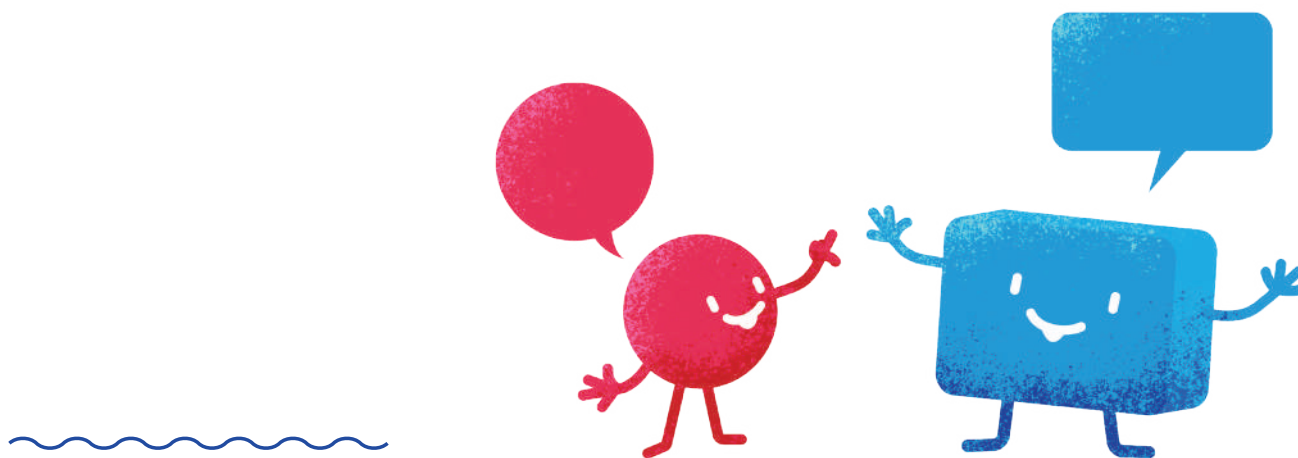
Informationen i tabellen nedan ger **en enkel och generaliserad översikt** över vissa beteenden som skulle kunna observeras hos barn och unga. Denna information berör:

- fyra olika ålderskategorier
- några exempel på förväntad utveckling/typiska beteenden i relationer mellan jämnåriga
- några tecken på oroande beteenden och risker för våld mellan jämnåriga.

Vi har inte tagit med information om sexuellt beteende, eftersom detta redovisas i en separat tabell senare i detta avsnitt. Vidare hittar du i avsnitt 9, sida 94, ytterligare information som kan hjälpa dig att känna igen om ett barn eller en ungdom kan ha utsatts för våld.

11. Know Violence in Childhood (2017) Ending Violence in Childhood Global Report 2017. Know Violence in Childhood. New Delhi, Indien. Se även: <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/books/NBK44293/#> och The Welsh Government in partnership with NSPCC & Barnardo's Wales (2020) *Guidance for education settings on peer sexual abuse, exploitation and harmful sexual behaviour*. Tillgänglig på: <https://gov.wales/sites/default/files/publications/2020-10/guidance-for-education-settings-on-peer-sexual-abuse-exploitation-and-harmfulsexual-behaviour.pdf>.

JÄMNÅRIGAS UTVECKLING OCH BETEENDEN UTIFRÅN ÅLDERSGRUPP	
	Utveckling och typiska beteenden (färdigheter och beteenden som man kan förvänta sig att barn utvecklar i enlighet med en sund utveckling)
Tidig barndom (2-4 år)	<p>Lära sig att dela med sig.</p> <p>Turas om.</p> <p>Vara varsam med andra.</p> <p>Hantera grundläggande frustrationer och känslor som orsakas av dem.</p> <p>Anmärkning: Detta äger oftast rum inom familjen, i lekgrupper eller på förskolan.</p>

12. Mycket av informationen i den här kolumnen i tabellen har hämtats från publikationen Know Violence in Childhood (2017) *Ending Violence in Childhood Global Report 2017*. Know Violence in Childhood. New Delhi, Indien. 13. Know Violence in Childhood (2017) *Ending Violence in Childhood Global Report 2017*. Know Violence in Childhood. New Delhi, Indien.

Tecken på oroande beteenden	Risk för våld mellan jämnåriga ¹²
<p>Överdriven aggressivitet mot andra barn.</p> <p>Extrema sammanbrott (skrik/gråt) över att förlora i spel eller att saker "inte fungerar".</p> <p>Deltar inte/drar sig undan/uppvisar ångest/ängsligt beteende.</p> <p>Rädsla för att delta i gruppaktiviteter.</p> <p>Anmärkning: Det är i den här åldern som beteenden som kan verka "annorlunda" än hos andra barn i samma ålder kan tyda på "dolda" funktionsnedsättningar eller andra sårbarheter, inklusive bekymmer kopplat till säkerhet, och bör därför rapporteras till och undersökas av lämpliga vuxna.</p>	<p>Man tror¹³ att mycket av våldet mot barn i den här åldern kommer från deras vårdnadshavare snarare än från jämnåriga.</p>

<p>Mellanbarndom (5–10 år)</p>	<p>Skaffa vänner.</p> <p>Delta i grupplek.</p> <p>Lära sig vänlighet och att hjälpa andra – dela med sig och turas om.</p> <p>Lära sig att jobba i lag – t.ex. i skolan och i idrottssammanhang.</p> <p>Hantera konflikter med jämnåriga – t.ex. lära sig konflikthantering och hur man hanterar att bli avvisad av jämnåriga.</p> <p>Grupp- och könsrelaterad press börjar.</p> <p>Utveckla självförtroende och självkänsla – börja lära sig mer om vilka de är, hur de ser ut och vilka personliga styrkor, svagheter och specifika intressen de har, antingen akademiskt eller genom idrott eller kreativa färdigheter.</p> <p>Börja förstå gränser.</p> <p>Börja ta ansvar för sitt eget beteende.</p> <p>Inse att det är ett aktivt val att göra det rätta.</p>
---	--

14. Know Violence in Childhood (2017) *Ending Violence in Childhood Global Report 2017*. Know Violence in Childhood. New Delhi, Indien.

15. *ibid.*

<p>Fysiskt våldsamt beteende mot jämnåriga som skadar och sårar andra.</p> <p>Diskriminerande och ofta "extrema" uttalanden är ofta en återspeglning av kultur, familjevärderingar och socialisering i det här stadiet.</p> <p>Ökad användning av dåligt språk – t.ex. svordomar.</p> <p>Manipulativa beteenden som att rikta in sig på jämnåriga på tysta, isolerade platser eller att samla ihop en "grupp" för att göra detta.</p>	<p>När barn blir äldre och börjar skolan tillbringar de mer tid med jämnåriga, vilket kan öka risken för att de upplever känslomässiga och fysiska övergrepp från jämnåriga. Man tror att det är mer sannolikt att våld mellan jämnåriga börjar vid 6 års ålder.¹⁴</p> <p>I mellanbarndomen bedöms 25–30 % av flickorna och 50 % av pojkarna ha utsatts för någon form av fysiskt våld.¹⁵</p> <p>Att inte passa in, kanske på grund av kläder, intressen, familjebakgrund, hushållets inkomst och att ha/inte ha tillhörigheter (t.ex. att äga en mobiltelefon och annan personlig utrustning osv.), blir i högre grad en faktor som påverkar om någon inkluderas eller exkluderas från kamratgrupper/vänskapsrelationer med potentiellt ökad sårbarhet för våld mellan jämnåriga.</p> <p>Kondition, idrottsfärdigheter och andra sociala förmågor kan bli mer betydelsefulla när det gäller risken för uteslutning från grupperna och därmed sårbarhet för våld.</p> <p>Akademiska förmågor/funktionsnedsättningar som dyslexi eller dyskalkyli eller andra dolda funktionsnedsättningar blir tydligare och kan avgöra ett barns ställning/sårbarhet i kamratgrupper.</p>
---	--

<p>Tidiga tonåren (11-16 år)</p>	<p>De tidiga tonåren är en period av snabb fysiologisk, social och känslomässig utveckling. Det är en period av hormonell utveckling.</p> <p>Under den här perioden förvärvar barnen fler livskunskaper och beslutsförmågor och utvecklar sin självuppfattning.</p> <p>Ungdomar börjar bli mer självständiga och deras förmågor att fatta egna beslut utvecklas snabbt. De börjar röra sig bort från familjen för att ta reda på vem och hur de vill vara, och vilken grupp de vill passa in i.</p> <p>Jämnåriga och grupstryck kan spela en större roll när det gäller livsval och vad som blir viktigt, som till exempel personlig stil (kläder och hår osv.) och hobbyer/intressen.</p> <p>Det är en tid då ungdomar börjar bli medvetna om sin sexualitet och könstillhörighet, vilket är en del av att bli mer medveten om sin självuppfattning och identitet.</p> <p>Den akademiska pressen kommer att öka och kan leda till stress men också erbjuda valmöjligheter för framtida levnadsbanor.</p> <p>Det här är en tid då sociala medier och aktiviteter på nätet kan påverka självkänsla, livsval, intressen och värderingar.</p> <p>Det kan vara en tid då familjeproblem och -utmaningar kan påverka beteendet i skolan och andra miljöer.</p>
---	---

16. ibid.

17. ibid.

18. Know Violence in Childhood (2017) *Ending Violence in Childhood Global Report 2017*. Know Violence in Childhood. New Delhi, Indien.

Under denna period upprepas mycket av det som redan har börjat under de första levnadsåren, men våldsamma och aggressiva beteenden kan förvärras.

Extrem trotsighet mot auktoriteter, inklusive lärare, vårdpersonal och föräldrar.

Kontrollera andra/tvinga andra att göra saker mot deras vilja eller utpressa dem.

Experimenterande med alkohol eller droger utan hänsyn till andras eller sin egen säkerhet, vilket leder till missbruk och ibland farligt beteende.

I den här åldern blir ungdomar mer självständiga och interagerar med fler och olika grupper av människor, och de utsätts därför för allt fler risker i samhället i stort. Bland barn i åldern 13–15 år finns det till exempel ett nära samband mellan mobbning och att bli inblandad i fysiska slagsmål i skolan.¹⁶ Rapporten "Ending Violence in Childhood"¹⁷ visar att de som blir mobbade sannolikt kommer att mobba andra, och att de som mobbar andra i sin tur sannolikt kommer att bli mobbade.

Framför allt pojkarnas fysiska styrka ökar, vilket gör att vissa känner sig djärvare när det gäller att använda fysiskt våld.

När barn blir mer självständiga i sin användning av internet och börjar använda mobiltelefoner blir de sårbara för våld på nätet via nätmobbing, webbplatser som förespråkar anorexia, självmord och sexuella övergrepp, "sexting", pornografi och grooming för sexuellt utnyttjande. De kan också lägga ut sexualiserade bilder på sig själva eller få dem utlagda av andra jämnåriga.

Möjligheter tenderar att öka för pojkar och minska för flickor. Pojkar kanske uppmuntras att vara aggressiva och dominanta, även sexuellt. Flickor förlorar däremot i motsvarande grad sin sociala rörlighet. De löper större risk att utsättas för mobbning i syfte att förlöjliga, förödmjuka eller socialt exkludera.

Ungdomar börjar ägna sig åt romantiska och sexuella relationer. Detta har konsekvenser både för utövandet av våld och för risken att falla offer för det. I undersökningarna om våld mot barn var de främsta förövarna av sexuella övergrepp mot pojkar skolkamrater, vänner och grannar. Det uppskattades att 45–77 % av det sexuella våldet mot flickor begicks av en romantisk eller sexuell partner.¹⁸

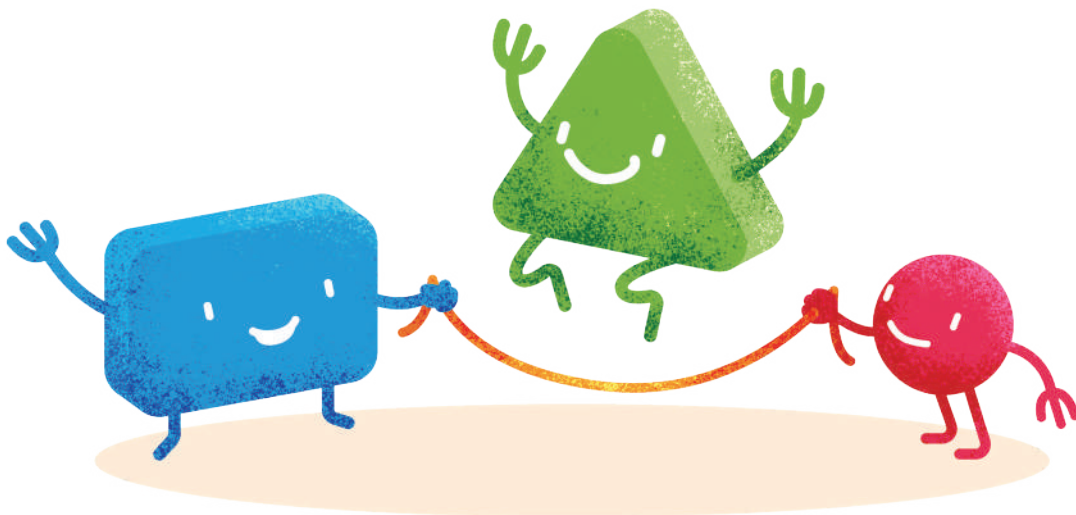

**Sena tonåren
(17–19 år)**

Stora fysiska förändringar har vanligtvis inträffat vid det här laget, även om kroppen fortfarande utvecklas.

Kamratgruppens åsikter tenderar fortfarande att vara viktiga, men i takt med att ungdomar mognar och börjar förstå sin identitet och sina åsikter bättre kan detta inflytande minska.

Könsrollerna fortsätter att bli alltmer socialiserade och pressen ökar när det gäller att anpassa sig till konventionella föreställningar om kvinnlighet och manlighet. Flickornas världar kan bli alltmer begränsade medan pojkarna nu kan börja ta på sig rollen och privilegierna – och förväntningarna på dem – som män.

19. Foshee, V.A., et al. (2004). "Assessing the long-term effects of the Safe Dates program and a booster in preventing and reducing adolescent dating violence victimization and perpetration." *American Journal of Public Health* 94(4): s. 619–24.

Alla risker som förknippas med mellantonåren kan fortfarande gälla, men det skadliga risktagandet kan bli ännu mer överdrivet, t.ex. att experimentera med droger. Särskilt för unga män kan risken för hög alkoholkonsumtion leda till aggressiva eller kriminella beteenden (gängbråk, stölder, rån osv.).

Användning av vapen, grupp-/ gängrelaterat våld.

Aggressivt tvingande av andra att göra det man vill att de ska göra.

Skadligt sexuellt experimenterande.

I det här stadiet tenderar flickors och pojkars erfarenheter att avvika från varandra ännu mer. Flickor utsätts för vissa former av våld i högre grad än pojkar, bland annat våld i nära relationer och sexuellt våld.

Det ännu större inflytandet och trycket att leva upp till könsroller kan leda till att pojkar uppmuntras eller förväntas bli mer dominanta och aggressiva, även sexuellt.

Vissa rapporter antyder att en hög andel av männen begick sin första våldtäkt när de var tonåringar.¹⁹

Pojkar kan löpa högre risk att drabbas av fysiskt våld från jämnåriga, t.ex. genom att vara mer utsatta för ungdoms- och gängvåld – vilket till och med kan leda till högre utsatthet för dödligt våld.

Flickor löper fortfarande högre risk att bli förlöjligade eller socialt exkluderade av jämnåriga.

Nedan följer information som har hämtats från en tabell som skapats för National Society for the Prevention of Cruelty to Children (NSPCC)²⁰ i Storbritannien. Den togs fram specifikt i relation till sexuellt beteende, men vi har återskapat den här eftersom vi tror att den också kan vara till hjälp när man betraktar alla former av våld mellan jämnåriga.

RAMVERK FÖR SKADLIGT SEXUELLT BETEENDE ANPASSAT FRÅN ETT RAMVERK SOM UTVECKLATS FÖR NATIONAL SOCIETY FOR THE PREVENTION OF CRUELTY TO CHILDREN (STORBRITANNIEN)				
Normalt	Olämpligt	Problematiskt	Kränkande	Våldsamt
<ul style="list-style-type: none"> • I enlighet med förväntad utveckling. • Socialt acceptabelt. • I samförstånd, gemensamt, ömsesidigt. • Delat beslutsfattande. 	<ul style="list-style-type: none"> • Enstaka fall av olämpligt beteende. • Socialt acceptabelt beteende inom kamratgruppen. • Sammanhanget för beteendet kan vara olämpligt. • I allmänhet i samförstånd och ömsesidigt. 	<ul style="list-style-type: none"> • Problematiska och oroande beteenden. • Utvecklingsmässigt ovanligt och socialt oväntat. • Inga uppenbara inslag av viktimisering. • Frågan om samtycke kan vara oklar. • Kan sakna ömsesidighet eller likvärdig makt. • Kan inkludera nivåer av tvångsmässighet. 	<ul style="list-style-type: none"> • Viktimiserande avsikt eller resultat. • Inkluderar maktmissbruk. • Tvång och våld för att få offret att lyda. • Påträngande. • Informerat samtycke saknas eller kan inte ges fritt av offret. • Kan inkludera inslag av expressivt våld. 	<ul style="list-style-type: none"> • Fysiskt våldsamma sexuella övergrepp. • Mycket påträngande. • Instrumentellt våld som är psykologiskt och/eller sexuellt upphetsande för förövaren. • Sadism.

20. Tillgänglig på NSPCC:s webbplats: <https://learning.nspcc.org.uk/media/1657/harmful-sexual-behaviour-framework.pdf>.

UTVECKLING AV SEXUELLT BETEENDE

Med utgångspunkt i informationen ovan kommer vi nu att ge en mycket kort översikt över bekymmer som specifikt rör sexuellt beteende. Se avsnitt 4, sida 29 i denna praktiska vägledning för en kort definition av sexuella övergrepp och sexuella trakasserier. Se även avsnitt 6 där vi diskuterar frågor om kön och samhällsnormer, och den roll de kan spela i risken för att flickor och pojkar ska utsättas för olika former av sexuella övergrepp.

Det finns många faktorer som påverkar barns och ungas sexuella beteende. Till exempel kan sexuella beteenden som är lämpliga i en viss ålder påverkas av en rad olika faktorer, inklusive men inte begränsat till:

- fysiska och sexuella övergrepp samt känslomässig försummelse
- oavsiktlig eller avsiktlig exponering för sexuellt explicit material, såsom internetpornografi eller andra former av pornografi
- exponering för sexuell aktivitet hos vuxna
- att utsättas för våld i familjen
- förluster och andra traumatiska upplevelser.

De flesta sexuella beteenden som barn och unga uppvisar kommer att "falla inom" ett normativt utvecklingsspann. Utmaningen är att identifiera sexuella beteenden som faller utanför detta spann och avgöra om beteendet indikerar förekomst av våld mellan jämnåriga eller inte.²¹

I tabellen nedan får du en **mycket allmän introduktion** till vad vi kan förvänta oss när det gäller sexuell utveckling och vissa olämpliga beteenden upp till tidiga tonåren. Alla beteenden som involverar tvång, hot eller att pressa andra att delta bör betraktas som skadligt.

Det är mycket **viktigt** att komma ihåg att allt sexuellt beteende ligger inom ett utvecklingspektrum. Det innebär att det kanske inte är åldersspecifikt utan snarare beroende av det enskilda barnets eller den enskilda ungdomens utvecklingsstadium och sammanhang. Det betyder att vi alltid bör ta hänsyn till hur de kan växa, lära sig, mogna och agera utifrån sina egna förutsättningar. Det är viktigt att vi noggrant utvärderar och ifrågasätter vad som händer från fall till fall. Vi vill än en gång uppmana dig att läsa mer ingående om detta ämne eller, om möjligt, utbilda dig i ämnet.

21. För ytterligare information, se: SOS Children's Villages International (2020) "HOW-TO" GUIDE: *Differentiating between Child-to-Child Normal, Problematic and Abusive Behaviours*. SOS Children's Villages International. Tillgänglig på: https://www.sos-childrensvillages.org/getmedia/09aca19e-1841-46eb-b824-16dce9f310c3/200228-How-to-Guide_Child-to-Child; Även: https://www.dhhs.vic.gov.au/sites/default/files/documents/201705/Children_with_problem_sexual_behaviours_-and-_their_families-2012_0.pdf; Även: <https://learning.nspcc.org.uk/child-health-development/sexual-behaviour>.

JÄMNÅRIGAS UTVECKLING OCH BETEENDEN UTIFRÅN ÅLDERSGRUPP²²

	Sexuell utveckling
Tidig barndom (2–4 år)	<p>Små eller inga hämningar mot nakenhet.</p> <p>Rör vid sina egna könsdelar.</p> <p>Pratar om kroppsliga funktioner.</p> <p>Visar nyfikenhet på sin egen och andras nakna kroppar.</p> <p>Rollspel i samförstånd med jämnåriga, t.ex. att utforska olika relationer eller roller som att leka mamma, pappa, barn eller leka doktor, vilket kan inkludera att agera ut situationer som de observerar i sina egna hem.</p> <p><i>Det är viktigt att känna till att mycket små barn kan få erektion och att detta är helt normalt.</i></p>
Mellanbarndom (5–10 år)	<p>Ställa frågor om sex och samlevnad och var barn kommer ifrån.</p> <p>Utforska relationer med andra barn i samförstånd, t.ex. genom att flirta, hålla hand med en "pojkvän" eller "flickvän" och pussa dem på kinden.</p> <p>Höra och berätta snuskiga skämt som är lämpliga för åldern.</p> <p>Yngre barn (vanligtvis upp till ca 7 års ålder) tenderar att vara nyfikna på hur andra barns könsdelar ser ut. Att agera ut "visa mig din så visar jag dig min" med jämnåriga barn med ömsesidigt samtycke är inte nödvändigtvis oroande bland yngre barn. Det är viktigt att nämna att detta kan gå över en gräns om något av barnen känner sig obekvämt eller att det inte är okej att säga nej. Detta inkluderar att röra någon annan på intima delar av kroppen, vilket är oroande och anses mycket olämpligt.</p> <p>Självberöring inklusive onani.</p> <p>Bli mer blygsam och be om avskildhet.</p>

22. Informationen i denna tabell har baserats på Harmful Sexual Behaviour Framework, som finns i The Welsh Government in partnership with NSPCC & Barnardo's Wales (2020) *Guidance for education settings on peer sexual abuse, exploitation and harmful sexual behaviour*. Tillgänglig på: <https://gov.wales/sites/default/files/publications/2020-10/guidance-for-education-settings-on-peer-sexual-abuse-exploitation-and-harmful-sexual-behaviour.pdf>; och: ONG Paicabí på uppdrag av SOS Children's Villages Region Latin America and the Caribbean (LAAM) (2014) *Guide to Problematic Sexual Behaviours and Abusive Sexual Practices*. Tillgänglig på: www.paicabi.cl; och: South Eastern Centre Against Sexual Assault & Family Violence (2017) *Age Appropriate Sexual Behaviours in Children and Young People Information for carers, professionals and the general public*. Tillgänglig på: <https://ncsby.org/sites/default/files/Age-appropriate-behaviours-book.pdf>; och: Herefordshire Council (2021) *Peer on Peer Abuse Guidance for schools*. Tillgänglig på: <https://www.herefordshire.gov.uk/downloads/file/22129/peer-on-peer-abuse-guidance>.

Eventuella oroande beteenden	
	<p>Agera ut sexuella handlingar.</p> <p>Överdriven beröring av egna könsdelar.</p> <p>Försöka ta på vuxnas och andra barns könsdelar.</p> <p>Sexualiserad lek med dockor eller mjukisdjur.</p> <p>Tvinga andra barn att bli berörda på eller i könsdelar (t.ex. när de leker doktor/rollspel).</p>
	<p>Pressa eller tvinga andra, inklusive att delta i sexuella lekar.</p> <p>Överdriven onani och/eller onani på allmän plats.</p> <p>Prata om sex och sexuella handlingar vanemässigt.</p> <p>Uttrycka en önskan om att ha sexuellt umgänge med någon.</p> <p>Den sexuella kunskapen verkar vara för avancerad för deras ålder när hänsyn tas till sammanhanget.</p> <p>Tillgång till filmer och tidningar eller onlinematerial som är olämpliga för åldersgruppen, inklusive att spela våldsamma eller sexuella videospel.</p> <p>Lägga upp sexuella bilder på nätet.</p> <p>Nätmobbing.</p>

<p>Tidiga tonåren (11-16 år)</p>	<p>Ha eller vilja ha en romantisk relation med en jämnårig (av samma eller annat kön).</p> <p>Använda sexuellt språk och diskutera sex med jämnåriga.</p> <p>Önska mer privatliv – stängd sovrumsdörr, låst badrum osv.</p> <p>Leta efter information om sex i böcker eller på nätet.</p> <p>Onanera privat.</p> <p>Växande behov av mer avskildhet.</p> <p>Ha konton på sociala medier som inte övervakas av en vuxen (ålders- och utvecklingsstadierelaterat).</p> <p><i>Det är ovanligt att barn i den här åldern uppvisar sexuella beteenden offentligt.</i></p>
<p>Sena tonåren (17-19 år)</p>	

<p>Den sexuella kunskapen verkar vara för avancerad för deras ålder när hänsyn tas till sammanhanget.</p> <p>Överexponering för pornografiskt material, både i tidningar, filmer och på nätet.</p> <p>Överdriven onani och en oförmåga att sluta till den grad att det hindrar deltagande i det dagliga livet.</p> <p>Olämplig beröring av andra jämnåriga.</p> <p>Utöva makt över någon med en betydande skillnad i ålder eller utvecklingsstadium, t.ex. med en annan ung person som kanske är 2 år äldre/yngre eller mer.</p> <p>Beteende som innefattar våld, tvång, skrämning, mutor eller hot.</p> <p>Kroniskt intresse för pornografi.</p> <p>Visa könsorgan offentligt.</p> <p>Beteende som innefattar förnedrande sexuellt språkbruk.</p> <p>Mobbning riktad mot HBTQI+-personer.</p>	
	<p>Orosfaktorer i sena tonåren liknar dem i tidiga tonåren, med ökad risk för våldtäkt, sexuell kontakt med personer som är mycket yngre än de själva, voyeurism och att ta sexuella bilder av andra med ett uttryckligt syfte att utnyttja dem.</p>

För mer information, se hänvisningarna till ytterligare läsmaterial i slutet av detta avsnitt.

Yrkesverksamma som identifierar barn och unga som uppvisar problematiska och sexuellt kränkande beteenden bör:

- se till att de har en god förståelse för principerna för barns utveckling, inklusive åldrar och stadier
- förstå cybersäkerhetsstrategier och principer för e-säkerhet som är relevanta för olika åldrar och stadier, och vara behöriga och bekväma med att prata med barn och unga om dessa frågor
- kunna hänvisa barnet eller ungdomen till andra yrkesverksamma som är kunniga inom detta område om de inte själva känner sig bekväma med att prata om dessa frågor.

Barn och unga med extra stödbehov (ASN)

Barn och unga med ASN kan uppleva normal fysisk och sexuell utveckling. Dessa barn och ungdomar tenderar dock att vara överrepresenterade i gruppen av unga som uppvisar ett oroande sexuellt kränkande beteende och behöver mer vägledning och övervakning från snälla och betrodda vuxna i sin omgivning.

Konsekvenserna av dessa problem kan innebära att barnen och ungdomarna i fråga har svårt att förstå de sociala reglerna kring sexuella praktiker och relationer. Fixeringar kan också uppstå, till exempel kring sexuellt explicit material på nätet, och kan utvecklas snabbt om de inte upptäcks och hanteras tidigt.

TITTA OCH FUNDERA:

UNICEF har tagit fram denna korta video för att visa hur tonårshjärnan utvecklas. Den producerades tillsammans med deras publikation "The Adolescent Brain". Tillgänglig på: <https://www.youtube.com/watch?v=1FRco3Bjyk>.

Det finns en del intressanta videoklipp om barns utveckling i TED Talks. Länken nedan tar dig till en särskilt intressant presentation som visar samspelet mellan utveckling och miljö och som gavs av Helen Pearson.

<https://www.youtube.com/watch?v=8Dv2Hdf5TRg>

LÄS OCH FUNDERA:

SOS Children's Villages International (2020) *"HOW-TO" GUIDE: Differentiating between Child-to-Child Normal, Problematic and Abusive Behaviours*. SOS Children's Villages International. Tillgänglig på: https://www.sos-childrensvillages.org/getmedia/09aca19e-1841-46eb-b824-16dce9f310c3/200228-How-to-Guide_Child-to-Child.

South Eastern Centre Against Sexual Assault & Family Violence (SECASA) (2017) *Age Appropriate Sexual Behaviours in Children and Young People: Information for carers, professionals and the general public*. South Eastern Centre Against Sexual Assault & Family Violence. Tillgänglig på: <https://ncsby.org/sites/default/files/Age-appropriate-behaviours-book.pdf>.

Welsh Government in partnership with NSPCC & Barnardo's Wales (2020) *Guidance for education settings on peer sexual abuse, exploitation and harmful sexual behaviour*. Tillgänglig på: <https://gov.wales/sites/default/files/publications/2020-10/guidance-for-education-settings-on-peer-sexual-abuse-exploitation-and-harmful-sexual-behaviour.pdf>.

ONG Paicabí på uppdrag av SOS Children's Villages Region Latin America and the Caribbean (LAAM) (2014) *Guide to Problematic Sexual Behaviours and Abusive Sexual Practices*. Tillgänglig på: <https://www.sos-childrensvillages.org/getmedia/23748539-4ee6-4b8d-9828ddd316cbacdc/Guide-to-Problematic-Sexual-Behaviours-and-AbusiveSexual-Practises.pdf>

Herefordshire Council (2021) *Peer on Peer Abuse Guidance for schools*. Tillgänglig på: <https://www.herefordshire.gov.uk/downloads/file/22129/peer-on-peer-abuse-guidance>

På dessa länkar hittar du ytterligare information om hur man identifierar skadligt sexuellt beteende: <https://www.nice.org.uk/guidance/ng55>

<https://www.csnetwork.org.uk/en/beyond-referrals-levers-for-addressing-harmful-sexual-behaviour-in-schools>

AVSNITT 8

Skapa trygga utrymmen: Vikten av en policy för skydd mot våld mellan jämnåriga

AVSNITT 8

Skapa trygga utrymmen: Vikten av en policy för skydd mot våld mellan jämnåriga

INLEDNING

Organisationer, och alla som arbetar i och är knutna till dem, har en skyldighet att skydda barn från att komma till skada. Detta gäller såväl situationer där en vuxen utsätter ett barn eller en ung person för övergrepp som våld mellan jämnåriga. Oavsett vilka tjänster en organisation tillhandahåller – det kan till exempel vara ett vårdboende, en skola, en idrottsklubb eller ett ungdomscenter – är det därför viktigt att det finns en skyddspolicy.

En organisation kan ha eller välja att utveckla en övergripande skyddspolicy som omfattar både våld mellan vuxna och barn och våld mellan jämnåriga. Eller så kan man välja att ha två olika policyer. I detta fall bör de två policyerna ligga väldigt nära varandra, särskilt eftersom det kommer att finnas identiska och/eller liknande förfaranden och vägledning i båda. Oavsett vilken form en organisations skyddspolicy har är det viktigt att den finns, eftersom den ger alla som arbetar i eller är knutna till organisationen tydlig vägledning och tydliga rutiner för **hur** man förebygger och bemöter våld samt vilka roller och ansvarsområden de har.

Om du arbetar i eller är knuten till en organisation är det viktigt att du vet om det redan finns en policy för skydd mot våld mellan jämnåriga (PPV-skyddspolicy; PPV är kort för *peer on peer abuse*), förstår vad den innehåller och vet vilken din roll är i genomförandet av den.

Om det inte finns någon policy än **kan du kanske verka för** att en sådan tas fram. Du kan bli ombedd att ha en roll i utvecklingen av policyn, eller i översynen av en befintlig policy. För att hjälpa dig med sådana åtgärder ger vi i detta avsnitt av den praktiska vägledningen en kort översikt över vad en PPV-skyddspolicy är.

ORGANISATIONSKULTUR OCH ORGANISATIONSUTVECKLING

Att utveckla och implementera en ny policy – eller att se över en befintlig policy – inom en organisation är en del av en **organisationsutvecklings- och förändringsprocess**. Detta innebär en process för att anpassa och utveckla strategier som bidrar till att förbättra kapacitet, praxis och effektivitet. För att uppnå detta som en del av utvecklingen av en organisations PPV-skyddspolicy behöver ni:

- undersöka och granska organisationens nuvarande kultur och praxis och hur dessa påverkar hur den fungerar och levererar tjänster som ska skydda barn och unga från våld mellan jämnåriga
- identifiera var positiva förändringar kan göras
- vidta lämpliga åtgärder för att åstadkomma sådana förändringar, inklusive anpassning och förbättring av strukturer, policyer och praxis.

Det handlar också om att se över och göra nödvändiga förändringar i organisationens **kultur**. **Organisationskultur** har definierats som "den uppsättning övertygelser, värderingar och betydelser som delas av medlemmarna i en organisation".²³ Dessa värderingar bör vara inarbetade och återspeglas i alla åtgärder som vidtas av dem som arbetar inom eller på annat sätt är knutna till en organisation, för att säkerställa att barn och unga skyddas.

Vi ger ett exempel på ett vägledningsdokument för organisationsutvecklingsprocessen i rutan "Läs och fundera" i slutet av detta avsnitt. Dokumentet togs fram som en del av ett tidigare projekt inom SOS Children's Villages International om traumamedvetna metoder, men är också användbart för att beskriva de steg som kan tas för att utveckla en PPV-skyddspolicy.

VAD BÖR EN POLICY FÖR SKYDD MOT VÅLD MELLAN JÄMNÅRIGA INNEHÅLLA?

En organisations PPV-skyddspolicy bör tydligt ange syftena och målen för att förebygga, identifiera och reagera på risker och förekomster av våld mellan jämnåriga på ett lämpligt och omtänksamt sätt. Den bör omfatta strategier, förfaranden, vägledning och aktiviteter samt förklara de ansvarigas roller för:

23. Austin, M. J. & Claassen, J. (2008) "Impact of organizational culture: implications for introducing evidence-based practice" *Journal of Evidence-Based Social Work*, 5:1, s. 321–359. Tillgänglig på: https://www.researchgate.net/publication/23639839_Impact_of_Organizational_Change_on_Organizational_Culture_Implications_for_Introducing_Evidence-Based_Practice.

1. förebyggande av våld mellan jämnåriga
2. identifiering och rapportering av våld mellan jämnåriga
3. bemötande av barn och unga som drabbas av våld mellan jämnåriga
4. spridning av PPV-policyn
5. uppföljning och revidering av policyn.

ROLLER OCH ANSVARSOMRÅDEN I UTVECKLINGEN OCH IMPLEMENTERINGEN AV EN POLICY FÖR SKYDD MOT VÅLD MELLAN JÄMNÅRIGA

Så många personer som möjligt som arbetar i eller är knutna till en organisation bör vara involverade i utvecklingen och implementeringen av PPV-skyddspolicyn. Det inkluderar till exempel yrkesverksamma, volontärer, vårdpersonal och framför allt barn och unga samt andra som nyttjar organisationens tjänster.

I synnerhet bör de som leder processen vara medvetna om att deltagandet i en organisationsutvecklings- och förändringsprocess kan tvinga vissa personer utanför deras "bekvämlighetszon". Det kan till exempel orsaka känslor av stress, ångest, förbittring eller rädsla hos de inblandade. För att hjälpa till att ta itu med sådan oro är det viktigt att se till att:

- genom samråd få alla att känna sig som en nödvändig och viktig del av de förändringar som görs – att de är delägare i processen
- information delas med alla avseende processens omfattning, förväntade förändringar av organisationskulturen, förväntade tidsramar för policyutveckling och implementering av förändringar osv.
- utrymme ges för reflektion, frågor och återkoppling.

Den skyddsansvarigas roll

En organisation bör ha en **namngiven medarbetare** som har utbildats för att kunna ta på sig rollen som **skyddsansvarig**. Om organisationen är väldigt stor kan detta vara en särskilt tillsatt tjänst. Om organisationen är liten kan det i stället vara en roll som en befintlig medarbetare tar på sig som ett extra ansvar. Den utsedda skyddsansvariga bör ta huvudansvaret för skyddet av barn och unga inom sin organisation. Det innebär bland annat att spela en central roll när det gäller att ta emot rapporter om och samordna bemötandet vid påstådda fall av våld mellan jämnåriga. Det är viktigt att den utsedda skyddsansvariga får lämplig utbildning och utvecklingsmöjligheter samt får stöd av organisationen för att utvecklas vidare i sin roll.

Barnens och ungdomarnas roll

Det är viktigt att involvera barn och unga i utvecklingen av en PPV-skyddspolicy som effektivt bemöter de risker de utsätts för. Detta deltagande bör vara fullständigt och meningsfullt (se avsnitt 3). Ett av skälen till att det är så viktigt är att barn och unga känner till och förstår riskerna som finns och kommer att ha utmärkta förslag på hur de kan hanteras.

En sektorsövergripande strategi

Under hela processen med att utveckla och implementera en organisations arbete med våld mellan jämnåriga, inklusive utvecklingen av en PPV-skyddspolicy, är det viktigt att överväga en sektorsövergripande strategi och involvering av kollegor från andra organisationer. En viktig anledning till detta är, som vi kommer att se i andra delar av den praktiska vägledningen, att omständigheter i det större sammanhang där barn interagerar, bor och umgås kan vara viktiga faktorer för deras risk att drabbas av våld mellan jämnåriga. Därför krävs en sådan strategi för att förebygga och bemöta dessa risker.

PÅBÖRJA PROCESSEN MED ATT UTVECKLA EN POLICY FÖR SKYDD MOT VÅLD MELLAN JÄMNÅRIGA

En kontextuell skyddsstrategi

Vi kan inte utveckla effektiva metoder för att förebygga och bemöta våld mellan jämnåriga om vi inte har en god förståelse för alla de **faktorer som gör att barn och unga riskerar att drabbas av våld mellan jämnåriga**. Detta betyder att vi måste ha en kontextuell skyddsstrategi. Som vi diskuterade i avsnitt 6 innebär detta att veta hur och varför barn och unga som du tar hand om kan påverkas, och bli mer sårbara för våld mellan jämnåriga, av faktorer i miljön där de interagerar, bor, lär sig och umgås. För att säkerställa att PPV-skyddspolicyn är effektiv, liksom den roll du kan spela för att förebygga och bemöta våld mellan jämnåriga, är det viktigt att förstå de **verkliga situationer som barn och unga ställs inför**. Ett sätt att uppnå detta är att göra en **riskbedömning**.

Även om en riskbedömning inte genomförs som en del av processen för att utveckla en skyddspolicy, kan du ändå vilja genomföra någon form av bedömning. För att du **i din egen roll** ska kunna bidra till att förebygga våld och bemöta det på lämpligt sätt är det nämligen viktigt att du lär dig om och förstår varför vissa barn och unga löper större risk att utsättas för eller initiera våld mellan jämnåriga.

Detta innebär att fundera över följande:

- **Var förekommer våld mellan jämnåriga?** Tänk på att barn och unga känner sig utsatta på många olika platser. Våld mellan jämnåriga kan också förekomma på platser och i utrymmen som vuxna kanske inte har uppsikt över. Detta inkluderar till exempel omklädningsrum, sovrum, toaletter och duschrum. I rutan **Tips och verktyg** nedan ger vi några förslag på hur ni kan genomföra en kartläggning som kan hjälpa er att hitta relevant information.
- **Vilka faktorer bidrar till att våldet mellan jämnåriga fortsätter?** Kom ihåg att olika sociala normer, värderingar och andra faktorer i de sammanhang och miljöer där barn och unga bor, lär sig och umgås kan göra dem mer sårbara för att utsättas för eller initiera våld mellan jämnåriga – till exempel frågor som rör social utslagning, diskriminering, kön osv.
- **Vilken roll spelar vuxna?** Under projektets sondering sa barn och unga att vuxna är väldigt viktiga förebilder. Barn och unga berättade till exempel att de lär sig dåligt beteende av vuxna, exempelvis av dem som diskriminerar barn och unga och inte behandlar alla lika. Om de ser vuxna – särskilt sådana som står dem nära – använda våld kan de "kopiera" beteendet. Dessutom berättade barn och unga att en "ansvarig" vuxen som de kan lita på och dela sina känslor och sin oro med är en väldigt viktig faktor för att de ska rapportera risker eller förekomster av våld mellan jämnåriga.

Rådfråga barn och unga

Barn och unga är en av våra viktigaste informationskällor. De kan berätta om alla de risker och utmaningar som de står inför och hur de kan hanteras. Att be barn och unga att prata om och kanske avslöja erfarenheter av våld är dock en känslig process. Det är viktigt att se till att det sätt du samlar in information på är etiskt, säkert och garanterar sekretess. Riskbedömningar med deltagande bör genomföras av personer som är utbildade för att genomföra sådana. Du kan också överväga att genomföra en anonym enkät bland barn och unga. Kanske kan du genomföra bedömningen med hjälp av vuxna som barnen och ungdomarna redan betraktar som "ansvariga" vuxna som de litar på och är villiga att dela information med.

TIPS OCH VERKTYG:

En kartläggningsövning

Det är viktigt att fråga barn och unga om vilka platser de känner sig trygga på och vilka platser de inte känner sig trygga på i er byggnad/lokal/miljö eller i ett gemensamt utrymme.

- Gå en säkerhetsrunda i lokalerna och identifiera områden där vuxentillsynen i allmänhet är begränsad eller obefintlig.
 - Med hänsyn till barnens och ungdomarnas ålder och kön, be dem att göra en ritning/karta över lokalen/byggnaden/miljön eller till och med en del av ett bostadsområde. Du kan till exempel använda en ecomap, som är ett visuellt sätt för ett barn eller en ungdom att visa utrymmen där de bor, lär sig och umgås. Du hittar mer information om ecomaps som du kan anpassa på den här webbplatsen: <https://safeguarding.network/content/ecomaps/>. Be varje grupp att identifiera fysiska platser där våld mellan jämnåriga potentiellt skulle kunna äga rum och/eller identifiera platser där de känner sig trygga respektive otrygga kopplat till sådant våld.
 - Du kan också använda kartläggningsövningen till att fråga barn och unga vilka faktorer som bidrar till att de känner sig trygga eller otrygga i dessa utrymmen, vad som påverkar dessa känslor eller varför de tror att våld mellan jämnåriga förekommer i dessa utrymmen. Eftersom vissa av ämnena som undersöks är väldigt känsliga bör övningen dock genomföras omsorgsfullt och under närvaro av någon som har nödvändig utbildning och yrkeskunskaper för att göra en sådan kartläggning.
 - Du kan använda övningar som Venndiagram för att kartlägga vilka barn och unga känner att de kan eller inte kan vända sig till om våld mellan jämnåriga skulle inträffa i dessa utrymmen.
 - Be barnen och ungdomarna att dela sina kartor/resultat med varandra.
 - Främja en dialog mellan vuxna och barn och unga om vad som skulle göra byggnaden/miljön/platsen tryggare.
-

PERSONALREKRYTERING OCH KAPACITETSUPPBYGGNAD

”Utbilda de vuxna lite mer, så att de blir mindre benägna att vara avfärdande, de blir lite mer uppmärksamma och sedan använder lite mer psykologi ... det finns vissa grunder som jag tycker att alla borde känna till. Jag tycker att när man arbetar med barn och skyddsåtgärder för barn är det lite av ett minimikrav att ha utbildning, det är bara logiskt, tycker jag. Man arbetar med barn som har mer eller mindre olika profiler, som har upplevt olika nivåer av hemska saker, men ingen är utbildad för att lyssna på vad de säger, för att kunna hjälpa dem på bästa möjliga sätt, för att stötta dem så som de borde stötts.”

”Sedan borde föräldrarna få hjälp att hjälpa sina barn; de borde lära sig hur de ska interagera med sina barn om det uppstår problem. De borde vara mer förstående och närvarande för att ta reda på om det är något som är fel. En sorts föräldrautbildning.”

Ungdomar berättade för oss om vikten av att ha vuxna som är välutbildade och förstår frågan om våld mellan jämnåriga. De pratade också om rollen de borde spela för att hålla dem säkra.

Din organisations PPV-skyddspolicy bör framhålla vikten av att personal och andra anknutna vuxna har den utbildning, de färdigheter, den kunskap och de strategier som krävs för att implementera alla delar av policyn och motsvarande procedurer. Det är också viktigt att rekryteringsförfarandena är inriktade på att engagera personal, volontärer, vårdpersonal och annan personal som är villiga och kapabla att skydda och stötta barn och unga.

TITTA OCH FUNDERA:

Den här länken tar dig till en serie e-lärandemoduler som utvecklats som en resurs om traumamedvetna metoder av SOS Children's Villages International: [https:// www.sos-childrensvillages.org/trauma-informed-practices](https://www.sos-childrensvillages.org/trauma-informed-practices).

Carlene Firmin gav ett användbart TED Talk om kontextuellt skydd. Det undersöker hur de miljöer där barn vistas är förknippade med våld mellan jämnåriga och hur kontextuellt skydd kan bidra till att bättre skydda barn och unga. Tillgänglig på: <https://www.youtube.com/watch?v=bCFZQcaIgDM&t=321s>.

LÄS OCH FUNDERA:

Den här länken tar dig till en rad resurser om traumamedveten organisationsutveckling som har tagits fram av SOS Children's Villages International: <https://www.sos-childrensvillages.org/trauma-informed-practices>.

Den här länken tar dig till ett exempel på en verktygslåda för övergrepp mellan jämnåriga från Farrer & co. (2019) *Peer-on-peer abuse toolkit*: <https://www.farrer.co.uk/globalassets/clients-and-sectors/safeguarding/farrer--co-safeguarding-peer-on-peerabuse-toolkit-2019.pdf>.

Den här länken tar dig till en publikation från Department of Education i Nordirland – *Effective Responses to Bullying* (2022)
Tillgänglig på: https://childhub.org/sites/default/files/library/attachments/Effective%20Responses%20to%20Bullying%20Behaviour%20%28January%202022%29_4.pdf.

Världshälsoorganisationen (WHO) (2019) *School-based Violence – A Practical Handbook*. Tillgänglig på: <https://apps.who.int/iris/handle/10665/324930>.

På den här länken hittar du ett exempel på en lokal myndighets modell för en policy om våld mellan jämnåriga. Tillgänglig på: <https://nscp.nottinghamshire.gov.uk/media/feahta12/guidancemodelpolicypeerpeerabuse.pdf>.

Den här länken tar dig till Keeping Children Safes webbplats, där du kan använda ett verktyg för bedömning av organisationens skyddsarbete: https://www.keepingchildrensafe.global/?gclid=EAIaIQobChMI6Mbq-92a9gIVCLp3Ch3P_QsQEAAAYASAAEgIzk_D_BwE.

REVIS-projektet – "Responding to peer violence among children in schools and adjacent settings" – samlar barnskyddsorganisationer i sydöstra Europa för att arbeta tillsammans för att minska våld mot barn, bygga upp kapacitet och kunskap bland barnomsorgspersonal och ge barn möjlighet att ta itu med skadliga beteenden. Mer information finns på: <https://childhub.org/en/series-of-child-protection-materials/revis>.

För mer djupgående information om aktivt lyssnande, se: <https://www.skillsyouneed.com/ips/active-listening.html>.

Genom att använda fallstudier är "Holding Fast" en bok om som kan hjälpa chefer och personal att få en bättre förståelse för de svårigheter som kan uppstå i organisationer som tillhandahåller vård – särskilt när man påbörjar förändringsprogram.

Kahn, W.A. (2005) *Holding Fast: The struggle to create resilient caregiving organizations*. New York: Routledge (finns endast att köpa).

AVSNITT 9

Relationsbaserad praktik: Färdigheter och kunskaper för att bemöta våld mellan jämnåriga

AVSNITT 9

Relationsbaserad praktik: Färdigheter och kunskaper för att bemöta våld mellan jämnåriga

INLEDNING

"En ansvarig vuxen skulle kunna hjälpa."

"Den ansvariga vuxna är den som kan hjälpa dig, i princip."

"Jag anser att de borde bli stöttade utan att bli dömda."

"Utbilda de vuxna lite mer, så att de blir mindre benägna att vara avfärdande, de blir lite mer uppmärksamma ..."

"Så det är viktigt att förstå vad som får en person att mobba en klasskamrat, en vän eller till och med en främling."

Under hela sonderingen som genomfördes för att ta fram den praktiska vägledningen pratade barn och unga om hur viktigt det är för dem att kunna vända sig till en "ansvarig" vuxen när de stöter på svårigheter – både de som riskerar att bli utsatta och de som initierar eller på annat sätt påverkas av våld mellan jämnåriga.

Barn och unga vill att dessa "ansvariga" vuxna ska vara snälla, omtänksamma och pålitliga. Framför allt berättade de att det inte bara handlar om "hur" vuxna stöttar dem, utan att det är väldigt viktigt på vilket **sätt** de blir stöttade. De vill till exempel att de vuxna ska vara utbildade och skickliga på att kommunicera (inklusive att lyssna ordentligt), kunna förstå varje barns eller ungdoms situation och bemöta alla som riskerar att utsättas för eller drabbas av våld mellan jämnåriga på ett konstruktivt och stöttande sätt.

I detta avsnitt kommer vi att fundera över de kunskaper, värderingar och färdigheter som hjälper dig att spela en roll för att hålla barn och unga säkra och bemöta deras oro på det sätt som de har betonat.

RELATIONSBASERAD PRAKTIK

Låt oss påminna oss om att barn och unga berättade att de vill ha "ansvariga" vuxna som de kan vända sig till när de drabbas av våld mellan jämnåriga. Det kan vara en roll som du tar på dig i egenskap av till exempel primärvårdspersonal, lärare eller ledare för en fritidsklubb. Rollen kräver färdigheter och förståelse som hjälper till att bygga upp en förtroendefull relation mellan dig och barnen och ungdomarna. Ett sätt att förverkliga denna roll är genom relationsbaserad praktik. Det är en strategi som bygger på förståelse, empati och respekt.

Några av de sätt vi kan använda relationsbaserad praktik²⁴ på är bland annat:

- att stötta **alla** barn och unga i att utveckla och upprätthålla positiva relationer
- att erkänna att oro, frustration, smärta och ilska kan vara reaktioner på negativa upplevelser och hur barns och ungas inre (exempelvis tankar och känslor) och yttre värld (exempelvis beteende) är sammanlänkade – ett barns ilska kan till exempel vara ett uttryck för ett underliggande känslomässigt behov som inte tillgodosätts
- att förstå och erkänna hur bredare externa faktorer i de miljöer där barn och unga bor, lär sig och umgås kan påverka deras beteenden (se avsnitt 6 och 8)
- att uppträda på ett sätt som visar respekt och förtroende för barnet eller ungdomen, värdesätter deras tankar och respekterar deras rädslor, oro och önskemål.

Så när man till exempel arbetar med ett barn eller en ung person som kanske har initierat våld innebär relationsbaserad praktik att man utforskar meningen bakom deras beteende. Att bemöta "oroande" beteenden innebär:

- att anta ett icke-dömande och undersökande förhållningssätt så att du kan upptäcka det som kanske inte är uppenbart vid första anblicken
- att arbeta lyhört med barnet eller den unga personen och deras bredare nätverk så att du kan förstå vad som kanske "ageras ut", det vill säga kommuniceras genom deras handlingar
- att fatta beslut om stöd och insatser som fokuserar på att göra det möjligt för barnet eller den unga personen att uttrycka och bearbeta sina känslor på ett säkrare och mer behärskat sätt, och därigenom upptäcka vad som behöver förändras för att förhindra att det händer igen.

Låt oss nu utforska några av dessa frågor mer i detalj.

24. Rachael Owens, R., Ruch, G., Firmin, C., Millar, H/ & Remes, E. (2020) Relationship-based practice and Contextual Safeguarding Key Messages for Practice. Contextual Safeguarding & The International Centre Researching Child Sexual Exploitation, Violence and Trafficking. Tillgänglig på: <https://www.csnetwork.org.uk/en/resources/briefings/practice-briefings>.

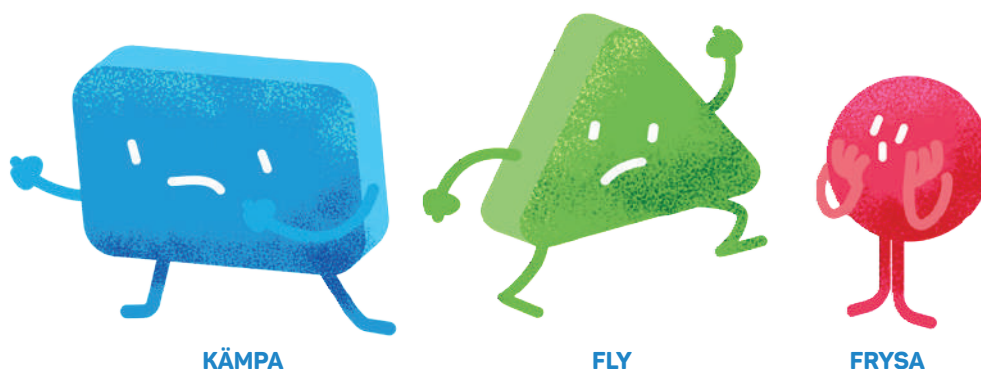
FÖRSTÅ BAKGRUNDEN, BETEENDET OCH REAKTIONERNA HOS BARNEN OCH UNGDOMARNA SOM DU TAR HAND OM

”Jag vill inte låta alltför klyschig, men oftast agerar mobbaren som begår våldshandlingar utifrån en känsla av obehag, för det mesta. Om mobbaren är ett barn och allt går bra i hans liv, han känner sig älskad, lyssnad på och omhändertagen, vaknar han vanligtvis inte på morgonen och säger: 'Idag ska jag gå till skolan och slå min klasskamrat.'”

När vi hanterar frågor om våld mellan jämnåriga är det viktigt att inte reagera omedelbart. Det är viktigt att ta sig tid att förstå orsakerna till att barn och unga riskerar att utsättas för eller drabbas av våld mellan jämnåriga. Detta innefattar att ta reda på och ta hänsyn till påverkan av bredare negativa sociala värderingar och kulturella normer eller negativa erfarenheter som kan innebära en ökad risk för att de antingen utsätts för eller själva initierar våld mellan jämnåriga.

Gå gärna tillbaka till sidan 44 i avsnitt 6 i den praktiska vägledningen, där vi listade faktorer som kan bidra till att barn och unga drabbas av våld mellan jämnåriga – inklusive faktorer som gör dem sårbara för att bli måltavlor för eller själva bli initiativtagare till våld mellan jämnåriga. Du hittar också mer information i avsnitt 5 och 9.

Kamp, flykt och frysning (fight, flight och freeze)

”Både fysiskt och verbalt våld är ett sätt att kommunicera något; det handlar inte om vad barnen säger, utan vad de försöker förmedla. Ofta skäller vi bara ut eller straffar barnet, vilket ökar hans ilska. Ibland är ilskan i sig ett underförstått rop på hjälp ...”

Barn och unga kan reagera olika på negativa erfarenheter och situationer som de ställs inför (eller har ställts inför), och detta kan också innebära att de riskerar att bli initiativtagare till eller måltavlor för våld.

Till exempel kan ett barn eller en ung person som har upplevt eller upplever fysiskt våld och/eller känslomässiga övergrepp, eller som känner sig försummad och oälskad, reagera med ilska som leder till att de tar initiativ till våld mellan jämnåriga. Detta beteende kan vara ett sätt att kompensera för att man känner sig sårbar och saknar kontroll över sitt liv. På samma sätt kan en person som utsätts för våld mellan jämnåriga själv börja initiera våld på grund av känslor av ilska, hämnd eller ett behov av att behålla kontrollen.

Å andra sidan kan barn och unga som hanterar sådana negativa erfarenheter bete sig på ett sätt som får dem att framstå som "svagare", vilket i sin tur kan göra dem mer sårbara och öka risken för att de blir måltavlor för våld mellan jämnåriga.

Ett sätt att förklara barns och ungas individuella reaktioner på negativa upplevelser och deras sätt att hantera påfrestande situationer är att utgå från de tre copingstilarna **kamp**, **flykt och frysning**.

Kamp (fight) är när någon reagerar på situationer med aggressivt beteende, till exempel genom att skrika, utöva fysiskt våld, trotsa, använda fula ord, vägra göra saker, konfrontera och utmana de ansvariga osv. De uppvisar i grund och botten en reaktion för att "skydda" sig själva från ett upplevt hot. Detta kan till exempel vara anledningen till att ett barn initierar våld mellan jämnåriga.

Flykt (flight) är när skyddsinstinkten sätter in för att komma bort från en situation, ofta bokstavligen, genom att springa iväg eller undvika situationen.

Frysning (freeze) är när någon håller sina känslor inom sig. De tenderar att inte kunna uttrycka sig och bokstavligen frysa inombords av rädsla och oro. De kanske inte står upp för sig själva och låter ofta andra behandla dem illa utan att reagera. De känner att de inte kan göra något för att förändra situationen. Detta kan till exempel göra att ett barn eller en ung person riskerar att bli ett enkelt offer för mobbning.

En kort repetition: den första copingstilen – **kamp** – är oftare förknippad med dem som initierar våld mellan jämnåriga. **Flykt** eller **frysning** är mer vanligt förekommande hos dem som utsätts för våldet.

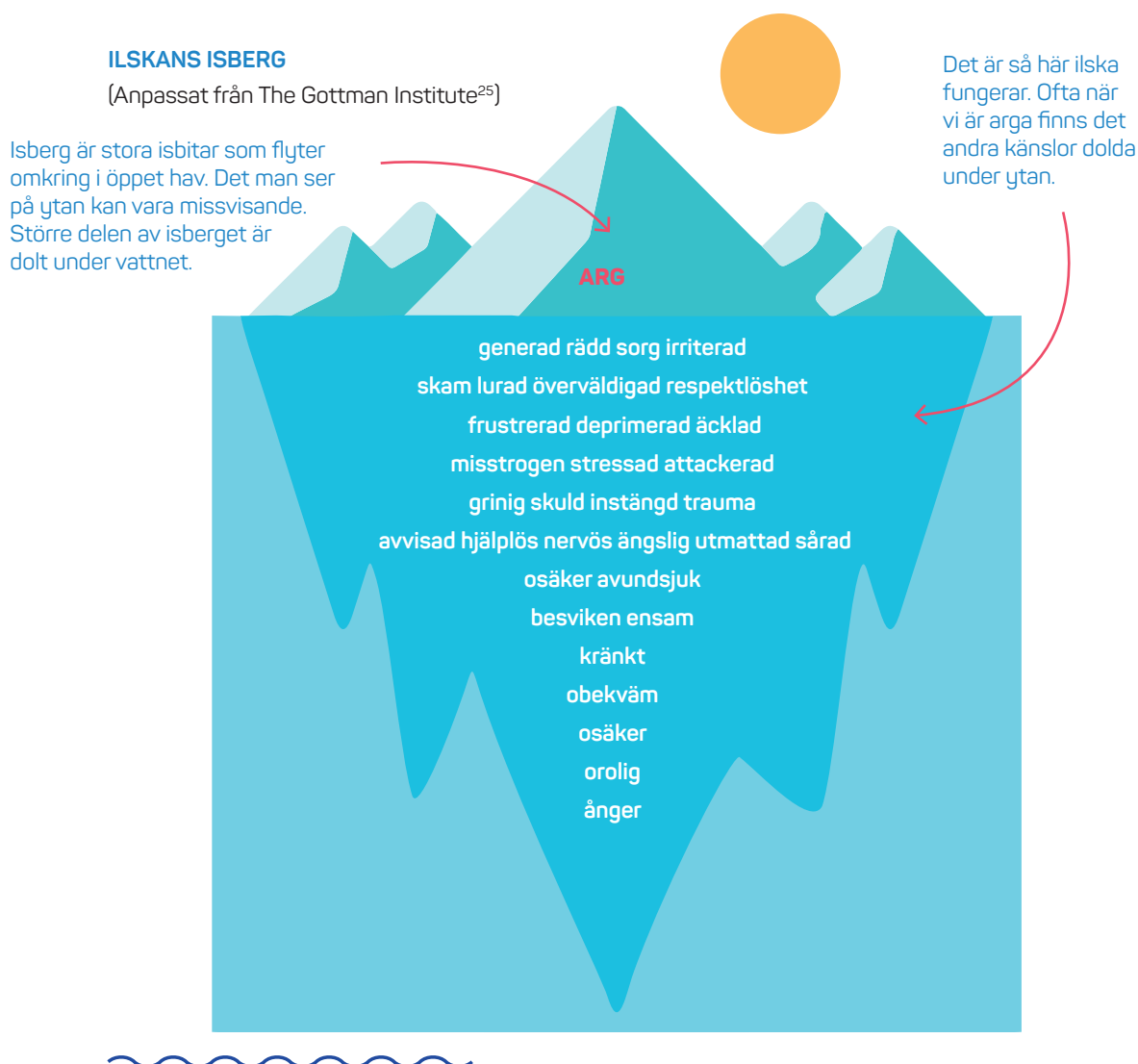
Dessa tre copingstilar står i kontrast till de positiva livsfärdigheter som kan bidra till att förhindra att barn och unga drabbas av våld mellan jämnåriga – färdigheter som hjälper dem att få och upprätthålla en sund självuppfattning, självkänsla och personliga gränser. Vi kommer att diskutera vikten av att barn och unga förvärvar dessa livsfärdigheter mer ingående i avsnitt 11 i den praktiska vägledningen.

Reagera i sidled (reacting sideways)

I likhet med copingstilen "kamp" är **reagera i sidled** en annan benämning på en person som uppvisar ett trotsigt beteende, till exempel skrik, aggressioner eller våld mot andra utan tydligt sammanhang. Ett barn eller en ung person kan till exempel plötsligt få ett utbrott och skada en jämnårig utan att det verkar finnas någon uppenbar anledning till det.

Dessa beteenden är ofta kopplade till undertryckande av känslor som ilska, frustration, rädsla eller sorg, som kan vara resultatet av en aktuell eller tidigare negativ upplevelse. Det kan till exempel handla om situationer som att en närstående får en cancerdiagnos, att se sina föräldrar slå varandra, att bli utsatt för påtryckningar på nätet eller att separeras från en förälder. Listan kan göras lång, men resultatet är ofta detsamma när det handlar om att reagera i sidled.

Figuren nedan hjälper oss att komma ihåg att beteendet vi ser på utsidan kanske bara är ett litet synligt uttryck för alla de djupare känslor och upplevelser som finns under ytan.

25. <https://thriveglobal.com/stories/the-anger-iceberg-2/>

Sociala förväntningar och känslouttryck

En annan sak vi behöver ta hänsyn till är att barn och unga kan ha "lärt sig" att inte kommunicera sina känslor av de vuxna som har ansvaret för dem. De kan till exempel ha vuxit upp i en miljö där flickor förväntas gråta, men där det finns liten tolerans för pojkar att uttrycka känslor som gråt, sorg eller rädsla. Eller så kan pojkarna ha fått höra budskap som "var inte så svag, bara släpp det" eller "tuffa till dig, stora pojkar gråter inte".²⁶

Du hittar mer information om några av de ämnen som vi just har utforskat, inklusive en praktisk vägledning och en serie e-lärandemoduler som också utvecklats av SOS Children's Villages International på temat traumamedvetna metoder på den här länken: <https://www.sos-childrensvillages.org/trauma-informed-practices>.

HUR VI REAGERAR

"Om en vuxen inte verkar pålitlig är det meningslöst ..."

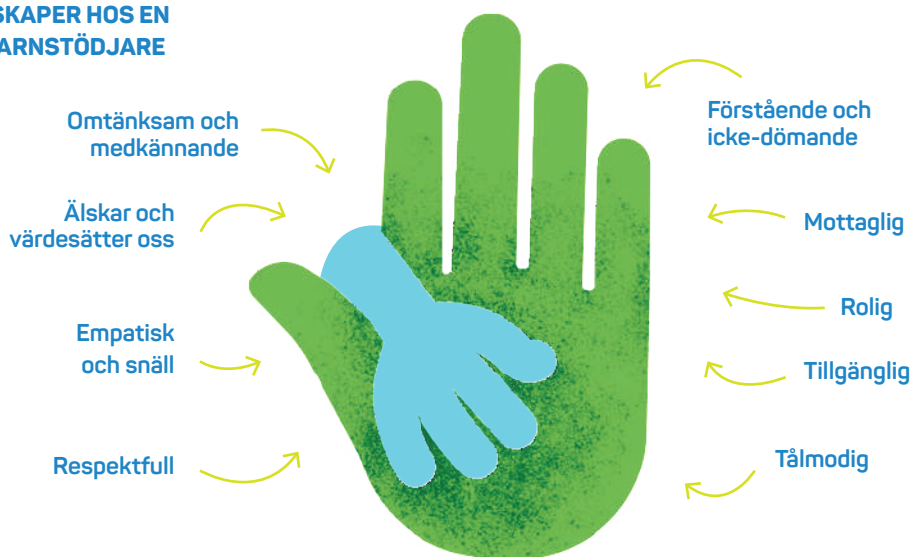
"Det första de måste göra är att tro på en, med andra ord, inte förminska det offret har varit med om, jag tänker att det är liksom, om min klasskamrat mobbar mig, så ska inte läraren säga: 'Tror du inte att du överdriver?' Ja, läraren i det här fallet, för att inte säga skolan, men först tro på en, sedan stötta ..."

"Min erfarenhet är att det viktigaste för den som blir mobbad är att känna att man inte är ensam och att ha en vuxen person som man litar på. Mobbarna, å andra sidan, behöver/söker uppmärksamheten de aldrig har fått, så det är viktigt att ge dem den typen av uppmärksamhet. Det är viktigt att ge dem en pålitlig person som kan förklara saker för dem och som finns där för dem. Om det inte har funnits tidigare, så måste det finnas nu."

I den praktiska vägledningen har vi genomgående lyft fram vikten av att barn och unga vill ha vuxna som de kan lita på och vända sig till. Låt oss påminna oss själva om att det är både **sättet** på vilket vi stöttar dem och att vi har de nödvändiga färdigheterna och kunskaperna för att kunna reagera på lämpligt sätt som barn och unga är särskilt angelägna om.

26. Polce-Lynch M. (2002) *Boy talk, How You Can Help Your Son Express His Emotions*. Oakland: New Harbinger Publications Inc. Tillgänglig på: www.newharbinger.com

EGENSKAPER HOS EN BRA BARNSTÖDJARE

Sättet vi bör reagera på

"Folk prioriterar att skälla, prata om rätt och fel och använda metoder som kvarsittning, utan att fullt ut förstå barnets motivation. I skolan kan det vara lärare eller en specifik referensperson, som skolpsykologen, eller en extern person som inte ingår i skolmiljön, en person som barnen kan tala fritt med utanför skoltid, utan att känna sig dömda eller behöva oroa sig för att allt de säger ska påverka deras skolkarriär eller relationen till läraren."

"För jag tror att när ett barn orsakar problem så beror det oftast på att de själva har problem, att de inte kan hantera sina känslor, känslorna de upplever i sina egna liv. Så försök att prata med dem med någon som har kompetens för att hjälpa till med det. Försök att ta reda på var problemet kommer ifrån, varför de betar sig så här."

Det är viktigt att inta en icke-dömande och neutral hållning. Om vi bemöter barn som utsätts för våld mellan jämnåriga på ett dömande sätt, till exempel genom att döma deras känslor och/eller beteende, eller med bestraffande åtgärder, kommer deras reaktion troligen att bli att vända sig ännu mer inåt och undertrycka sina känslor. Det finns i sin tur en risk för att ett ännu mer undertryckt och eventuellt skadligt beteende eskalerar, det vill säga att man **reagerar i sidled**.

Responsen bör därför ta hänsyn till varje barns eller ungdoms situation. Det kommer att kräva ett varsamt tillvägagångssätt som inte riskerar ytterligare stress eller negativa reaktioner. Det kräver goda kommunikationsfärdigheter, inklusive att man verkligen lyssnar och bemöter alla situationer på ett lugnt och genomtänkt sätt, hela tiden.

Vikten av autentiska och omtänksamma relationer

Som nämnts tidigare i den praktiska vägledningen innebär relationsbaserad praktik att utveckla respekt och förtroende mellan dig själv och barnet eller ungdomen. För att uppnå detta är det viktigt att bygga relationer med barn och unga som är autentiska, genuina, stabila och omtänksamma. Barn och unga är väldigt känsliga och lyhörda för människors drivkrafter och känslor och känner av när vi är falska – vilket i sin tur kommer att göra mer skada än nytta.

Och även om det är möjligt att skaffa sig vissa färdigheter som hjälper en att bygga relationer med barn och unga, är det viktigt att barnen och ungdomarna kan se ditt genuina intresse för dem. Det innebär att aktivt visa att du vill ha kontakt med dem, lära dig mer om vilka de är, hur de hamnade där de är just nu och förstå deras individuella behov, intressen och önskemål.

Kommunikationsförmåga

”Den unga personen måste veta att hen kan prata om allt, att du kommer att lyssna på hen, att du kommer att stötta hen hela tiden och att du inte är rädd för att kommentera alltihop. För, jag menar, normalt sett kan ju barnen som lever med detta inte prata om det av rädsla för vad som kan hända, eller så känner de till och med att de inte kan prata för att de är rädda, för att de också skäms över att detta händer dem, att de inte hittar någon lösning, att de inte hittar någon som kan göra något för dem ... Det första man bör göra är att berätta för dem att man alltid kan prata, att man kommer att hjälpa dem på alla sätt man kan, och att de ser att de har stöd bakom sig och att de kan prata om vad som helst ... Det är det, det första man bör göra är att lyssna på dem, hjälpa dem, stötta dem.”

”Det är bättre att säga det än att hålla det för sig själv, för det kan bli värre. Och det är sant. Och ja, även i skolorna borde lärare, rektorer och studieansvariga göra mer, för många gånger lyssnar de på barnen, men de gör ingenting.”

Barn och unga berättade för oss att de vill bli lyssnade på och tagna på allvar av de vuxna som de vänder sig till. Vi vet också att det är viktigt att uppmuntra barn och unga att prata för att hjälpa dem att uttrycka känslor och själva förstå vad de känner.

I detta avseende är ”aktivt lyssnande” en viktig färdighet som vi kan använda oss av. Det är ett sätt att lyssna som visar att vi verkligen är uppmärksamma, och det är ett sätt att hjälpa barn och unga att känna sig bekväma med att sträcka ut en hand och prata med oss. Detta hjälper oss i sin tur att ta reda på vad vi ”behöver veta” om en situation innan vi beslutar om nästa steg. Nedan följer några av de tekniker vi kan använda när vi lyssnar aktivt:

TIPS OCH VERKTYG:

AKTIVT LYSSNANDE

Aktivt lyssnande innebär att vi lyssnar väldigt noga på barnet eller den unga personen utan att omedelbart komma med råd eller förslag. Syftet är att verkligen förstå vad barnet eller den unga personen säger och att visa för dem att vi verkligen har förstått vad de berättar för oss. Vi bör se till att samtalet äger rum i en trygg miljö för barnet eller den unga personen, och vi bör alltid ta hänsyn till frågan om sekretess.

Här är några steg att överväga i processen:

- Försök att lyssna med alla sinnen och ge barnet eller den unga personen din fulla uppmärksamhet när de pratar. Se till att du inte ger intryck av att du inte är intresserad av vad de säger eller att det är oviktigt eller "tråkigt". Låt dig till exempel inte distraheras av att kolla på mobilen eller klockan när du lyssnar på dem.
- Du kan visa att du lyssnar genom att hålla ögonkontakt, nicka, säga "ja" eller helt enkelt uppmuntra dem att fortsätta genom att säga "fortsätt", "okej" eller använda rösten för att uppmuntra dem genom att säga "aha" osv.
- När barnet eller den unga personen pratar, försök att förstå det känslomässiga innehållet i deras ord såväl som sakförhållandena. Verkar de till exempel arga bakom det de säger eller gör? Rädda? Ledsna? Deprimerade?
- Du kan bekräfta känslan du får höra om och på så sätt visa att du lyssnar och bekräftar barnets eller ungdomens känslor. Till exempel: "Jag ser att du är väldigt arg över det här", eller när någon är gråtfärdig kan du säga: "Jag ser att det här gör dig väldigt ledsen." Du "namnger" känslan du "ser". Var dock försiktig så att du inte spekulerar, och nämn bara känslan om du är säker på att det är den känslan du får höra om.
- Låt barnet eller den unga personen veta att du har lyssnat och att du förstår både sakförhållandena och känslorna i det som de försöker förmedla. Det kan du göra genom att omformulera det de säger (använd andra ord för det de säger för att kontrollera att du har förstått rätt) och återkoppla det till dem. Om de säger att du inte har förstått rätt, försök igen och omformulera det du har sagt.
- Du kan också använda uppmuntrande öppna frågor som "kan du berätta mer om det här" eller "kan du ge ett exempel".

- Vänta på barnet eller den unga personen och låt dem ta det i sin egen takt.
- Om barnet eller den unga personen har svårt att kommunicera, till exempel på grund av en funktionsnedsättning eller på grund av sin unga ålder, kan du försöka förmedla din förståelse på ett icke-verbalt sätt eller ta hjälp av någon som kan kommunicera med barnet eller den unga personen. Detta är särskilt viktigt när man arbetar med ett barn eller en ung person som till exempel är neurodivergent och icke-kommunikativ, har en hörselnedsättning eller ett talfel eller kommer från ett annat land eller en annan kultur.
- Skapa en varm och icke-hotfull miljö för barnet eller den unga personen. Sitt till exempel bredvid dem i stället för bakom ett skrivbord, samtidigt som du tar hänsyn till deras personliga utrymme. Använd mjuka sittmöbler om du kan, men tänk också på att upprätthålla ett bekvämt personligt utrymme mellan er. Sitt på samma nivå som barnet eller den unga personen.

Detta är början på en respektfull konversation där barnets eller ungdomens synvinkel och berättelse är det centrala i diskussionen.

Respekt för sekretess

"I början ... kan barnen visa motvilja, men efteråt kan de inse att det är en bra möjlighet att prata med en betrodd person som inte avslöjar deras hemligheter för andra."

Barn och unga berättade för oss att några av anledningarna till att de inte anmäler våld mellan jämnåriga är oro för att de vuxna kanske inte kommer att upprätthålla sekretessen och att det skulle kunna innebära en risk för att de identifieras och för eventuella repressalier från deras jämnåriga. De är rädda för att bli förlöjligade eller utfrysas av sina jämnåriga.

Barn och unga vill att vi ska säkerställa att sekretessen respekteras. Därför har vi alla ett ansvar för att upprätthålla sekretessen och dela information på ett tryggt och säkert sätt med enbart dem som behöver veta.

De vill också ha olika sätt att rapportera eventuella problem, exempelvis sätt som är:

- lättillgängliga
- säkra
- konfidentiella.

TIPS OCH VERKTYG:

SEKRETESS OCH INFORMATIONSDELNING

Sekretess är en mycket viktig fråga när det gäller att dela information och att enbart dela den med personer som behöver känna till den. Det innebär också att samla in, dela och lagra information på ett säkert sätt och i enlighet med överenskomna dataskydds- och säkerhetsprotokoll som bör ha utvecklats i din egen organisation. Det betyder att följande behöver beaktas:

- Information om ett barn eller en ung person ska endast delas med/ göras tillgänglig för dem som behöver känna till den/är behöriga.
- När andra relevanta organisationer är inblandade ska information om oron eller anklagelsen delas med dem genom säkra metoder.
- Barnets eller ungdomens namn ska ersättas med ett referensnummer i deras fil. Endast behöriga personer ska känna till vem filen gäller, och namnet ska bevaras på en annan säker plats. Om filen lagras elektroniskt, se till att den är lösenordsskyddad.
- Pappersdokument ska förvaras i låsta skåp och elektroniska filer på datorer ska vara lösenordsskyddade.
- Organisationen ska ha någon som är ansvarig för dataskydd och som ser till att allt finns på plats för att hålla data konfidentiella och säkra.
- Ni behöver känna till och agera i enlighet med ert lands säkerhets- och dataskyddslagstiftning.

Barn och unga bör alltid informeras om vilken information du antecknar, varför den samlas in, vem den kan komma att delas med och hur den kan komma att användas. Du bör också ta hänsyn till att inhämta deras samtycke i relation till att dela fallets allvarlighetsgrad. Det är till exempel inte alltid nödvändigt att avslöja namnet på ett barn som rapporterar en påstådd händelse.

Erbjuda en trygg plats

"Om jag visste att det finns en trygg plats i närheten dit jag kan gå och säga att någon till exempel har retat mig, skulle jag känna mig lugn och mindre orolig. Kort sagt, ungdomar behöver fler neutrala platser där de kan prata."

När du bemöter och stöttar barn och unga som drabbats av våld mellan jämnåriga, tänk noga igenom vilka "utrymmen" du kommer att använda för att träffa, lyssna på och prata med dem. Barn och unga berättade för oss att de vill ha "trygga platser" dit de kan gå för att rapportera och prata om sin oro, sina erfarenheter,

bekymmer och rädslor. De sa att det bör vara en plats som är tilltalande, har en lugn atmosfär, är lättillgänglig, men som också skyddar anonymitet och sekretess. Utrymmet bör vara bekvämt, kanske med sköna, mjuka stolar och behagliga färger.

FÖREBYGGANDE OCH TIDIGA INSATSER

Låt oss nu fundera över några ytterligare åtgärder och färdigheter som du kan ta till när du arbetar med barn och unga i situationer där våld inte har ägt rum, men där det finns risk för att det kan inträffa. Dessa inkluderar:

Att skapa möjligheter för att diskutera våld

"Prata mycket om det. Öka medvetenheten om det. Berätta för barnen vad som händer i världen och prata mycket om vad som kan göras åt det ... Och jag säger, prata mycket med barnen för att förebygga det, för att undvika det så mycket som möjligt. Och ja, diskutera det. Ignorera det inte. Diskutera det på riktigt."

"Jag tror att det första vi måste göra är att göra det här ämnet [våld] riktigt viktigt, att prata om det och se till att det inte är något som man bara skyndar förbi. För att göra det måste man verkligen lägga upp saker så att ungdomar och barn förstår vad det innebär och inte gör det."

"Och det är samma sak när det handlar om sex. Vi har aldrig blivit förberedda för det, och det borde vi verkligen ha blivit."

Barn och unga anser att det är viktigt att prata om och öka medvetenheten om olika former av våld. De sa att inget ämne borde vara tabu. Detta skulle inte bara ge möjlighet att svara på barnens och ungdomarnas önskemål om mer vägledning om vad som är lämpligt och olämpligt beteende, utan också ge jämnåriga möjlighet att vara aktiva förändringsagenter genom omsorgsfullt stöttad kommunikation mellan jämnåriga om ämnet. Barn och unga sa också att medvetenhet om, förståelse för och förmåga att prata om våld kan bidra till förebyggande åtgärder och tidig rapportering.

Att vara en positiv förebild

"Som samhälle är det dessutom inte bara föräldrar, lärare, skolor och så vidare som är ansvariga för den bild de förmedlar – alla barn ser upp till vuxna människor och om du föregår med gott exempel genom ditt beteende ser barnen det också och tar efter det, så det är viktigt."

"För i allmänhet tar barn efter vad vuxna gör, vad vi ser hemma. Så föräldrar, lärare och andra bör också vara lite mer försiktiga med sina attityder och vad de säger. Hos lärare är detta inte heller så vanligt, men många föräldrar säger typ 'Slå dem och lös det själv' eller något sådant."

"Men om du pratar med honom hemma, visar honom din kärlek och hur du beter dig i de här situationerna, kan du vara en förebild för honom och han kan ta efter ditt beteende. Och det är ett sätt att förebygga våld mellan barn."

I den praktiska vägledningen har vi skrivit om hur barn och unga lär sig både positiva och negativa beteenden och attityder från vuxna – särskilt från dem som spelar en viktig roll i deras liv, som vårdpersonal, lärare och ledare inom idrott eller andra sociala aktiviteter. För oss vuxna som arbetar med, tar hand om och stöttar barn och unga kan det vara en viktig insikt att bli medveten om vår roll som förebilder och hur vi kanske omedvetet påverkar deras utveckling.

Andra faktorer att ta hänsyn till

Andra faktorer att ha i åtanke när vi söker sätt att förebygga våld mellan jämnåriga är bland annat:

- Att vara vaksam på hur grupper och individer interagerar. Barn och unga ska att vi till exempel bör vara uppmärksamma på om ett barn blir en "ensamvarg", inte interagerar med andra på lekplatsen eller drar sig för att beblanda sig med vissa grupper. Var också uppmärksam på situationer där barn eller unga är mer benägna att bilda grupper, som till exempel på särskilda boenden där de delar hus eller sovsalar.
- Förståelse för att våld mellan jämnåriga kan äga rum i "privata" utrymmen, som till exempel sovrum i alternativa vårdmiljöer, där vuxna kanske inte regelbundet kan observera barns och ungas beteende. Tysta korridorer eller trappor i skolor samt toaletter är också kända för att vara platser där våld mellan jämnåriga kan äga rum.
- Att inte ignorera situationer och att reagera snabbt på tecken på olämpligt beteende.
- Att hjälpa barn och unga att förstå att det kan finnas bakomliggande orsaker till att en jämnårig beter sig som hen gör, och att vi alla behöver uppmuntran, stöd och vänlighet.

Vi kommer att diskutera de tre sista punkterna och andra aspekter av att hjälpa barn och unga att bygga upp de färdigheter och kunskaper som de säger skulle kunna bidra till att förebygga våld mellan jämnåriga mer ingående i avsnitt 11.

IDENTIFIERING, RAPPORTERING OCH INFORMATIONSDELNING

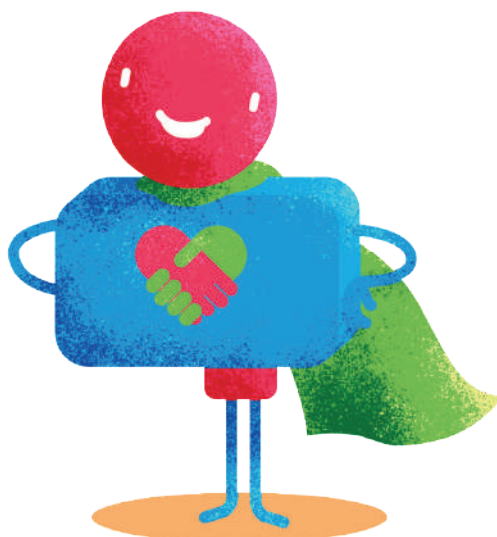
Se även avsnitt 8 där vi lyfter fram vikten av en organisations PPV-skyddspolicy som ger tydlig vägledning för barn och unga om vad de kan göra och vem de kan vända sig till om de bevittnar, utsätts för eller initierar våld mellan jämnåriga. På samma sätt bör policyn innehålla rutiner för vuxna om hur de ska registrera och rapportera våld mellan jämnåriga – inklusive upplevd risk, våld som de har bevittnat och våld som de har fått höra om – till en utsedd skyddsansvarig.

Identifiering

Du kanske får veta eller misstänker att det förekommer våld mellan jämnåriga genom att:

- du själv bevittnar det
- ett barn eller en ung person som är inblandad i våldet har vänt sig till dig
- ett annat barn eller en annan ung person har berättat för dig vad de tror pågår, eller vad de har bevittnat
- en annan vuxen har gett dig information.

När det gäller att observera och notera eventuella tecken på våldsutsatthet finns nedan en checklista som är anpassad efter vägledning från Världshälsoorganisationen (WHO)²⁷ som kan vara till hjälp. Se även avsnitt 7.

27. Världshälsoorganisationen (2019) School-Based Violence Prevention: A Practical Handbook. Tillgänglig på: <https://www.who.int/publications-detail-redirect/school-based-violence-prevention-a-practical-handbook>.

TIPS OCH VERKTYG:**IDENTIFIERA BARN OCH UNGA SOM KAN HA UTSATTS FÖR VÅLD**

WHO har tagit fram en lista med typiska tecken och symptom hos barn och unga som kan ha utsatts för våld. Det är viktigt att påpeka att tecken som tyder på att ett barn eller en ung person kan vara utsatt för övergrepp mellan jämnåriga också kan överlappa med tecken som tyder på andra typer av övergrepp. Dessa inkluderar:

- fysiska märken som oförklarliga blåmärken, rivsår, brutna ben och läkande sår
 - rädsla för att gå till skolan eller delta i andra sociala evenemang
 - problem med att fullt ut engagera sig i aktiviteter eller tjänster som din organisation tillhandahåller
 - att vara ängslig eller nervös
 - att ha få vänner eller att plötsligt förlora vänner
 - kläder, elektronik eller andra personliga ägodelar som försvinner eller förstörs
 - låga akademiska och andra prestationer
 - frånvaro från aktiviteter de brukar delta i
 - att försöka hålla sig nära vuxna
 - att sova dåligt och kanske drömma mardrömmar
 - psykosomatiska besvär, till exempel huvudvärk, magont eller andra fysiska krämpor
 - regelbunden upprördhet efter att ha tillbringat tid på nätet eller med telefonen (utan rimlig förklaring)
 - större förändringar i beteende, inklusive alkohol- eller drogmissbruk
 - förändringar i utseende och/eller att börja bete sig på ett sätt som inte är lämpligt för barnets ålder
 - att vara aggressiv, få vredesutbrott och uppvisa ett kränkande beteende mot andra
 - extra vaksamhet på vad som händer runt omkring dem.
-

Vägledning för att omedelbart reagera på avslöjanden

Det är viktigt att känna till eventuella skyddspolicyer eller annan vägledning som har utfärdats av din organisation. Ta reda på vilket personligt ansvar du kan ha när det gäller att samla in inledande grundläggande information/fakta om ett påstått fall. Kontrollera till exempel om din organisation har ett formulär för incidentrapportering som du förväntas använda.

Saker att tänka på när ett barn eller en ung person har berättat för dig om ett påstått fall av våld mellan jämnåriga, eller deras rädsla för att det kan hända, inkluderar följande:

- Försäkra barnet eller ungdomen om att de har gjort rätt som berättar om situationen för dig. Tänk på att det kan ha krävts stort mod för att komma och prata med dig, och att de kan vara oroliga för att de ska öka sin sårbarhet för ytterligare övergrepp eller ses som en "skvallerbytta" av sina jämnåriga.
- Försök att undvika att visa chock, förlägenhet eller andra känslor när du lyssnar på vad som har hänt.
- Försäkra barnet eller ungdomen om att du tar det de har sagt på allvar.
- Förklara, så tydligt som möjligt och med hänsyn till ålder och mognad, för barnet eller ungdomen vad som kommer att hända härnäst. Till exempel vad som kommer att hända i fråga om sekretess och att du bara kommer att dela information med dem som absolut behöver veta, att du har ett ansvar att rapportera eventuella farhågor till en viss person och att du själv eller den personen kan behöva ställa fler frågor till dem.

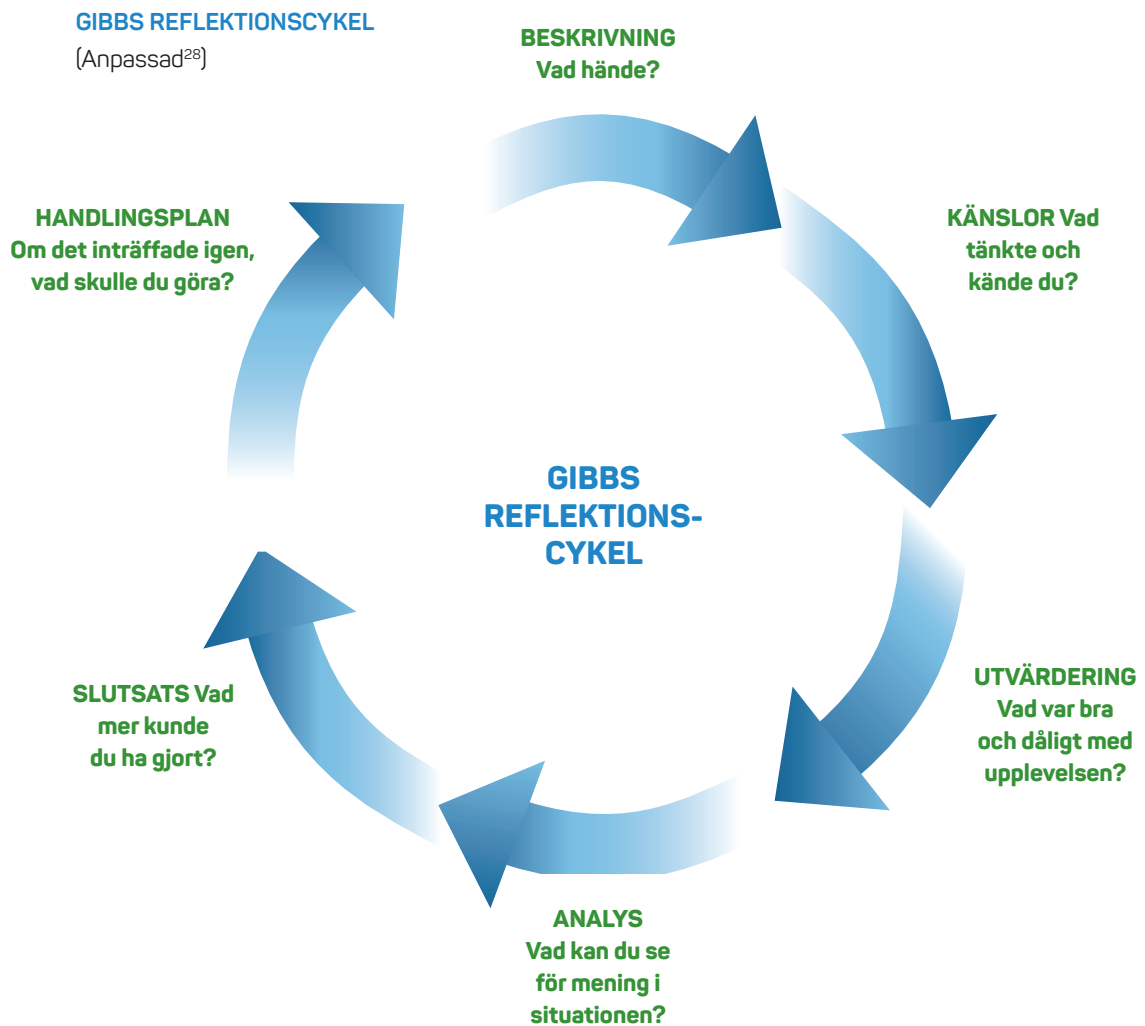
Initial respons – lyssna på barn och unga och ta reda på grundläggande fakta

"Det är viktigt att förstå vad som hände och varför ..."

"Vuxna bör försöka förstå vad som hände och varför, vad som utlöste det fysiska eller verbala våldet."

"Men de vuxna bryr sig inte om att fråga dem vad som hände. De bryr sig inte om att förstå det, i princip."

När barn och unga berättar för oss om sina erfarenheter av våld mellan jämnåriga, eller om något som händer med en eller flera jämnåriga, är det viktigt att vi fastställer **de grundläggande sakförhållandena som gäller för situationen**. När du gör det, kom ihåg den information som vi redan har delat om de färdigheter och det sätt på vilket vi bör kommunicera med barn och unga.

Att samla in denna inledande information hjälper till att avgöra:

- vilken ytterligare information som behövs
- vem som bör involveras
- vilken respons som är mest hjälpsam i just den här situationen
- om situationen kan hanteras inom din organisation eller om hänskjutning till andra organisationer/tjänster behövs.

Använd icke-ledande (öppna) frågor

När du samlar in inledande information, försök att ställa icke-ledande frågor. Det är öppna frågor – motsatsen till slutna/ledande frågor. Slutna frågor är väldigt specifika och kan besvaras med "ja" eller "nej" eller med ett väldigt kort svar. Ett exempel på en ledande fråga kan vara: "Är du skadad?" Ett exempel på en öppen fråga kan vara: "Kan du berätta lite mer om det här?" Även om öppna, icke-ledande frågor är att föredra kan det vara till större hjälp att använda slutna uppföljningsfrågor för att få mer specifika detaljer eller förtydliganden.

TIPS OCH VERKTYG:

VAD KAN DU GÖRA OM DU TROR ATT ETT BARN ELLER EN UNG PERSON ÄR DIREKT OTRYGG?

- Försök att prata med den skyddsansvariga så snart som möjligt, antingen på telefon eller personligen.
- Hitta en säker plats där barnet eller den unga personen kan stanna medan du går och pratar med den skyddsansvariga.
- Vissa åtgärder kan vidtas omedelbart, till exempel kan barnet eller den unga personen hämtas av vårdgivare eller lämna byggnaden genom en säker bakdörr osv.
- Du eller någon annan i personalen kan behöva ta med dem till deras hem. Se till att det finns någon på plats som kan stötta barnet eller den unga personen.
- Se till att andra delar av skydds beteendet alltid beaktas, inklusive att inte lämna ett barn ensamt med en vuxen längre än nödvändigt. Andra vuxna måste veta var vi befinner oss, och vårt engagemang i barnet eller den unga personen måste vara transparent.

Hänskjutande till en skyddsansvarig

När de grundläggande sakförhållandena har fastställts ska situationen omedelbart hänskjutas till den eller de personer som utsetts inom organisationen, som kommer att avgöra vad som behöver hända närmast. Om det inte finns någon utsedd skyddsansvarig bör du veta vem i organisationen som i stället har ansvar för att leda ärenden som rör våld mellan jämnåriga. Det kan till exempel vara så att din organisation har utsett en multidisciplinär grupp som ska ta ett delat ansvar.

I avsnitt 8 i den praktiska vägledningen rekommenderade vi att varje organisation utser en medarbetare som tar på sig ansvaret som skyddsansvarig. Det kan dock vara så att organisationen ännu inte har någon som är utsedd till denna roll, eller så kanske du inledningsvis instrueras att vända dig till din närmaste chef.

Det kommer sedan att vara den utsedda personens ansvar att se till att ytterligare information samlas in och att det finns en djupgående förståelse för alla aspekter av ärendet. Information som ska beaktas inkluderar följande:

- Vad som faktiskt inträffade (eller, när det gäller risk, vad som kan inträffa).
- Ålder på det berörda barnet/den berörda unga personen.
- Det påstådda beteendet/graden av våld/graden av skada eller risk för skada.
- Effekter på dem som drabbas.
- Hur länge beteendet har pågått.

- Hur ofta beteendet inträffade (var det en engångsföreteelse eller under en längre tidsperiod).
- Om beteendet har rapporterats tidigare, har en "ansvarig" vuxen redan anvisats de inblandade och har det redan förekommit några reparativa samtal? Vilka skyddsåtgärder finns redan på plats?
- Antalet personer som drabbas av beteendet.
- De inblandades kognitiva förmåga, fysiska eller intellektuella funktionsnedsättning och andra utvecklingsproblem.
- Hur tvingande beteendet var. Förekom det till exempel hot, våld eller mutor?
- Ålderskillnaden mellan de drabbade.
- Motivation/skäl till handlingen/handlingarna.

Säkerhets- och stödplaner

När alla fakta har samlats in och lämplig respons har beslutats kan du bli involverad i ta fram och genomföra säkerhets- och stödplaner för vissa eller alla barn eller ungdomar som har varit inblandade. Hänsyn bör tas till varje barn som på något sätt kan ha påverkats av händelsen och huruvida en plan bör tas fram.

Din organisation kan ha ett standardiserat formulär att använda när dessa planer ska tas fram. Varje plan ska utse en **vuxen nyckelperson** – helst den person som utsetts till skyddsansvarig – som ska övervaka genomförandet av planen, inklusive andras roller och ansvarsområden.

En säkerhets- och stödplan bör innehålla följande information:

- en översikt av ärendet, till exempel vad som hände, vilka som var inblandade, var det hände och när (datum och tid om det finns tillgängligt)
- relevant bakgrundsinformation om barnet/den unga personen i fråga
- eventuell särskild oro för barnets/den unga personens säkerhet eller välbefinnande
- responsen/stödet som kommer att erbjudas på ett sätt som står i proportion till situationen, inklusive åtgärder för att ta itu med faktorer som gör att barnet/den unga personen riskerar att bli måltavla eller initiativtagare till våldet
- hänskjutning av barnet eller ungdomen till lämpliga organisationer och verksamheter vid behov
- involvering av föräldrar och andra primära omsorgsgivare
- åtgärder för att upprätthålla säkerheten för barnet/den unga personen och andra i deras omgivning
- en tillhandahållen version av planen till barnet eller den unga personen som är lämplig för deras ålder och nivå av förståelse.

Om du är involverad i att ta fram denna plan, kom ihåg att det är viktigt att barn och unga:

- får både praktiskt och känslomässigt stöd som motsvarar ett omsorgsfullt erkännande av deras individuella önskemål, behov och oro

- har rätt att uttrycka sina åsikter, och dessa åsikter bör beaktas fullt ut i beslut som fattas
- alltid bör hållas informerade – på ett sätt som lämpar sig för deras mognad och förmåga – om vad som görs/kommer att göras, med vem information kan komma att delas och vilka beslut som fattas och varför
- förstår vad som kommer att hända härnäst, inklusive det stöd de kommer att få, hur detta kommer att ske och vilken eller vilka vuxna som kommer att ansvara för att erbjuda detta stöd.

LÄS OCH FUNDERA:

Den här länken tar dig till en rad resurser om traumamedvetna praktiker som utvecklats av SOS Children's Villages International: [https:// www.sos-childrensvillages.org/trauma-informed-practices](https://www.sos-childrensvillages.org/trauma-informed-practices)

Den här länken tar dig till ett exempel på en verktygslåda för övergrepp mellan jämnåriga från Farrer & co. (2019) Peer-on-peer abuse toolkit: <https://www.farrer.co.uk/globalassets/clients-and-sectors/safeguarding/farrer--co-safeguardingpeer-on-peer-abuse-toolkit-2019.pdf>

Den här länken tar dig till Världshälsoorganisationens (WHO) publikation (2019) School-based Violence – A Practical Handbook. Tillgänglig på: <https://apps.who.int/iris/handle/10665/324930>.

Denna publikation från den brittiska regeringen innehåller riktlinjer för att skydda barn på särskilt boende: Department for children, schools and families (2009). Safe from Bullying in Children's Homes. Tillgänglig på: https://lx.iriss.org.uk/sites/default/files/resources/Safe_from_Bullying-Childrens_Homes.pdf.

Den här boken handlar om relationers betydelse för hur hjärnan utvecklas. Den undersöker hur ett barn redan från födseln förpliktas att spela en roll i ett socialt liv och hur känslor, kroppar och hjärnor påverkas av relationer. Genom socialpedagogikens praktik betonar boken också vikten av relationer. Siegel, D.J. (2020) *The developing mind: how relationships and the brain interact to shape who we are*. Third Edition. New York: Guilford. (Kräver köp.)

”Love Bites” är ett utbildningsprogram i respektfulla relationer för ungdomar i åldern 15–17 år som har utvecklats av regeringen i Australien. Du hittar användbar litteratur och andra resurser på: <https://www.napcan.org.au/Programs/love-bites/>.

University of Edinburgh har tillhandahållit en del information om reflektiv praktik. Tillgänglig på: <https://www.ed.ac.uk/reflection/reflectors-toolkit/reflecting-on-experience/gibbs-reflective-cycle>.

En annan webbplats där du kan hitta användbar litteratur och andra resurser om socialpedagogik är ThemPra. Tillgänglig på: <http://www.thempra.org.uk/resources/>.

TITTA OCH FUNDERA:

Den här länken tar dig till en serie e-lärandemoduler om traumainformerade metoder som utvecklats av SOS Children's Villages International: <https://childhub.org/en/online-learning-materials/trauma-and-alternative-care>.

Den här videon handlar om barn i rättssystemet, men den innehåller också information om hur man arbetar och bygger relationer med barn och unga. Budskapen om hur man kommunicerar med barn illustreras på ett vackert sätt med korta scenarier och kan tillämpas i alla situationer där man försöker bygga upp en relation med ett barn. Tillgänglig på: <https://www.youtube.com/watch?v=OYLWkVHvgOM>.

AVSNITT 10

Reparativ praktik

AVSNITT 10

Reparativ praktik

"Jag tycker att de ska få stöd utan att bli dömda. För oavsett orsaken till aggressionen, om den var fysisk, känslomässig, sexuell eller via sociala medier ... vad det än var, måste vi få barnet att känna sig förstådd, inte dömd och framför allt att någon följer hen i processen att övervinna eller acceptera."

"Barnet bör på något sätt känna omgivningens kärlek och samtidigt, genom att erbjuda barnet kärlek, bör du visa, förklara för barnet att han inte behöver göra de här sakerna, du borde lära honom att han inte borde göra det här."

"Skapa fler situationer där de kan känna sig bra först och främst, och sedan inse att de kan förändras, var och en inom sig, och jag skulle försöka hitta sakerna som hjälper dem."

"Få honom att förstå vad någon går igenom, även om det är på grund av kommentarer, även om det är på grund av en dum knuff, vad en annan person kan gå igenom och vilken skada han kan orsaka med enkla saker, med små saker ..."

"Man kan inte tvinga någon att ändra sig, man måste hjälpa dem att ändra sig och få hjälp att ändra sitt beteende."

"De bör förstå vilken typ av obehag som fick anstiftaren att diskriminera, hata eller förödmjuka någon annan. Utbildnings- och försoningsvägar kan komma väl till pass."

Att stötta den som initierar våld mellan jämnåriga

Barn och unga gav oss några viktiga budskap om hur man kan stötta dem som initierar våld mellan jämnåriga. De sa att bestraffning inte stoppar våldsamt beteende och att det i själva verket kan förvärra situationen. De sa också att man inte kan tvinga någon att ändra sig, utan att vi i stället måste hjälpa dem att känna igen och ändra sitt beteende. För att göra detta måste vi, som vi har diskuterat tidigare i den praktiska vägledningen (bland annat i avsnitt 8), inte bara förstå vad som motiverade deras handlingar, utan även överväga om de också står inför svåra situationer som de behöver stöd i. Under sonderingen med barn och unga fick vi höra att de som initierar våld bör få hjälp att förstå att deras beteende är oacceptabelt, liksom konsekvenserna av vad de har gjort och hur deras handlingar har orsakat lidande och skada för deras jämnåriga.

Att inleda en reparativ praktik

Barn och unga ska ha möjligheter att interagera med jämnåriga så att de kan förstå varandra bättre, förstå varför våld mellan jämnåriga förekommer och prata om vilken påverkan det kan ha på dem, skulle bidra till att ta itu med – och i framtiden förebygga – våldet.

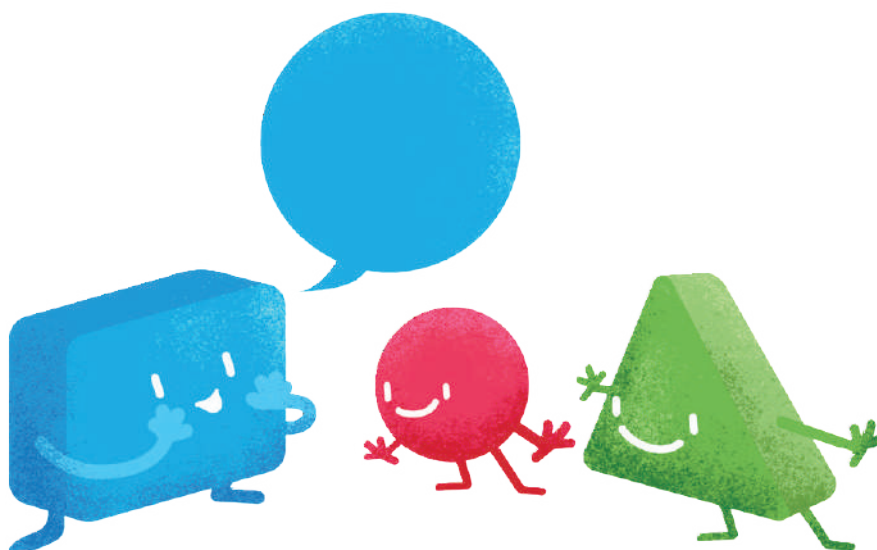
En strategi som du kan använda för att stötta dem i sådana initiativ är **reparativ praktik**. Det liknar en strategi som du kanske redan känner till och som vanligtvis används som en del av en process för reparativ rättvisa. Det är ett sätt att stötta barns och ungas deltagande i att lösa konflikter. Strategin tar hänsyn till allas behov och innebär att man lyssnar på allas åsikter, hör alla sidor av situationen och främjar en försoningsprocess.

Identifiera om ett reparativt samtal kan vara till hjälp

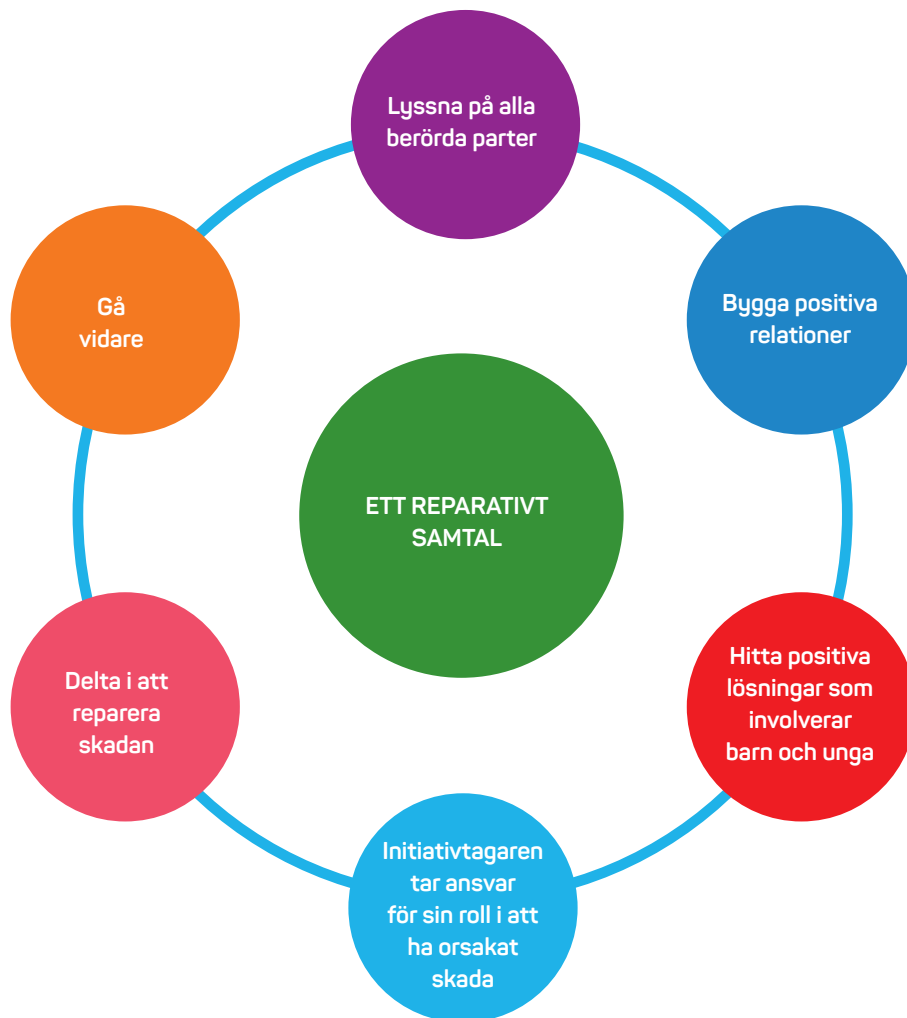
”Våldsoffret och våldsutövaren, mobbaren och den mobbade, bör träffas för att prata om orsaken till deras beteende, till exempel en aggressiv attityd eller förolämpande ord, och för att förstå att de inte ska bete sig/prata på det här sättet, för att undvika att göra människor illa eller obekväma.”

”Först bör de prata med barnet och ta reda på orsaken till att han blev sårad eller slagen. När denna orsak har hittats bör de försöka sätta sig in i det andra barnets situation, angriparens situation, och ta reda på varför han agerar på det sättet ...”

”Så enligt min mening ... prata med honom och säg att det är fel att göra så här, att han kan gå och försonas ...”

Ett sätt att hjälpa till att hitta positiva lösningar på situationer med våld mellan jämnåriga är att möjliggöra ett "reparativt samtal" mellan jämnåriga. Ett reparativt samtal främjar kommunikation mellan barn och unga som är inblandade i en situation med våld mellan jämnåriga. Ett reparativt samtal fokuserar på följande:

Vår roll som facilitator för ett reparativt samtal är att hjälpa till att föra samman barnen och ungdomarna och ge dem möjlighet att kommunicera med varandra i en trygg, stöttande och omtänksam miljö. Det är dock viktigt att först bedöma om ett reparativt samtal är den lämpligaste vägen framåt.

Är ett reparativt samtal tillämpligt?

Innan ni går vidare måste alla som är inblandade i ärendet avgöra om ett reparativt "samtal" är den lämpligaste vägen framåt. För att göra detta bör vi först ta hänsyn till faktorer som risknivån och skadans/kränkningens nivå/allvarlighetsgrad – skadan kan till exempel vara så pass allvarlig att ett reparativt samtal kanske inte nödvändigtvis är en lämplig väg framåt. Det kan också finnas nationella lagar eller förordningar som föreskriver olika åtgärder som ni måste vidta i förhållande till våldsnivåerna. Det kan finnas vägledning när det gäller allvarlighetsgrad och motsvarande respons i organisationens skyddspolicy.

Det är också viktigt att betona att beslutet att delta i ett reparativt samtal måste vara ett fritt val för de berörda barnen och ungdomarna. Alla har rätt att vägra.

Vad händer när alla säger ja till ett reparativt samtal?

Om alla är överens om att ett reparativt samtal är en lämplig strategi, bör den vuxna som ska stötta och vägleda det reparativa samtalet (den huvudsakliga facilitatorn, som vi föreslår är den utsedda skyddsansvariga eller någon annan som känner barnen som organisationen har hand om och har utbildats för att anta denna roll) mellan barnen och ungdomarna först jobba med varje barn eller ungdom individuellt.

Även här ligger tonvikten på att barnen och ungdomarna ska vara väl förberedda och få stöd under processen. För vissa kan det kännas lättare att få frågorna som ska behandlas i förväg så att de kan förbereda sina svar och kanske skriva ner vad de vill säga. Det är viktigt att tänka på att processen kan kännas särskilt påfrestande för den som initierat våldet, som kan vara orolig för att den kommer att "ställas inför rätta". Det är viktigt att betona att syftet med processen är att erkänna deras handlingar och söka förståelse och lösningar för alla snarare än att fokusera på bestraffning.

Det reparativa samtalet

När alla känner sig redo kan det reparativa samtalet äga rum mellan den som initierat och den eller de som utsatts för våldet mellan jämnåriga, samt andra som kan ha påverkats på något annat sätt.

I tabellen nedan ger vi viss vägledning för personen som tar på sig rollen som "huvudsaklig facilitator". Detta görs i form av frågor. Fokus ligger på "aktivt lyssnande" mellan alla deltagare och att säkerställa att det finns en respektfull och icke-dömande atmosfär. Varje barn eller ung person ska ges samma möjlighet att yttra sig.

FRÅGOR SOM KAN STÄLLAS UNDER ETT REPARATIVT SAMTAL

Vad hände? Några följdfrågor för att fördjupa diskussionen kan vara:

- Vad tänkte du på när händelsen inträffade?
- Vad har du tänkt och känt sedan dess?
- Hur känner du nu?
- Vem mer tror du kan ha påverkats av det som hände? Detta kan vara en hjälp i att undersöka och utforska påverkan på människor och relationer.
- Hur tror du att de kan ha påverkats?

Ni skulle kunna avsluta samtalen med:

- Vad behöver ni av varandra som kan bidra till att det känns bättre och som kan hjälpa er att gå vidare?
- Vad behövs för att vi ska kunna hjälpa till att "ställa felet till rätta"?

Tacka alla inblandade för deras bidrag.

Kom tillsammans överens om en uppföljningstid och ett möte där du träffar de inblandade barnen eller ungdomarna antingen individuellt eller tillsammans.

Det bör finnas ett skriftligt protokoll över samtalet och överenskomna resultat, uppföljning, åtgärder, roller och ansvarsområden.

Om ni har identifierat ett behov av att ta fram en **säkerhets- och stödplan** för de berörda barnen eller ungdomarna kan en sådan fyllas i/läggas till innan mötet avslutas. Kom ihåg att det är viktigt att involvera barn och ungdomar i beslutsfattandet och i att identifiera den bästa vägen framåt. Säkerhetsplanen måste utvärderas regelbundet och justeras vid behov.

Att stötta barn och unga som påverkas av våld mellan jämnåriga

Kom ihåg att barn och unga som inte har utsatts direkt eller initierat våld mellan jämnåriga, men som ändå har påverkats av det, också bör erbjudas stöd. Detta bör innefatta möjligheten att prata med en betrodd vuxen och att kunna förklara vad som har hänt och deras känslor kring det. Detta kan också följas upp genom att de deltar i ett reparativt möte om det är till hjälp, och genom att ta fram en säkerhets- och stödplan om det är lämpligt.

LÄS OCH FUNDERA:

Den här länken tar dig till en rad resurser om traumamedvetna praktiker som utvecklats av SOS Children's Villages International: [https:// www.sos-childrensvillages.org/trauma-informed-practices](https://www.sos-childrensvillages.org/trauma-informed-practices)

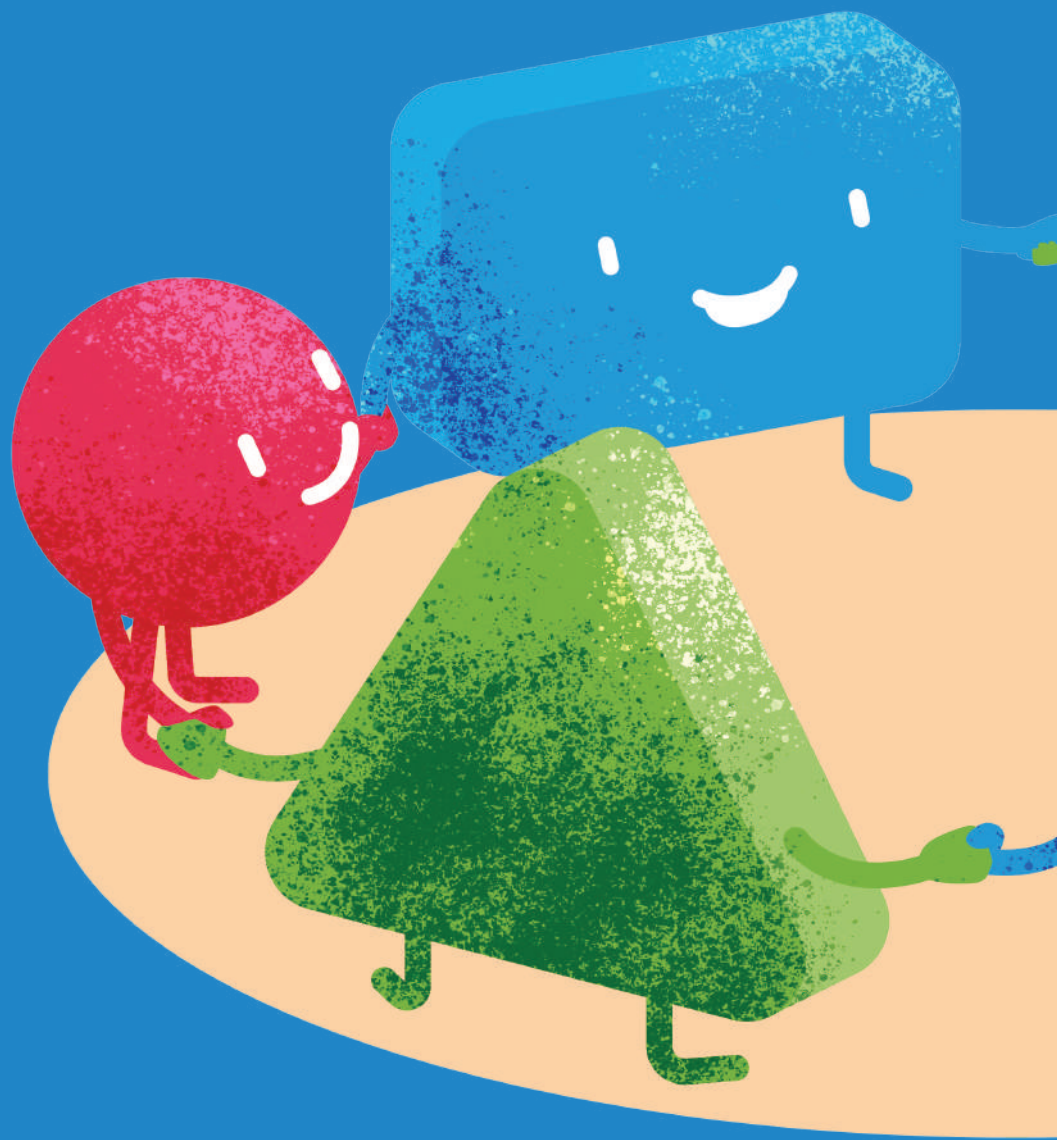
Den här länken tar dig till ThemPras webbplats, där du hittar annat användbart läsmaterial och andra resurser om socialpedagogik: [http:// www.thempra.org.uk/resources/](http://www.thempra.org.uk/resources/).

TITTA OCH FUNDERA:

Den här länken tar dig till ChildHubs webbplats, där du kan använda sökmotorn för att få tillgång till resurser om våld mellan jämnåriga: [https:// childhub.org/en/childhub-search](https://childhub.org/en/childhub-search). Skriv bara in "peer on peer abuse".

AVSNITT 11

Barn och unga: Respektfulla relationer och färdigheter för livet

AVSNITT 11

Barn och unga: Respektfulla relationer och färdigheter för livet

INLEDNING

"Försök att få dem att förstå att de måste älska sig själva, att de är värdefulla ..."

"För om man lär sitt barn att inte börja slå någon annan utan anledning, eller att inte börja mobba ett barn för att han har en annan hudfärg eller så, jag vet inte, vi följer också våra familjers exempel."

"Jag har alltid tänkt att familjen spelar en viktig roll i det här avseendet. Föräldrarna är de första som ansvarar för att forma barnets beteende, från tidig ålder, och för att ge viktig information (för allt handlar om information och ömsesidig respekt). Om inte, så måste detta komma från den huvudsakliga pedagogen, en andra 'kanal' (det vill säga lärare, skola). De har en grundläggande pedagogisk uppgift i att förmedla viktig information, som också baseras på de ämnen som barnen lär sig i skolan, till exempel samhällskunskap, som förklarar de grundläggande sociala regler och beteenden som ska följas."

Jämte andra belägg²⁹ berättade barn och unga för oss om vikten av att förebygga våld mellan jämnåriga genom att förvärva och upprätthålla vissa livsfärdigheter. De sa att det skulle vara väldigt nyttigt att lära sig mer om positiva sociala normer och principer, bland annat om jämlikhet, acceptans, vänskap och att värdesätta mångfald. Dessutom lyfter de hur ett ökat självförtroende och självkänsla kan hjälpa barn och unga att bli mindre sårbara för att drabbas av våld mellan jämnåriga. De sa också att de skulle vilja ges möjligheten att få en förbättrad och gemensam förståelse för vad skadligt beteende är.

I det här avsnittet kommer vi att kort utforska några av dessa frågor och fundera över några av de ämnen som kan diskuteras och utforskas med barn och unga.

29. Sege, R. et al. (2011) Peer violence and violence prevention. Tillgänglig på: <https://somepomed.org/articulos/contents/mobipreview.htm?9/48/9985?view=print>.

UTBILDNING I RESPEKTFULLA RELATIONER

”Till att börja med måste de utbilda barn från det att de är små, utbilda dem i jämlikhet och respekt för andra.”

”Lär väldigt unga barn att vi alla är jämlika, att det finns pojkar, det finns flickor, det finns allt, att de kan vara svarta, att de kan vara vita, att de kan tillhöra vilken ras som helst, att de kan tycka om vad som helst, men att de i slutändan alla är barn, och de kommer att växa upp och alla kommer att göra det.”

Barn och unga berättade för oss om vikten av att skapa en barnvänlig och säker miljö. Som redan nämnts ovan sa de att ett sätt att uppnå detta skulle vara möjligheter att lära sig tillsammans och diskutera ämnen som rör positiva sociala och kulturella värderingar och principer, till exempel om:

- jämlikhet
- att värdesätta mångfald
- antidiskriminering
- ömsesidigt stöd
- respekt och vänlighet
- enighet, sammanhållning och vänskap.

En strategi som kan bidra till att främja utvecklingen av positiva och rättvisa attityder och beteenden är **utbildning i respektfulla relationer**. Detta är en strategi som uppmuntrar socialt och emotionellt lärande – en process genom vilken barn och unga kan:

- förvärva och på ett effektivt sätt tillämpa positiva attityder, värderingar och normer
- bygga upp resiliens
- få bättre självkänsla
- hantera känslor och lösa problem
- förstå och visa empati
- fatta ansvarsfulla beslut.

I resterande del av detta avsnitt kommer vi att utforska några av dessa frågor. Medan vi funderar över den här informationen uppmuntrar vi dig att tänka på hur du skulle kunna skapa möjligheter för delat lärande av och mellan jämnåriga, samt att integrera budskap och lärande på andra sätt i de program, aktiviteter och tjänster ni erbjuder – med hänsyn till lämpligheten för olika åldrar och mognadsnivåer.

Vi vill också än en gång uppmärksamma dig på det särskilda stöd som barn som lever i alternativ vård kan behöva i dessa frågor och hur deras erfarenhet av att förlora föräldraomsorg och/eller andra svåra barndomsupplevelser kan ha påverkat deras självkänsla och resiliens.

Respekt för jämställdhet och mångfald

”De [vuxna] ska utbilda, inte bara undervisa, utan främja respekten för mångfald och motverka att svagare personer exkluderas, men det gör de inte. Vanligtvis placeras barn med funktionsnedsättning i ett annat klassrum och den utländska eleven åsidosätts och får en lättare text. Den typen av attityder hjälper dem inte. Det framhäver rentav skillnaderna.”

Med utgångspunkt i begreppet jämlikhet, **respekt för olikheter** och ökad acceptans bland jämnåriga, fundera på hur du kan möjliggöra diskussioner och lärande som hjälper barn och unga att utforska och ifrågasätta befintliga fördomar de kan ha om vissa grupper och individer. För att göra detta kan du använda övningar, fallstudier och diskussionsmaterial för att hjälpa barnen och ungdomarna att utforska följande ämnen tillsammans:

- Att värdesätta det unika hos varje individ.
- Begreppet inkludering och vikten av enighet så att ingen utesluts på grund av olikheter som bakgrund, förmågor eller var de bor.
- Skadan negativa attityder som diskriminering och stereotypa föreställningar kan orsaka och hur stereotypa föreställningar, diskriminering och negativa antaganden kan:
 - » påverka hur de kanske har tänkt och betett sig mot olika jämnåriga, till exempel genom att döma utifrån generaliseringar snarare än att se till individualitet och unika personliga egenskaper, förmågor och prestationer, exempelvis barn som diskrimineras bara för att de lever i alternativt vård, i stället för att respekteras för vilka de är som individer
 - » få dem att medvetet leta efter beteenden som förstärker stereotypen av vissa grupper i deras omgivning på grund av vad de hört i media, attityder de har lärt sig av vårdgivare osv.
- Hur stereotyper kan uppmuntra fördomar och normalisera beteenden utan samtycke. Exempelvis kan stereotyper om kvinnlighet och manlighet:
 - » få folk att tänka att vissa jobb eller sätt att leva är för män och andra för kvinnor, vilket kan begränsa vilka typer av jobb folk tror att de kan göra/vilka liv de kan leva
 - » bidra till uppfattningen att en person har färre rättigheter i ett förhållande än den andra.

Resiliens

En viktig aspekt av **resiliens** är det sätt på vilket det hjälper barn och unga att hantera utmanande upplevelser och återhämta sig från motgångar och svåra erfarenheter.

Olika faktorer kan påverka utvecklingen av resiliens. Till exempel utvecklar vissa barn och unga resiliens mer naturligt än andra. Detta kan vara kopplat till naturliga egenskaper och till och med genetiska anlag. Men yttre faktorer kan också ha en inverkan, till exempel starka och sunda kamratrelationer.³⁰ Tabellen nedan illustrerar ett litet antal andra positiva faktorer och riskfaktorer som potentiellt kan påverka utvecklingen av resiliens hos barn och unga.

POSITIVA FAKTORER	RISKFaktorER
Känsla av kontroll över sitt liv.	Känsla av att förlora kontrollen över saker som händer i ens liv.
Förmåga till självbehärskning.	Bristande självbehärskning.
Att vara en del av sociala grupper och knyta an till andra.	Brist på positiv social interaktion.
Minst en stabil och engagerad relation med en stöttande förälder, vårdare eller annan vuxen.	Bristande anknytning till en primär omsorgsgivare.
En stabil och omvårdande hemmiljö med en positiv och strukturerad miljö som präglas av följdriktighet, rättvisa och sunda gränser.	Att bevittna eller vara en del av konflikter i hemmet, våld i hemmet, övergrepp och försummelse.
Deltagande i skolan och i samhället med en känsla av tillhörighet och att man bidrar.	Att leva i ett samhälle med dåliga tjänster och resurser och oförmåga att ge barn och unga tillgång till det stöd och de tjänster de behöver.
Att uppmuntras och få hjälp att bygga vidare på sina styrkor och förmågor.	Brist på uppmuntran och intresse från omgivningen.

30. Se: <https://developingchild.harvard.edu/science/key-concepts/resilience/>.

När vi tar hand om, stöttar och arbetar med barn och unga som riskerar att utsättas för eller drabbas av våld mellan jämnåriga är det bra att fundera över om någon av dessa faktorer finns i deras liv och hjälpa till att motverka risker och bygga vidare på eventuella positiva faktorer.

Assertivitet

Assertivitet är förmågan att stå upp för sig själv på ett sätt som är ärligt och respektfullt. Det är att vara självsäker och trygg i sig själv utan att vara aggressiv. När vi är assertiva kan vi kommunicera våra personliga rättigheter, behov, önskemål, övertygelser, tankar och känslor på ett direkt och ärligt sätt som innebär att vi respekterar oss själva samtidigt som vi visar hänsyn och respekt för andra.

Om vi tänker oss ett spektrum av beteenden skulle "passivt" beteende hamna i ena änden av spektrumet, assertivitet i mitten och aggressivitet i den andra änden. Att vara assertiv anses vara det mest balanserade sättet att kommunicera. Figuren nedan visar hur dessa tre olika beteendestilar kan påverka hur ett barn eller en ung person reagerar gentemot andra. Den visar hur personer med en passiv beteendestil kan vara mer sårbara för att utsättas för våld mellan jämnåriga, medan en aggressiv stil ofta förknippas med ett kontrollerande beteende gentemot andra och kan, om den inte styrs i en annan riktning, leda till ett beteende som förknippas med att initiera våld mellan jämnåriga.

PASSIV	ASSERTIV	AGGRESSIV
Bygger på att man håller sina känslor för sig själv och döljer känslor, tankar, önskemål och behov för andra.	Baserat på balans, där man står upp för sina rättigheter, önskemål och behov samtidigt som man lyssnar på och tar hänsyn till andras rättigheter, behov och önskemål.	Baserat på att vinna. Att göra det som ligger i ens eget intresse utan hänsyn till andra människors rättigheter, behov, känslor eller önskingar.
Att säga "ja" till något när man egentligen inte vill göra det.	Att kompromissa när det behövs.	Att få som man vill, ofta utan att fråga någon annan.
Att anta andras åsikter, eller till och med en hel grupp, för att man är för orolig eller rädd för att uttrycka sina egna åsikter eller inte vill riskera att bli avvisad av någon eller en grupp (t.ex. i skolan eller en klubb eller i samhället).	Förmågan att framföra sina åsikter på ett självsäkert och rättvist sätt och med hänsyn till och empati för andras synpunkter.	Att använda makt för att få som man vill och tvinga andra att göra som man vill.
Att tro att ens egna behov inte spelar någon roll.	Att ta hänsyn till sina egna behov samtidigt som man tar hänsyn till andras.	Att bara se till sitt eget bästa.
Att ge efter för andra.	Att stå upp för sig själv.	Att mobba andra.

Sammanfattningsvis är fördelen med att hjälpa barn och unga att tillämpa ett assertivt beteende i samband med situationer med våld mellan jämnåriga att de blir mer benägna att:

- identifiera sina egna känslor och styrkor
- stå upp för sig själva med självförtroende
- säga emot andra utan att låta respektlös eller oförsämd
- få bättre kontroll över sina tankar, känslor och handlingar
- vara assertiva genom att använda förhandlingsfärdigheter som visar ömsesidig respekt för den andra personens ståndpunkt
- säga "nej" utan att känna skuldskänslor.

Ett antal av dessa faktorer är också nära relaterade till hur barn och unga kan respektera andras gränser och personliga utrymme samtidigt som de skyddar sitt eget personliga utrymme.

Positiva, respektfulla och sunda relationer

Positiva, respektfulla och sunda relationer hjälper barn och unga att känna sig glada och trygga och bidrar till att bygga upp deras självkänsla. Fundera över hur du kan hjälpa barn och unga att bygga upp och upprätthålla positiva och sunda vänskapsrelationer (i alla sammanhang, även online) genom att:

- tillhandahålla möjligheter till öppna och ärliga diskussioner mellan barn och unga om vad som utgör en sund relation – till exempel vad de ser som positivt beteende mellan jämnåriga och vad som inte är det. Ytterligare information finns i avsnitt 7.
- hjälpa barn och unga att fundera över och diskutera vad det innebär att göra hälsosamma val och avvägningar som kommer att skydda dem så långt det är rimligt möjligt, som till exempel sätt att säkerställa integritet på nätet och användning av säkerhetsinställningar.

Fundera över olika sätt att bygga in aktiviteter och/eller budskap i program och tjänster som du tillhandahåller och som kan hjälpa barn och unga att tillsammans utforska några av de viktigaste kännetecknen för positiva relationer, inklusive att:

- vara ärlig
- lyssna på varandra utan att avbryta
- ta hänsyn till andras perspektiv, åsikter, känslor och önskemål
- förhandla och hitta sätt att lösa svårigheter tillsammans – du hittar användbara resurser via den här länken: <https://sunshine-parenting.com/5-steps-tohelp-kids-resolve-conflicts/>
- fokusera på det som är bra hos varandra
- berömma varandras prestationer
- inte pressa varandra att tänka eller göra något som man inte vill göra
- kunna erkänna när vi har gjort något fel och säga förlåt
- hitta sätt att tycka olika utan att det leder till bråk eller att någon säger sårande saker
- kunna uttrycka känslor och åsikter utan att behöva känna sig dum, rädd eller generad.

Du kan till exempel möjliggöra en diskussion om vad som kännetecknar en positiv:

- vänskapsrelation, t.ex. att ha roligt tillsammans
- relation till familjen eller andra vårdgivare, t.ex. kärlek och tillit
- relation med någon annan, t.ex. att känna sig stöttad av en lärare.

Fundera också över sätt att hjälpa barn och unga att tänka på och diskutera vad de kan/skulle kunna göra om de befinner sig i en relation som gör dem oroliga, arga, olyckliga, ledsna och/eller innehåller tvång, påtryckningar eller till och med hot.

Respektera gränser och personligt utrymme

Att känna till och respektera gränser och ha förståelse för personligt utrymme är ytterligare delar av att hålla sig trygg i relationer med jämnåriga. Vi har redan diskuterat frågan om assertivitet och hur viktigt det är för barn och unga att kunna säga "nej" när de inte vill göra något – som till exempel dricka alkohol, stjäla något, göra någon annans läxor, skada någon för att de blir tillsagda eller överge en vän i nöd för att de inte är "en del av gruppen". Att känna till gränser är också en viktig del av att neka eller ge samtycke till någon – till exempel för beröring, kyssar, intimitet och/eller sexuell intimitet.

Som ett led i att hjälpa barn och unga att skapa och upprätthålla sunda gränser i sina relationer med jämnåriga kan vi:

- förklara att alla har rätt att ha sina egna gränser
- förklara och möjliggöra ett samtal om skillnaderna mellan lämplig och olämplig eller osäker kontakt (både i fysiska och andra sammanhang, t.ex. online), inklusive aspekter av fysiskt utrymme och beröring
- möjliggöra diskussioner om att behöva be om tillåtelse från någon annan, t.ex. om att låna en bok eller vara med i någon annans lek – och att det är samma sak som med beröring
- hjälpa dem att fundera över vad de kan/bör göra om tillståndet är otydligt
- hjälpa dem att utforska och förstå andra sätt som deras jämnåriga kan säga "nej" på – de kan t.ex. säga "kanske senare" eller "jag vet inte". Det finns också icke-verbala signaler, som att skaka på huvudet eller inte säga någonting alls.

Hjälp barn och unga att utforska frågan om att ge tillstånd. Utforska vikten av att kunna känna igen och bekräfta när de vill göra något eller inte och hur de kan göra det. Även inom de närmaste vänskaperna uppskattar och förväntar sig folk att:

- deras integritet respekteras, t.ex. att de kan lita på att deras vänner inte delar med sig av deras telefonnummer eller e-postadress utan tillstånd
- deras gränser respekteras, t.ex. hur nära de interagerar med andra, fysiskt eller på annat sätt
- kunna välja när de vill ge och återkalla sitt samtycke, t.ex. att det är okej att ändra sig.

Ett tydligt budskap bör vara att tvång, påtryckningar eller hot mot någon aldrig är acceptabelt. Betona vikten av att söka hjälp när ett barn eller en ung person känner att detta händer dem.

Du hittar ytterligare material som förklarar samtycke i rutan "titta och fundera" nedan.

Att vara medveten om olika former av våld mellan jämnåriga

"I andra fall rapporterar inte barn sådana situationer för att de inte vet om det handlar om verkligt våld eller inte, kanske tror de att det är ett skämt och att det inte finns någon anledning att göra något åt ingenting."

Barn och unga berättade för oss att en viktig faktor för att skydda sig själva är möjligheter i skolan och i andra sammanhang att tala öppet om våld. Det är viktigt för dem att våld inte blir ett undangömt eller tabubelagt ämne. De anser också att de som utövar våld bör få hjälp att förstå vilken skada våldet kan orsaka.

Det är viktigt att de får tid och utrymme att prata om våld mellan jämnåriga, inklusive att diskutera och förstå de olika former det kan anta – som till exempel:

- fysisk misshandel, t.ex. nypa, slå, knuffa
- mobbning och skrämsel, t.ex. verbala övergrepp (såsom öknamn, ryktesspridning) och icke-verbala övergrepp (såsom att upprätthålla en hotfull fysisk närvaro)
- känslomässig misshandel, t.ex. att få någon att må dåligt, att försöka kontrollera vad någon gör eller säger, att regelbundet utsluta någon eller att vara tvingande genom
- att t.ex. pressa någon att göra saker som den inte vill göra, eller till och med hota eller muta den
- sexuella trakasserier
- sexuella övergrepp
- nätmobbning och nättrakasserier.

Vi bör hjälpa barn och unga att förstå att alla former av våld mellan jämnåriga är skadliga och att det kan få dem som utsätts för det att:

- känna sig förödmjukade och skamsna
- känna sig rädda, ledsna och ensamma
- känna att de vill skada sig själva eller andra människor
- tappa sitt självförtroende
- utebli från skolan och andra möjligheter
- känna sig sårade och upprörda långt efter att våldet inträffade.

Hjälp dem att förstå att det inte alltid går att se om någon blir sårad av mobbning, till exempel kan de reagera med att skratta eller le, trots att det gör ont inombords.

Vem kan barn och unga vända sig till?

Barn och unga vill veta vem de kan vända sig till i din organisation när de riskerar att utsättas för eller har drabbats av våld mellan jämnåriga. Det är viktigt att de får information och vägledning om hur de ska rapportera problem och vilka som är "betrodda" vuxna inom organisationen som de kan vända sig till. Detta inkluderar de vuxna som har utbildats och/eller utsetts till "betrodda vuxna". I det här avseendet är det viktigt att barn och unga deltar i arbetet med att identifiera vuxna som de litar på. De bör också få information om andra organisationer och rapporteringsmekanismer som finns tillgängliga för dem, till exempel en nationell hjälplinje för barn.

LÄS OCH FUNDERA:

Den här länken tar dig till en rad resurser om traumamedvetna praktiker som utvecklats av SOS Children's Villages International: [https:// www.sos-childrensvillages.org/trauma-informed-practices](https://www.sos-childrensvillages.org/trauma-informed-practices)

Den här länken tar dig till ytterligare läsmaterial och resurser som rör ämnet resiliens: <https://developingchild.harvard.edu/science/key-concepts/resilience/#:~:text=The%20single%20most%20common%20factor,%2C%20caregiver%2C%20or%20other%20adult.&text=This%20combination%20of%20supportive%20relationships,is%20the%20foundation%20of%20resilience.>

Via dessa länkar hittar du ytterligare läsmaterial och andra resurser om säkerhet på nätet: <https://www.thinkuknow.co.uk/professionals/resources/online-safetytoolkits/> <https://www.childnet.com/resources/pshe-toolkit/>

Den här länken tar dig till en publikation om förhandlingsförmåga: Economic and Social Commission for Asia and Pacific (2003) *Conflict Negotiation Skills for Youth*. United National. Tillgänglig på: https://www.creducation.net/resources/Conflict_Negotiation_Skills_Youth_UNESCAP.pdf.

Sunshine Parenting: *5 Steps to help kids resolve conflicts*. Tillgänglig på: <https://sunshine-parenting.com/5-steps-to-help-kids-resolve-conflicts/>

TITTA OCH FUNDERA:

Den här länken tar dig till en serie e-lärandemoduler om traumainformerade metoder som utvecklats av SOS Children's Villages International: <https://childhub.org/en/online-learning-materials/trauma-andalternative-care>.

Den här länken tar dig till en kort video som heter "Consent: It's Simple as Tea". Videon visar ett intressant sätt att utforska vad det innebär att ge eller inte ge sitt samtycke, med en kopp te som exempel.

Tillgänglig på: <https://www.youtube.com/watch?v=pZwvrxVavnQ>.

På den här länken hittar du en serie videor som producerats av Harvard University på temat resiliens. Tillgänglig på: <https://developingchild.harvard.edu/science/key-concepts/>.

AVSNITT 12

Att förespråka förändring

AVSNITT 12

Att förespråka förändring

INLEDNING

De viktigaste intressenterna, och framför allt barn och unga, liksom yrkesverksamma, volontärer, vårdpersonal och andra, kan alla vara kraftfulla förespråkare för förändring. Genom att arbeta tillsammans eller individuellt bör de vara beredda att föra fram sina åsikter till behöriga myndigheter eller organ som direkt eller indirekt kan åstadkomma förbättringar som skapar tryggare platser för barn och unga.

I det här avsnittet kommer vi att säga några ord om ett antal nyckelfrågor där det kan vara viktigt att förespråka förändring.

1. Satsning på tjänster och resurser för att förebygga våld mellan jämnåriga

Åtgärder för att förebygga våld mellan jämnåriga är av största vikt. Ett sätt att uppnå detta är att ta itu med faktorer som bidrar till att våldet kommer till uttryck. Detta kräver delvis att regeringar och andra intressenter åtar sig att garantera öppen tillgång till en rad allmänna och riktade stödtjänster för alla som behöver dem. Det omfattar särskilt tjänster och resurser som hanterar frågor som rör ojämlikhet, social utslagning och diskriminering.

I första hand bör ansträngningar göras för att förespråka och stötta centrala och lokala myndigheter och andra relevanta intressenter i deras arbete med att samla in tillförlitliga bevis på brister i tillhandahållandet av sådana tjänster och ett åtagande att åstadkomma nödvändiga förbättringar.

2. Främja positiva attityder

Sociala normer och värderingar som diskriminering och acceptans av våld och intolerans kan kraftigt öka risken för att våld mellan jämnåriga uppstår. Sådana negativa attityder måste åtgärdas, oavsett vem som uppvisar dem. Detta kräver att vi alla spelar en aktiv roll i att främja positiva attityder och utmana negativa.

3. Bygga upp personalens kapacitet

Förebyggandet av våld mellan jämna och hur det bemöts påverkas i hög grad av förmågan hos dem som har ansvar för att stötta, ta hand om och arbeta med barn och unga. Resultaten av sonderingen som gjordes för att ta fram den praktiska vägledningen belyste behovet av satsningar för att stärka färdigheter, kunskaper och förmågor hos alla intressenter, inklusive yrkesverksamma, primärvårdspersonal och andra. Uppfattningen är att kompetensen och förmågan hos yrkesarbetare och vårdpersonal inte bara bör omfatta kunskap om praktiska arbetsuppgifter utan även om på vilket sätt barn och unga får stöd.

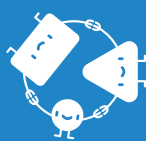
Sådan kapacitetsuppbyggnad bör inte bara omfatta dem som har det primära omsorgsansvaret, utan alla som bör bidra till skyddet av barn genom en sektorsövergripande strategi.

Precis som i sonderingen som låg till grund för den praktiska vägledningen kan och bör barn och unga spela en aktiv roll när det gäller att identifiera vilka färdigheter, kunskaper och attityder de tycker är viktiga för yrkesverksamma, vårdpersonal och andra att ha. På samma sätt har de yrkesverksamma också en roll att spela när det gäller att informera dem som ansvarar för utbildningen om exakt vilka förmågor och kunskaper de behöver.

4. Arbete för att stärka och förändra lagar och policyer

Ett lämpligt regelverk är viktigt eftersom det ger nödvändigt mandat, fokus och vägledning till organisationer och individer som ansvarar för att skydda barn och unga. Detta gäller såväl ett starkt nationellt normativt ramverk som skyddspolicyer inom varje enskild organisation.

Vid sidan av barnen och ungdomarna själva bör alla som arbetar för att garantera skyddet av barn kunna spela en roll när det gäller att förespråka ändringar av lagar, förordningar och policyer där de nuvarande uppläggen inte fungerar bra och där förbättringar kan göras. Ett exempel är skärpning av lagstiftningen som kräver att alla organisationer som arbetar med barn och unga har en policy för skydd mot våld mellan jämna.

Applying Safe Behaviours

PREVENTING AND RESPONDING
TO PEER VIOLENCE